

ARCHAIA BRNO o.p.s.

Výroční zpráva za rok 2010

BRNO 2011

© Archaia Brno o.p.s. 2011
Výroční zpráva za rok 2010

Vydal: Archaia Brno o.p.s.
Redakce: Anna Hoffmanová, David Merta, Mgr. Soňa Mertová, Mgr. Marek Peška
Příprava podkladů: pracovníci společnosti Archaia Brno o.p.s.
URL: <http://www.archaiabrno.org>

OBSAH:

Legislativní postavení a statutární orgány společnosti	3
1. Archaia Brno o.p.s.	6
1.1 Organizační struktura a personální obsazení v roce 2010	7
1.2 Pracoviště Archaia Brno, o. p. s.	8
1.2.1 Pracoviště Brno	8
1.2.2 Pracoviště Jihlava	9
1.2.3 Laboratoř Opava	9
1.2.4 Laboratoř Brno	9
1.2.5 Knihovna a archiv	9
2. Záchrané archeologické výzkumy (ZAV) v roce 2010	10
2.1 Seznam ZAV zahájených v roce 2010	10
2.2 Záchrané archeologické výzkumy společnosti Archaia Brno na území města Brna v roce 2010	13
2.3 Mimobrněnské výzkumy společnosti Archaia Brno v letech 2009 až 2010	40
2.4 Stavebněhistorické průzkumy společnosti Archaia Brno v roce 2010	51
3. Další vědecká a výzkumná činnost v roce 2010	56
3.1 Projekty řešené za podpory grantových agentur	56
3.1.1 Vývoj domovního bloku Velký Špalíček v Brně do konce 15. století. Geneze a proměny středověké městské zástavby, hmotné kultury a struktury obyvatel	56
3.1.2 Svatojakubský hřbitov	56
3.1.3 Internetová encyklopedie dějin Brna	56
3.2 Interní výzkumné projekty	57
3.2.1 Interní projekt "Dendrochronologické datování a mikroskopické určování archeologických dřev z archeologických výzkumů společnosti Archaia Brno"	57
3.2.2 Interní projekt „Sklo středověkého Brna“	57
3.2.3 Interní projekt „Geologie Brna“	57
3.2.4 Interní projekt „Počítačová podpora v archeologii“	57
3.2.5 Interní projekt „Středověký měšťanský dům“	58
3.2.6 Interní projekt „Sakrální architektura středověkého Brna“	58
3.2.7 Interní projekt „Archeologický katastr Brna“	58
3.2.8 Interní projekt „Mince středověkého Brna“	58
3.2.9 Interní projekt „3D laserscanning“	58
3.2.10 Interní projekt „Šlechtické rezidence“	59
3.2.11 Interní projekt „Sakrální architektura na území Jihomoravského kraje a kraje Vysočina“	59
3.2.12 Interní projekt „Mendikanti na Moravě“	59
3.3 Odborné konference pořádané společností Archaia Brno v roce 2010	60
3.3.1 Konference FORUM URBES MEDII Aevi IX	60
3.3.2 Konference Stříbrná Jihlava	60
3.3.3 Konference Přehledy archeologických výzkumů na Moravě a ve Slezsku za rok 2009	60
3.4 Účast pracovníků Archaia Brno na odborných konferencích, seminářích a archeologických komisích	61
3.5 Odborné publikace pracovníků Archaia Brno za rok 2010	64
3.5.1 Seznam publikací	64
3.6 Spolupráce s vědeckovýzkumnými institucemi	67
4. Vydavatelská a spoluvydavatelská činnost v roce 2010	68
4.1 Sborník – FORUM URBES MEDII Aevi VI	68
5. Popularizační a pedagogická činnost v roce 2010	68
5.1 Pedagogická činnost	68
5.2 Jiná vzdělávací a výuková činnost	68
5.3 Přednášky pro veřejnost	68
5.4 Výstavy pořádané ve spolupráci	70
5.5 Experimentální archeologie	70
5.6 Prezentace činnosti Archaia Brno v médiích	71
5.6.1 Zprávy v tisku	71
5.6.2 Zprávy v rozhlasu a televizi	71
5.7 Spolupráce na Internetové encyklopedii dějin města Brna	72
5.8 Spolupráce s univerzitami	72
5.9 Zápisníček	73
5.10 Model Brna 1645	73
5.11 www stránka Brno 1645	73
6. Hospodaření společnosti Archaia Brno v roce 2010	74
7. Kontakty	88

LEGISLATIVNÍ POSTAVENÍ A STATUTÁRNÍ ORGÁNY SPOLEČNOSTI

Archaia Brno o.p.s. je česká nestátní nezisková organizace s právním statutem obecně prospěšné společnosti. Jejím posláním je ochrana, záchrana, dokumentace a výzkum archeologických, stavebních a jiných historických památek, výchova, vzdělávání a popularizace v oblasti archeologie a památkové péče.

Archaia Brno o.p.s., se sídlem Česká 156/6, 602 00 Brno, IČ: 26268469, vykonává svoji činnost na základě zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech. Jejím zakladatelem je občanské sdružení Archaia se sídlem Bílkova 21, Praha 1, IČ: 45245932. Společnost je zapsána v rejstříku obecně prospěšných společností u Krajského soudu v Brně. Činnost společnosti vymezují dva základní dokumenty:

- zakládací listina ze dne 21. 11. 2001
 - statut společnosti, schválený správní radou dne 16. 5. 2002.
- Společnost je založena na dobu neurčitou.
 - Společnost realizuje svoje poslání prostřednictvím poskytování obecně prospěšných služeb uvedených v zakládací listině společnosti.
 - Společnost jednotlivé obecně prospěšné služby poskytuje v souladu s platnými právními předpisy České republiky, zejména pak zákonem č. 20/1987 Sb. o státní památkové péči ve znění pozdějších předpisů.
 - Jednotlivé druhy služeb společnost poskytuje za stejných podmínek pro všechny jejich uživatele.
 - Služby jsou prováděny za úplaty vypočtenou dle ceníku společnosti schváleného správní radou.
 - Informace o cenových podmínkách, za nichž společnost poskytuje obecně prospěšné služby jsou k dispozici každému na požádání. S podmínkami je seznámen každý uchazeč o služby společnosti.

Statutárním orgánem společnosti je správní rada, která má tři členy. Funkční období členů správní rady je tříleté, každý rok dochází ke výměně jednoho člena. Funkci člena správní rady nelze zastávat déle než dvě po sobě jdoucí funkční období. Po šestiletém členství ve správní radě může být stejná osoba opět jejím členem nejdříve po uplynutí tří let. Členství ve správní radě **není finančně honorováno**.

Členem správní rady může být pouze fyzická osoba, která je bezúhonná, má způsobilost k právním úkonům a není ani sama, ani osoby jí blízké se společností v pracovněprávním nebo jiném obdobném vztahu. Členství ve správní radě společnosti je neslučitelné s členstvím v dozorčí radě společnosti.

Správní rada zasedá nejméně dvakrát ročně.

Jménem správní rady jedná samostatně její předseda. Jménem společnosti je předseda správní rady oprávněn jednat ve všech věcech. Písemnosti podepisuje předseda správní rady jménem společnosti tak, že k jeho podpisu musí být připojen vytištěný nebo napsaný název společnosti.

Zasedání správní rady mají právo se zúčastnit členové dozorčí rady, ředitel společnosti a členové odborné rady s hlasem poradním.

Kontrolním orgánem společnosti je dozorčí rada. Funkční období členů dozorčí rady je tříleté, každý rok dochází ke výměně jednoho člena. Funkci člena dozorčí rady nelze zastávat déle než dvě po sobě jdoucí funkční období. Po šestiletém členství v dozorčí radě

může být stejná osoba opět jejím členem nejdříve po uplynutí tří let. Členství v dozorčí radě **není finančně honorováno**.

Členem dozorčí rady může být pouze fyzická osoba, která je bezúhonná, má způsobilost k právním úkonům a není ani sama, ani osoby jí blízké se společností v pracovněprávním nebo jiném obdobném vztahu.

První dozorčí radu jmenoval zakladatel, další členství v dozorčí radě vzniká volbou dle čl. 12. odst. 7. zakládací listiny společnosti.

Dozorčí rada zasedá nejméně dvakrát ročně.

Ředitel společnosti je jmenován správní radou společnosti. Ředitel řídí činnost společnosti s výjimkou záležitostí vyhrazených zákonem, zakládací listinou nebo statutem do působnosti správní rady či jiného orgánu společnosti. Písemnosti podepisuje ředitel jménem společnosti tak, že k jeho podpisu musí být připojen vytištěný nebo napsaný název společnosti.

Ředitel nemůže být členem správní rady ani dozorčí rady. Ředitel je však oprávněn se zúčastnit jednání správní rady s poradním hlasem.

Ředitel je ze své činnosti odpovědný správní radě.

Poradním orgánem ředitele je **odborná rada** společnosti, složená z odborných pracovníků společnosti. První odbornou radu společnosti jmenoval zakladatel v zakládací listině. Jinak jsou členové odborné rady voleni správní a dozorčí radou společnosti na návrh ředitele společnosti.

Zisk společnosti nesmí být použit ve prospěch zakladatele, členů orgánů společnosti ani jejich zaměstnanců.

Členové správní rady:

předseda správní rady

PhDr. Jaroslav Podliska, Ph.D.

člen správní rady

Prof. PhDr. Josef Unger, CSc.

člen správní rady

Prof. PhDr. Zdeněk Měřínský, CSc.**Členové dozorčí rady:**

předseda dozorčí rady

PhDr. Michal Bureš

člen dozorčí rady

Mgr. Pavlína Kalábková, Ph.D.

člen dozorčí rady

Prof. PhDr. Jan Klápště, CSc.**Ředitel společnosti:****David Merta (od 1. 11. 2006)****Členové odborné rady:****Mgr. Petr Hejhal, Ph.D.****Mgr. Petr Holub****Mgr. Petr Hrubý, Ph.D.****Mgr. Václav Kolařík****Mgr. Peter Kováčik, Ph.D.****David Merta****Mgr. Marek Peška****PhDr. Rudolf Procházka, CSc.****Mgr. Lenka Sedláčková****Mgr. Anežka Slavíková****Mgr. Antonín Zůbek****Mgr. Dana Zapletalová**

1. ARCHAIA BRNO o.p.s.

Obecně prospěšná společnost Archaia Brno je pokračovatelem brněnského pracoviště Občanského sdružení Archaia se sídlem v Praze, které vzniklo v roce 1997. V roce 2002 se brněnské pracoviště Archaia o. s. transformovalo na obecně prospěšnou společnost Archaia Brno, z níž se později organizačně vyčlenila dle územní působnosti další dvě pracoviště – Jihlava a Olomouc.

Archaia Brno, o.p.s. se zabývá mediální a urbánní archeologií, soustředí se na provádění záchranných archeologických výzkumů středověkých městských jader na Moravě (okrajově i v Čechách). Záchranné archeologické výzkumy celé společnosti jsou prováděny podle jednotné terénní metodiky, která je průběžně doplňována a zdokonalována s důrazem na efektivní zpracování výsledků výzkumů. Za toho důvodu soustavně aktivně pracujeme na vytváření standardů pro jednotlivé pracovní a dokumentační postupy a na vývoji specializovaného softwaru pro vyhodnocení výsledků terénních výzkumů, včetně archivace dat.

Archaia Brno o.p.s. provádí v souladu se zakládací listinou stavebně-historické průzkumy v městských památkových rezervacích a památkových zónách.

Archaia Brno o.p.s. se snaží aktivně působit v oblasti památkové péče s cílem zachovat maximum archeologických, architektonických a jiných pramenů hmotné povahy. Ve spolupráci s orgány státní památkové péče se snaží prosadit před zánikem těchto pramenů co možná nejvyšší výzkum a dokumentaci zanikajících situací.

1.1 Organizační struktura a personální obsazení v roce 2010

Sídlo společnosti je v Brně v ulici Česká 156/6 v Brně, jihlavské pracoviště sídlí v Jihlavě v ulici Židovská 26, opavské pracoviště sídlí na Bezručově náměstí 1147/1. V Brně na Šujanově náměstí se nachází laboratoř.

David Merta ředitel, archeolog, vedoucí pracoviště Brno

Sekretariát:

Anna Hoffmanová administrativní vedoucí (¾ úvazku)
Mgr. Soňa Mertová technická redaktorka (½ úvazku)

Pracoviště Brno:

Mgr. Petr Holub archeolog
Mgr. Václav Kolařík archeolog
Mgr. Marek Peška archeolog
Mgr. Lenka Sedláčková archeoložka
Mgr. Anežka Slavíková antropoložka
Mgr. Dana Zapletalová archeoložka
Mgr. Antonín Zúbek archeolog
Bc. Vilém Walter GIS specialista

Pracoviště Jihlava:

Mgr. Petr Hrubý, PhD. archeolog, vedoucí pracoviště, zástupce ředitele
Mgr. Petr Hejhal, PhD. archeolog
Bc. Štěpán Černoš asistent archeologického výzkumu
Michal Daňa, Dis. asistent archeologického výzkumu
Petr Duffek asistent archeologického výzkumu

Pracoviště Olomouc:

Mgr. Peter Kováčik, PhD. archeolog

Pracoviště Opava:

Bc. Taťána Bártová-Pavelková vedoucí laboratoře
Martin Cézar laborant/terénní pracovník
Bc. Pavel Kejval laborant/terénní pracovník
Zuzana Mišurová laborantka/terénní pracovnice
Jiří Motěšický laborant/terénní pracovník
Eva Plaširybová laborantka/terénní pracovnice
Hana Pravdová laborantka/asistentka arch. výzkumu
Jana Tůmová laborantka/terénní pracovnice

Grantový úsek:

PhDr. Rudolf Procházka, CSc. samostatný vědecký pracovník, archeolog
PhDr. Hedvika Sedláčková, CSc. samostatný vědecký pracovník, archeolog

Laboratoř:

Bc. Šárka Trávníčková vedoucí laboratoře (¾ úvazku), do 31.8.2010
Lenka Kosová vedoucí laboratoře (od r. 2003 na rodičovské dovolené)
Anna Mojžíšová laborantka

Vývoj personálního obsazení společnosti ARCHAIA Brno, o.p.s. v letech 2005–2010 (stálí pracovníci, průměrné stavy)

Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Archeolog/antropolog/GIS specialista	10	14	10	15	12	13
Asistent výzkumu/ved. laboratoře	9	9	5	3	3¾	4¾
Terénní pracovník/laborant	0	0	0	0	0	8
Administr. pracovník	4	3	5	2	3¼	1¼
Celkem	23	23	20	20	19	27

Počet brigádníků	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Dohoda o pracovní činnosti	7	10	4	7	15	15
Dohoda o provedení práce	110	112	80	144	146	98

1.1.1 Pracoviště Brno

Brněnské pracoviště na základě smluvní dohody s Archeologickým ústavem AV ČR garantuje záchranný archeologický výzkum na území Městské památkové rezervace Brno (dále jen MPR Brno). V menší míře provádí archeologické výzkumy na území jihomoravských měst a městeček (Blansko, Bystřice nad Pernštejnem, Jedovnice, Jemnice, Jihlava, Modřice, Moravský Krumlov, Třebíč, Telč, Veselí nad Moravou atd.) a stále častěji i vesnic. V současnosti se také více zaměřuje na dokumentaci městských a vesnických historických staveb (před. kaple a kostely). Záchranná a dokumentační činnost v Brně je podřízena studiu urbanizačního procesu a historické topografie středověkého města, což je i jeden z nejdůležitějších dlouhodobých úkolů odborného týmu pracoviště. K tomu je zcela nezbytné, aby bylo záchranným výzkumem podchyceno maximum terénních a stavebních zásahů při co nejvyšší možné kvalitě dokumentace.

Díky systematicky prováděnému záchrannému výzkumu se Brno stalo z archeologického hlediska jedním z nejprozkoumanějších měst ve střední Evropě. Výsledky dlouhodobého výzkumu zásadně změnily dosavadní pohled na počátky města, jehož výklad donedávna vycházel hlavně z výkladu písemných pramenů. Archeologické prameny jsou v Brně jediným dokladem k období raného středověku (12./13. století). Komplexní studium jednotlivých městských parcel přineslo jedinečné poznatky k vývoji středověké zástavby. Na základě získaných archeologických dat lze samozřejmě studovat i celou řadu dalších dílčích témat, jako např. vývoj reliéfu povrchu osídleného prostoru, vývoj hmotné kultury, vývoj osídlení aglomerace před vznikem města atd.

Zajímavým úkolem jsou i archeologické výzkumy šlechtických sídel. V roce 2009 pokračoval druhým rokem záchranný archeologický výzkum doprovázející rekonstrukci zámku ve Veselí nad Moravou, probíhal výzkum v prostorách břeclavského zámku a výzkum doprovázel rehabilitaci hradu Zubštejna. Proběhl také zjišťovací/revizní výzkum hrádku Rumberk u Letovic. Patří sem i již třetím rokem prováděný záchranný archeologický výzkum na tvrzích v Kestřanech.

Provedeny byly i tři stavebněhistorické průzkumy, na dvou domech v Jihlavě a jednom v Brně. Do této kategorie částečně spadá i záchranný archeologický výzkum a dokumentace stavebních konstrukcí při rekonstrukci bývalé jezuitské koleje v Telči.

Výsledky archeologických a stavebně-historických výzkumů jsou prezentovány odborné veřejnosti na konferencích a seminářích (viz kapitola 3). Brněnské pracoviště nezanedbává ani neobornou veřejnost a pořádá tematické přednášky (např. pro Mahenovu knihovnu a Muzejní a vlastivědný spolek v Brně) a patří také do kolektivu spoluvůrců Internetové encyklopedie města Brna (<http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/>).

1.1.2 Pracoviště Jihlava

Jihlavské pracoviště společnosti Archaia Brno vzniklo roku 2002.

Základní činností jsou záchranné archeologické výzkumy v areálu původní středověké Jihlavy a dalších měst regionu. Pro pochopení širších souvislostí kolonizace regionu a vzniku vrcholně středověké sídelní struktury je nezbytné zabývat se také archeologií vesnických sídel, hornických sídlišť i vlastních důlních areálů a důlních děl. Nedílnou součástí činnosti pracoviště se stala terénní prospekce těžebních areálů a jejich geodetická zaměření. V současnosti jihlavské pracoviště koordinuje vlastní činnost s ostatními archeologickými institucemi v regionu (Muzeum Vysočiny v Jihlavě a Muzeum Vysočiny v Havlíčkově Brodě).

Velmi důležitou složkou činnosti jihlavského pracoviště je prezentace výsledků své práce laické i odborné veřejnosti. Kromě různě pojatých výstupů v tisku, rozhlasu a televizi, provádějí odborní pracovníci přednášky pro veřejnost v rámci muzeí (Jihlava, Havlíčkův Brod), dále v městských kulturních zařízeních a knihovnách (Pelhřimov, Humpolec) i v rámci škol (např. Gymnázium Humpolec).

1.1.3 Laboratoř Opava

Na sklonku roku 2009 naše společnost vyhrála veřejnou zakázku zahrnující laboratorní služby pro ÚOP NPÚ v Opavě. Od ledna následujícího roku tedy začala v Opavě pro potřeby archeologického oddělení ÚOP NPÚ pracovat laboratoř.

1.1.4 Laboratoř Brno

V roce 2010 laboratoř, stejně jako v minulosti, zpracovávala takřka výhradně nálezový fond ze záchranných archeologických výzkumů brněnského a jihlavského pracoviště. Během uplynulého roku byly v laboratoři zpracovány soubory z cca 15 výzkumů. Kromě základního ošetření a inventarizace keramiky se zde dále prováděla konzervace kůží a drobných dřevěných předmětů. Konzervaci drobných nálezů provádí pracoviště Jihlava, které je pro tuto činnost technicky lépe vybaveno.

I v minulém roce pokračovala spolupráce s Vyšší odbornou školou uměleckých řemesel v Brně-Maloměřicích v restaurování keramiky i s Technickým muzeem v Brně v oblasti konzervace kovových předmětů. Nově byly kovové předměty konzervovány laboratoří archeologického pracoviště NPÚ, ú. o. p. Olomouc a ú. o. p. Ostrava.

1.1.5 Knihovna a archiv

Ke konci roku 2010 knihovna dosáhla počtu 1520 titulů (což představuje celkem 2829 položek). K rozšíření knihovního fondu každoročně přispívá i meziknihovní výměna publikací za sborníky FUMA a další tituly, na jejichž vydání se Archaia Brno podílí.

V archivu nálezových zpráv je uložena také terénní dokumentace ze všech archeologických výzkumů brněnského pracoviště. Je zde umístěna i starší dokumentace z výzkumů, které prováděl dříve ArÚ ČSAV a ÚAPP Brno (PhDr. Rudolf Procházka, CSc.).

Archivována je fotodokumentace, a to jak v podobě fotografií, negativů a diapozitivů, tak v elektronické formě.

Průběžně je doplňována i videodokumentace, která je pořizována na většině archeologických i stavebních výzkumů. Její převážná část je již převedena do elektronické podoby.

2. ZÁCHRANNÉ ARCHEOLOGICKÉ VÝZKUMY (ZAV) V ROCE 2010

Těžištěm výzkumné činnosti Archaia Brno o.p.s. jsou záchranné archeologické výzkumy. Jejich základním smyslem je záchrana informací a nálezů, kterým hrozí nenávratné zničení v důsledku destruktivních zásahů do archeologických terénů souvisejících se stavebními aktivitami nejrůznějšího druhu. Záchranný, případně i předstihový archeologický výzkum se vždy skládá z terénní části a ze zpracování jeho výsledků do podoby nálezové zprávy. Zpracování probíhá buď souběžně s terénní částí výzkumu, nebo následuje bezprostředně po ní. V současnosti společnost provádí výzkumy na území krajů Jihomoravského, Olomouckého, Zlínského a Moravsko-slezského, Jihočeského a Východočeského a na území kraje Vysočina. Hlavními systematicky sledovanými regiony zůstávají historické jádro Brna s jeho historickými předměstími a kraj Vysočina.

Realizace záchranného archeologického výzkumu je v rámci Archaia Brno o.p.s. chápána jako komplexní mezioborová práce podrobně formulovaná na webových stránkách Archeologického ústavu v Praze.¹

2.1 Seznam ZAV zahájených v roce 2010

č. akce	Poloha	ved.	č. j. NZ
A001/2010	Radkov u Telče		
A002/2010	E.ON. arch. dohl. – hrom. obj. 4530007308/C56	Hrubý	
A003/2010	CT ZONE Brno - Škrobárny	Merta	
A004/2010	GRANT IEDB (internet. Encyklopedie dějin města Brna)	Merta	
A005/2010	Brno – Hybešova 15	Merta	
A006/2010	Profikraft trading – k. ú. Žabovřesky	Holub	12/10
A007/2010	Brno, rekonstrukce Josefská	Holub	16/10
A008/2010	Brno, rekonstrukce Joštova	Zůbek	1/11
A009/2010	Brno, Jakubská 7	Merta	
A010/2010	Brno, Údolní centrum NNO	Holub	
A011/2010	Brno – Nové Sady Zoner	Merta	2/11
A012/2010	Petrov, kostel sv. Barbory, sanace podzemí	Holub	19/10
A013/2010	Brno – Anenská III.	Merta	
A014/2010	Brno, blok 16	Merta	14/10
A015/2010	Brno, plyn. Josefská	Holub	18/10
A016/2010	E.ON. – Želiv – hřbitov, Pacov – Malovcova	Hrubý	
A017/2010	E.ON. – Čejov, Pacov – sídliště	Hrubý	
A018/2010	Brno, Orlí 18/ Josefská 2 - výtahová šachta	Holub	4/10
A019/2010	Jihlava, terasy	Hrubý	
A020/2010	Pacov, technické budovy		
A021/2010	Komorovice – Hranipex		
A022/2010	Brno, nám. Svobody - hodiny	Sedláčková	11/10

¹ viz http://www.arup.cas.cz/cz/pamatkovaochrana/definice_archeologickeho_vyzkumu.html

A023/2010	E.ON (Strměchy, Krasolesí, Turovka)	Hrubý	
A024/2010	Veselí ŘSD, rekonstrukce Bartolomějského náměstí	Merta	
A025/2010	Rek. NN, MPR Jihlava, M. Boží – U Mincovny		
A026/2010	Budkov, zámek	Merta	10/10
A027/2010	Brno, Studánka - Denisovy sady	Holub	3/11
A028/2010	Pacov, zámek		
A029/2010	BVAK, Brno – Špitálka III.	Merta	
A030/2010	BVAK, Brno – Bezručova	MuMB	
A031/2010	Modřice, Masarykova ul. – kanalizace	Procházka	
A032/2010	Pacov, oprava hosp. dvora		27/10
A033/2010	Brno, tramvaj Plotní		
A034/2010	Dobrá Voda – Rybník		
A035/2010	Sokol Jihlava (kino)	Hejhal	42/10
A036/2010	EŠ - kabel NN pro VO	Hrubý	
A037/2010	KAO Chválkov		
A038/2010	Brno, Joštova – plyn	Zůbek	23/10
A039/2010	E.ON. – Rovná U Hořepníka	Hrubý	
A040/2010	Pelhřimov, Svatovítské nám.		
A041/2010	Opava CITY CENTER	Merta (sub. NPU)	
A042/2010	Senožaty – bioplyn. stanice – SENAGRO		
A043/2010	Brno, Moravské nám. - Běhounská - plyn	Kolařík	20/10
A044/2010	Brno – Pekařská (bloky)	Zůbek	22/10
A045/2010	Újezd – polní cesty (Žďár nad Sázavou)	Hrubý	35/10
A046/2010	Záblatí – polní cesty	Hrubý	36/10
A047/2010	Březka u V. Bíteše - polní cesty	Hrubý	37/10
A048/2010	Brno, Kobližná u OD Centrum	Holub	25/10
A049/2010	Brno, Kobližná - plyn	Holub	26/10
A050/2010	Jihlava, Helenín 46 RD	Hrubý	
A051/2010	Brno, Dvořákova	Zůbek	
A052/2010	Brno – Chrlice (FIRESTA)	Holub	31/10
A053/2010	Vojnův Městec I/37 rekonstr.	Hrubý	
A054/2010	Brno, Joštova- rekonstrukce - 2. část	Zůbek	
A055/2010	E-On, hrom. obj. Lísky – Počátky	Hrubý	
A056/2010	zjišť. výzk. Jihlava, Špit. předm. - Vrchlického	Hrubý	
A057/2010	Větrný Jeníkov – kanalizace		43/10
A058/2010	Jihlava, Lazebnická 3 – SHP	Merta	

A059/2010	Brno, Rokycanova - kanalizace a vodovod		
A060/2010	Brno, Rybníček – oprava vodovodu		
A061/2010	Brno, Kopečná 6	Holub	21/10
A062/2010	Počátky – kanalizace - Vesce		
A063/2010	Kestřany – horní tvrz	Merta	
A064/2010	Brno, revitalizace Cacovického ostrova	Merta	
A065/2010	Blok 23	Holub	32/10
A066/2010	Stavba VFU II.	Sedláčková	
A067/2010	Pelhřimov, Štola – městské sady		
A068/2010	Dobronín	Hrubý	
A069/2010	Brno, Římské nám. – havárie kanalizace (Františkánská)	Kolařík	29/10
A070/2010	Dolní Krupá		
A071/2010	Mrákotín – silnice		
A072/2010	Ledeč n. Sáz. – fotovol. el.		
A073/2010	Brno, BD Mlýnská 10	Zúbek	30/10
A074/2010	BVK, Zemědělská III., Venhudova III.		
A075/2010	E-ON, Kamenice, Častrov, Počátky		
A076/2010	Brno, Rybkova 8 – přívod NN		
A077/2010	Komorovice FVE		
A078/2010	E-on, Moraveč, Želiv		
A079/2010	Vodojem Kosov		
A080/2010	Brno – Blok 72b – Hlídka 4	Zúbek	38/10
A081/2010	Brno, CD PALACE	Merta, Holub	
A082/2010	Jemnice, úprava chodníku	Merta	
A083/2010	Jemnice, sv. Vít, interier	Merta	39/10
A084/2010	Jihlava, STL, HTL, Palackého	Hrubý	40/10
A085/2010	Vojenská nemocnice – LSPP (klášter)	Merta	
A086/2010	Blansko – fara	Peška	
A087/2010	Brno, sv. Anna – dohled	Zúbek	
A088/2010	Rodinov, rekonstr. NN		
A089/2010	Malý Beranov – kanalizace		
A090/2010	Centrum Tišnov – ul. Mlýnská TESCO	Holub	
A091/2010	Brno, Minoritský klášter, úprava vstupu do ambitu	Merta	

2.2 Záchranné archeologické výzkumy společnosti Archaia Brno na území města Brna v roce 2010

Miroslav Dejmal – Petr Holub – Václav Kolařík – David Merta – Marek Peška – Lenka Sedláčková – Hynek Zbranek – Antonín Zůbek

Výzkumy prováděné v roce 2010 lze rozdělit do čtyř skupin: 1. rozsáhlejší plošně exkavované výzkumy; 2. výzkumy realizované v rámci projektu „Sanace brněnského podzemí“; 3. menší terénní výzkumy a dokumentace inženýrských sítí, 4. výzkumy, jejichž terénní části proběhly již dříve, ale v roce 2010 došlo k jejich zpracování a vyhodnocení.

A. Rozsáhlejší plošně exkavované výzkumy

Dokončen byl výzkum rozsáhlého kolektoru Moravské náměstí, Rooseveltova, Solniční; parc. č. 1, 4, 5, 6, 566, 800 (akce A062/2009). Plošně nejrozsáhlejší výzkumy doprovázely rekonstrukci ulic a náměstí: Česká ulice, Joštova ulice, Žerotínovo náměstí: parc. č. 776, 783, 789 (akce A008/2010); Josefská ulice: parc. č. 227, 249 (akce A007/2010); Koblížná ulice: parc. č. 128, 268/1 (akce A048/2010).

B. Sondy dokumentované v rámci projektu „Sanace brněnského podzemí“

V rámci projektu „Sanace brněnského podzemí“, o němž jsme podrobněji informovali v roce 2000 (*Merta, Peška, Procházka, Sadílek 2000, 36*), bylo v roce 2010 realizováno 5 projektů, které zasáhly 7 domovních bloků: blok 16 - Biskupská ulice, Šilingrovo náměstí, parc. č. 372 a 486 (akce A014/2010); blok 23 - ulice Novobranská a Orlí, parc. č. 249, 261/1 (akce A065/2010); blok 72b - Hlídka 4, parc. č. 627, 628 (akce A080/2010); blok 88, 91 a 92 - Pekařská ulice, parc. č. 958 (akce A044/2010). Svým charakterem se z projektu sanace vymyká zjišťovací výzkum Biskupská ulice, kaple sv. Barbory, parc. č. 321 (akce A012/2010).

C. Výzkumy menšího rozsahu

Běhounská ulice, Moravské náměstí; parc. č. 32, 800 (akce A043/2010); Bráfova ulice, parc. č. 633, 634 (akce A006/2010); Brandlova ulice, Česká ulice, Joštova ulice, Moravské náměstí, parc. č. 197, 776, 789, 800 (akce A038/2010); Denisovy sady - Studánka, parc. č. 1147 (akce A027/2010); Františkánská ulice; parc. č. 216/1 (akce A069/2010); Koblížná ulice, parc. č. 94, 128, 268/1 (akce A049/2010); Kopečná ulice č. 6, parc. č. 1242 (akce A061/2010); Mlýnská ulice 10, parc. č. 1151 (akce A073/2010); Nové Sady, parc. č. 1471, 1473 (akce A011/2010); náměstí Svobody; parc. č. 537 (akce A022/2010); Orlí ulice 18, Josefská ulice 2, parc. č. 213 (akce A018/2010); Rybkova ulice, parc. č. 752, 772, 774, 855/1, 901 (akce A076/2010); Zábřdovická ulice 3, Vojenská nemocnice Brno, bývalý premonstrátský klášter, parc. č. 1155/1 (akce A085/2010).

D. Zpracování a vyhodnocení již ukončených terénních částí výzkumů

V roce 2010 probíhalo nebo bylo dokončeno zpracování výzkumů, které se realizovaly v roce 2008 až 2009. Dominikánské náměstí, parc. č. 509; Panenská ulice parc. č. 502/2 (akce A079/2008), Dominikánské náměstí 1, parc. č. 503; Zelný trh parc. č. 397 – Zpřístupnění podzemí (A46/09).

Předběžné výsledky jednotlivých výzkumů (akce jsou řazeny abecedně, primárně podle katastrů):

K. ú. Město Brno

Běhounská, Moravské náměstí; parc. č. 32, 800 (akce A043/2010).

Záchranný archeologický výzkum byl vyvolán stavbou „Brno, rekonstrukce NTL plynovodu a přípojek v Brně, Moravské nám 1“ na Moravském náměstí a Běhounské ulici (parc. č. 32, 800). Terénní část výzkumu byla provedena v červnu 2010. Akce probíhala s ohledem na dochování archeologických situací v součinnosti s prováděním výkopových prací. Sledovaný prostor se nachází v jižní části Moravského náměstí (parc. č. 800) a v severní části Běhounské ulice (parc. č. 32) v nadmořské výšce cca 217,50 až 219,00 m. Z hlediska historického byl od vrcholného středověku z části zahrnut do městských hradeb

(Běhounská městská čtvrť, *Quartale Cursorum*), z částí do fortifikačních pozemků před Běhounskou bránou (parkán, příkop, most). Od poloviny 14. století bezprostředně sousedil také s areálem augustiniánského kláštera s kostelem Zvěstování Panny Marie a sv. Tomáše.

Výkop nízkotlakého plynovodu, hluboký 1,4 m a široký asi 0,7 m, probíhal v celé své trase v zásypech starších inženýrských sítí, jiných recentních výkopů, případně zásypy městského příkopu z poloviny 18. století. Pouze v místech, kde se musel vyhnout těžní šachtě Š4 sloužící pro ražbu nové kanalizace, vybočil z těchto zásypů a odhalil zdivo kontreskarpy městského příkopu a přes něj vedoucího mostu.

V ohybu výkopu pro plynové potrubí, u průchodu z Moravského náměstí do parčíku při Rooseveltově ulici, byly odhaleny pozůstatky středověkého zděného mostu přes městský příkop před Běhounskou bránou. Sonda zachytila vnitřní líc západní stěny mostu s. j. 902 v délce cca 7 m, orientovaného ve směru sever-jih (ubouraná koruna zdiva se nachází 0,4–0,5 m pod současným terénem). Převážně kamenná zeď o síle 0,7 m se asi 3 m na jih od napojení na kontreskarpu příkopu s. j. 900 mírně lomila k západu a tím rozšiřovala koridor mostu. V místě styku mostní konstrukce s kontreskarpou příkopu nebyla pozorována žádná spára a obě zdi se jevily jako provázané. Padesát centimetrů od napojení obou konstrukcí směrem na východ bylo zachyceno západní ostění průchodu z mostu do předpolí příkopu, resp. do prostoru barbakánu Běhounské brány. Do ostění byl v úrovni povrchu dlažby mostu zabudován vodorovný dřevěný nebo kamenný konstrukční prvek (délka více jak 1,0 m), který po sobě zanechal otisk v maltě. Pravděpodobně souvisel s konstrukcí vstupu na vnější straně mostu, případně s jeho uzavíráním. Kontreskarpa, směřující přibližně od západu na východ, zajišťovala svojí svislou stěnou ze smíšeného zdiva vnější stranu městského příkopu (s. j. 900). Čtyři metry na západ od mostní konstrukce byla podepřena šikmým cihlovým opěrným pilířem (s. j. 903). Jejich vzájemný vztah nebyl zkoumán. Byla dokumentována původní pochozí úroveň mostu, kterou představovala dlažba z na výšku kladených valounů a kamenů. Mostovka měla mírný sklon směrem k jihu do prostoru města a prakticky respektovala současný spád komunikace. Nacházela se asi 0,85 m pod dnešní povrchem na niveletě 217,70–217,80 m n. m.

Datování odkrytých konstrukcí není zcela jasné. Z použité techniky a stavebního materiálu, lze uvažovat o období pozdního středověku. Z výplně mostního tělesa pod dlažbou však byly získány fragmenty glazované keramiky náležejících spíše až období 16. století. Vzhledem k tomu, že přítomnost hlouběji uložené starší dlažby mostu vylučuje úroveň koruny kontreskarpy příkopu v místě průjezdu do barbakánu, jde o původní komunikační úroveň z doby výstavby zděného mostu. Most vznikl pravděpodobně až na počátku 16. století snad v souvislosti s úpravou kontreskarpy nebo výstavbou barbakánu před Běhounskou bránou.

Konstrukce mostu se skládala ze dvou rovnoběžných stěn založených na dně městského příkopu (asi 5 metrů od sebe) a kolmých na průběh jeho eskarpy a kontreskarpy. Prostor byl, vyjma jednoho mostního oblouku uprostřed příkopu překračujícího stoku odvádějící dešťovou vodu do Ponávky, celý dosypán zeminou a v úrovni okolního terénu byl jeho povrch upraven kamennou dlažbou. Stěny mostu byly na základě ikonografie (veduta Brna z ptáčích perspektivy od H. B. Beyera a H. J. Zeisera z poloviny 17. století a další) vyzděny nad terén alespoň do výšky stojícího střelce a opatřeny střílnami sloužícími pro postřelování prostoru městského příkopu. Starší podoba mostu nám zatím uniká, z dokumentovaných skutečností o ní nic nevyplývá. Můžeme se jen domnívat, že odkrytý zděný most nahradil staršího snad částečně dřevěného předchůdce.

Příkop byl vyplněn především uloženinami charakteru stavebního odpadu a hlinitých navážek. Převážná část výplně vznikla nepochybně v době definitivního zániku městského příkopu v těchto místech ve 30. letech 18. století. Po zplanýrování a zasypání příkopu došlo již jen k nepatrnému navýšení terénu a na přelomu 19. a 20. století k zadláždění prostoru kamennou dlažbou (Kolařík 2010).

Biskupská ulice, kaple sv. Barbory, parc. č. 321 (akce A012/2010).

V souvislosti s projektem „Sanace podzemí HJmB – záchranný archeologický výzkum – NKP Petrov kostel sv. Barbory“ byl v měsících březnu a dubnu 2010 realizován záchranný archeologický výzkum v prostoru parčíku parc. č. 321 v areálu NKP Petrov v Brně. Základním úkolem terénní části výzkumu bylo ověření a zpřesnění některých nálezových situací, především pak lokalizace konstrukcí náležejících dosud jen hrubě umístěné stavbě kostela sv. Barbory (Holub – Zbranek 2010).

Předmětný prostor se nachází na severním svahu Petrského návrší, které ve svých nejvyšších partiích dosahuje výšky kolem 243 m n. m. Vlastní výška plochy výzkumu je situována na mírném východním svahu dosahujícím nadmořské výšky 239,50–241,72 m n. m. Zatravněná plocha parc. č. 321 (k.ú. Brno-město), na níž byl archeologický výzkum realizován, vznikla až po demolici zástavby západní strany Biskupské ulice a kostela sv. Barbory roku 1846. K výraznějšímu kontinuálnímu osídlení zdejšího prostoru dochází zřejmě až v době předcházející výstavbě nejstaršího kostela, tedy někdy kolem roku 1150. Při kostele se pravděpodobně od počátku rozkládal hřbitov. Jediné stopy dokládající další aktivity ze druhé poloviny 12. století, které nejsou přímo spojeny s kostelem, představuje dvojice jam zahloubených do skalního podloží severně od katedrály (srov. Borský – Holub – Merta – Peška 2006, 202; Procházka 2000, 32). Ve 30. letech 13. století dochází pravděpodobně k výstavbě nového, většího kostela a k rozšíření hřbitova. Na několika místech se podařilo zachytit pozůstatky dřevohliněné zástavby z poloviny 13. století (Petrov 1, Petrov 2, Petrov 8). Ze závěru tohoto věku jsou archeologickými a stavebně-historickými výzkumy již doloženy i první zděné stavby (Petrov 1, Petrov 2, Petrov 4, Petrov 7; srov. Borský, Holub, Merta, Peška 2006, 202). Do osudu zástavby, hlavně v oblasti při městské hradbě zasáhlo výrazně švédské obléhání r. 1645, kdy byla většina domů i katedrála poškozena. V návaznosti na tyto události pak situaci celého návrší výrazně ovlivnila výstavba přilehlé části bastionového opevnění v závěru 17. a na počátku 18. století (*Borský – Holub – Merta – Peška 2006, 203*)

Do 19. století byla Biskupská ulice (dříve Petersgasse) na pravé straně směrem od bývalé městské sladovny přibližně v místě nynějšího Městského dvora zastavěna měšťanským domem čp. 266 (zaniklé č. 6 na Biskupské), kanovníckou rezidencí čp. 267 (zaniklé č. 8 na Biskupské) a kaplí (kostelem) sv. Barbory. V protější uliční linii se nacházely domy Biskupská 5, kanovnícká rezidence č.p. 280, kapitulní hospoda „Zur Pfeife“ (zaniklé č. 9), dále dům kostelníka (zaniklé č. 11), dům ředitele kůru (zaniklé č. 13) a dům vikáře (zaniklé č. 15).

Vzhledem k historickému významu místa a jeho postavení v nejstarších dějinách Brna proběhlo v bezprostředním okolí svatopetrské katedrály i v jejím interiéru do současné doby několik archeologických výzkumů. Nejrozsáhlejší odkryvy proběhly přímo v katedrále v letech 1991–1993 (*Unger – Procházka 1995; Procházka 1996a, b; Procházka – Unger 1994*). Následovaly menší výzkumy v biskupské rezidenci č. 8, konsistoři č. 2, jakož i v trase kanalizace jižně i severně chrámu v letech 1993–1996 (*Geislerová – Procházka 1994a, b; Procházka 1996c–e*). Nejnověji byly pak realizovány archeologické výzkumy v rámci rekonstrukce domu Petrov č. 3 (*Holub – Kováčik – Merta – Peška – Zapletalová – Zůbek 2003, 57–59*), liniových výkopů v prostoru za domem Petrov č. 2 (*Holub – Kováčik – Merta – Peška – Zapletalová – Zůbek 2003, 89–90; Holub – Kolařík 2003*) a v rámci rekonstrukce domu Petrov č. 1 (*Borský – Holub – Merta – Peška 2006, 206–207*).

Veškeré výkopové práce v rámci archeologického výzkumu byly prováděny ručně bez použití strojové mechanizace. V první fázi byla stávající travní plocha v prostoru sond oddrnována a snížena o 0,20 metru. Posléze bylo pokračováno v exkavaci uloženin standardními archeologickými metodami. Po ukončení archeologického výzkumu byl výkopek navrácen do prostoru sond, zhutněn a vyjmuté drny byly položeny zpět na původní místo.

Archeologický výzkum byl realizován v ploše tří sond (S1-S3).

Sonda S1 byla exkavována v podobě 1,25 m širokého a 9,5 m dlouhého pásu v prostoru předpokládaného západního průčelí kostela. Po mechanickém snesení recentních parkových úprav (cca 0,25 m) byla v severní části sondy S1 odhalena úroveň kostrových pohřbů. V jižní části sondy se vzhledem ke svažitému terénu nad pohřební úroveň nachází ještě asi 1m mocná vrstva navážek. Celkem bylo v rámci sondy S1 zkoumáno 23 kostrových pohřbů. Hroby neměly většinou patrné hrobové jámy. Ze zásypů v prostoru zkoumaných hrobů pochází nevýrazná kolekce keramiky datovatelná do průběhu 13.–14. století. Pod pohřebním horizontem se v rámci sondy S1 nacházela stratigrafická sekvence uloženin – dorovnávek terénu. Místa byly pozorovány snahy po zpevnění terénu v podobě štětování jemným metabazitovým štěrskem. Nejstarší nálezy z této stratigrafické sekvence lze datovat do druhé poloviny 13. století, nejmladší do průběhu století 14. V dotčeném období můžeme v tomto prostoru uvažovat o veřejném prostranství či dvoře, kde byly pochozí úrovně zpevňovány právě kamenným štětováním.

Nejstarší zjištěnou aktivitou v prostoru sondy S1 byl výkop do skalního podloží s.j. 503. Keramický materiál obsažený v zásypu datuje zánik objektu do druhé poloviny 13. století.

Přesný rozsah není znám, ale můžeme uvažovat, že se jedná o rozsáhlejší výkop, jenž náleží zatím blíže nepoznané nezděné stavbě, resp. jejímu suterénu.

K nejmladším zjištěným aktivitám v rámci výzkumu sondy S1 patří nalezené reliktů zděných konstrukcí. Jako nejstarší ze sledovaných zdív se jeví konstrukce s.j. 900, která probíhá ve směru JZ–SV. Ve spojitosti s touto konstrukcí můžeme uvažovat, že se jedná o jednu z nejstarších stavebních fází kaple sv. Barbory, resp. západního průčelí její lodě. Vzhledem k subtilnosti zachyceného základového zdíva a mělké základové spáře nedosahující skalního podloží je však na místě vyslovit pochybnosti o statické únosnosti konstrukce pro průčelí lodě kostela. Jako další, reálnější varianta se pak jeví interpretace této konstrukce jako jedné z fází ohradních zdí svatopetrského hřbitova.

Vzhledem k mělkému založení konstrukce s.j. 900 do vrstev navážek a dorovnávek terénu měla stavba pravděpodobně záhy statické problémy. K nápravě této situace, která je reprezentována ke konstrukci s.j. 900 přistavěným základovým zdívem s.j. 903, bylo přistoupeno asi až v rámci z písemných pramenů známé rekonstrukce v letech 1721–1724 (Borský 2005, 8). V rámci rekonstrukce byla v interiéru stavby k západnímu průčelí přistavěna kruchta nesená dvěma pilíři, které v terénu reprezentovala základová zdíva s.j. 901 a 902. Na plánech pro demolici kaple z roku 1846 je kaple zachycena v této podobě s kruchtou při západním průčelí. Základové pilíře kruchtly nerespektuje žádný z dochovaných hrobů, můžeme tedy předpokládat, že po zmíněné rekonstrukci kostela se v této části jeho interiéru už dále nepohřbívalo.

Další hloubenou sondou v rámci předpokládaného interiéru bývalé kaple sv. Barbory byla sonda S2 položená na čtvercovém půdoryse o straně 1,60 m. Sonda odkryla, stejně jako v případě sondy S1, pohřební horizont svatopetrského hřbitova reprezentovaný v tomto případě 4 dokumentovanými hroby. V západním koutě sondy vystupovalo téměř až k dnešnímu povrchu skalní metabazitové podloží. Na severovýchodní straně do něj byly zapuštěny hrobové jámy výše zmíněných pohřbů. Jihovýchodně bylo odkryto do podloží tesané stupňovité dno související snad se vstupní šíjí krypty dále zkoumané v sondě S3.

Sonda S3 byla realizována jako šachta obdélného půdorysu o rozměrech 2,50 x 1,20 m. Výkop šachty byl zastaven na niveletě 237,72 m n. m., tedy 4 metry od současného povrchu. Dno výkopu krypty bylo ověřeno vrtem na niveletě cca 237,00 m n. m. Při dně dokopané úrovně šachty S3 byl zachycen cihelný stupeň s.j. 904 tvořený kolkovanými cihlami datovatelnými do průběhu 19. století. Jedná se o součást vnitřní schodišťové rampy v rámci interiéru krypty.

Archeologický výzkum v prostoru kaple sv. Barbory na Petřském návrší v Brně neprokázal podle očekávání mnoho zjištění ke konstrukci, dispozici a dataci vlastní stavby kaple. Jako nejstarší zjištěné aktivity byly sledovány pozůstatky dřevohliněné architektury zaniklé někdy v průběhu 2. poloviny 13. století. Na ty navazovaly horizonty dorovnávek terénu a komunikačních úprav náležející druhé polovině 13. až 14. století. Někdy v průběhu druhé poloviny 14. nebo na přelomu 14. a 15. století byl terén výrazně navýšen a srovnán, což může souviset s rozšiřováním svatopetrského hřbitova. Do tohoto horizontu pak byly zahloubeny archeologickým výzkumem dokumentované hrobové nálezy. Většina zjištěných pohřbů je uložena na zádech, s hlavou orientovanou k severozápadu a rukama v klíně či na hrudi. Nejstarší horizont hrobů může mít paže natažené i podél těla. Nejstarší hrobové celky nerespektují žádné ze zjištěných konstrukcí. Můžeme tedy konstatovat, že rozsah hřbitova v tomto prostoru je starší než nejstarší zjištěná zděná architektura. Z 27 dokumentovaných pohřbů (povětšinou jejich torz) je prokazatelně 5 dětských. Ty se koncentrují v prostoru sondy S1. Bližší antropologické zpracování kosterního materiálu nebylo zatím provedeno.

Na horizont hřbitova navazuje stavba západního průčelí kostela sv. Barbory. V interiéru kostela je při západním průčelí doložena kruchta nesená dvěma pilíři. Tyto pilíře jsou patrné na archivních plánech kostela z roku 1846.

Sondy S2 a S3 odkryly do skalního podloží zahloubenou stavbu novověké krypty přístupnou od severozápadu vstupní šíjí. Krypta zaniká pravděpodobně až s demolicí kostela v polovině 19. století. Vstup do krypty v ose kostela je patrný i na plánu demoličního projektu z roku 1846.

Biskupská ulice, Šilingrovo náměstí, parc. č. 372 a 486 (akce A014/2010).

V souvislosti s projektem „Sanace brněnského podzemí, blok 16“ byly v roce 2010 v prostoru Biskupské ulice položeny tři sondy.

Sonda S1 se nacházela v jihovýchodní části Šilingrova náměstí. Pod dnešní dlažbou se bylo sprašové podloží, které po 0,80 m přecházelo do pohřbeného půdního typu. Ten po asi 0,90 m ve formě mrazových klínů přešel do další úrovně spraše. V hloubce 2,30 m byla ve východním profilu stěna sklepa (sklep 1).

Sonda S2 se nacházela v ulici Biskupské. Pod dnešní dlažbou se byl inženýrskými sítěmi zčásti porušený půdní typ, který nasedal na spraš. V hloubce 3,5 m od povrchu se objevil recentní zásyp již v minulosti sanovaného sklepa. Jelikož sklep byl celý zalit popílkem, nedošlo k jeho dokumentaci.

V sondě S3 při ústí Biskupské ulice do Šilingrova náměstí se pod dnešní dlažbou nacházelo sprašové podloží. Od hloubky 1,40 metru se začal v severním profilu rýsovat výkop s podhloubenou stěnou. Účel ani stáří tohoto výkopu se nepodařilo zjistit. V hloubce 4,30 m, pak byla v severním profilu dokumentována klenba a zeď uzavírající sklep (sklep 2).

Sondami byly zpřístupněny dva cihlové sklepy. Tyto sklepy byly již známy (Svoboda 2001). Jejich dřívější úprava přespárováním značně ztížila čitelnost stavebního vývoje.

Sklep I je mírně trapézovitého půdorysu o rozměrech 4,50 x 2,20 m s delší stranou v ose východ–západ. Na východní straně se nalézá schodiště dnes zazděné, původně nejspíše ústící do domu Starobrněnská 21. Za nejstarší konstrukci považujeme s.j. 904, zachycenou v části severní a jižní zdi. Toto smíšené kameno-cihelné zdivo s převahou kamene bylo vyskládáno z větších kamenných bloků a menších kamenů a zlomků cihel. Spojováno bylo, pokud se podařilo zjistit, žlutou píscitou hrubou maltou s kamenky. Tato konstrukce představuje zřejmě nejstarší fázi sklepa. Snad s touto konstrukcí souvisí s.j. 906. Jedná se o smíšené kameno-cihelné zdivo. Značně porušené mladšími zásahy. Původní maltu se nepodařilo dokumentovat. Zdivo působí svou polohou k s.j. 904 jako konstrukce původního vstupu či nějakého výklenku. Nicméně je možné, že vůbec nemá souvislost s s.j. 904 a jedná se o úplně jinou konstrukci. Další konstrukcí je s.j. 911, která tvoří spolu s s.j. 904 severní a jižní zeď sklepa I. Jedná se cihlové zdivo. Původní maltu se nepodařilo dokumentovat. Na východní straně je obvodové zdivo tvořeno konstrukcí s.j. 912. Jedná se o uzavření sklepa a původní vstup. Opět zdivo je cihlové. Z původního vstupu se zachovala 1,2 m dlouhá a 1,2 m široká vstupní šíje s dvěma schody (výška 0,30 m). Na západní straně je sklep uzavřen zdí s.j. 901. Původní vstup je dnes zazděn zdí s.j. 905. Cihlová klenba, která se zvedá nad zdí s.j. 904, není původní a na tuto zeď byla osazena zřejmě dodatečně. Starší fázi zaklenutí neznáme. Klenba nad zdí s.j. 911 pak byla vybudována nejspíše současně s ní. Zaklenutí vstupu nerespektuje přesně zaklenutí nad konstrukcemi s.j. 904.

Sklep II je se sklepem I spojen krátkou šíjí 0,80 m dlouhou a 1,50 m širokou. Sklep sám, přibližně obdélného půdorysu 10,20 x 2,30 m, je orientován sever–jih. V jihovýchodním rohu se nalézá původní, dnes zazděný, vstup. Sklep je tvořen především obvodovým cihelným zdivem s.j. 907. Klenba sklepa i vstup byly nejspíše vybudovány současně s s.j. 907. Jako mladší se jeví jižní zeď uzavírající sklep (s.j. 903). Zdá se, jako by sklep původně pokračoval dále. I v sondě S3 byl terén před čelem sklepa porušený. Nacházela se zde přemístěná spraš a ojediněle cihly. Nicméně obvodové zdivo ani pokračování klenby se v sondě S3 nepodařilo zachytit. Ze vstupu se zachovala šíje 2,20 m dlouhá a 1,30 m široká se dvěma schody. Zeď s.j. 910 nejspíše představuje uzavření sklepa po jeho opuštění. Není jasný účel zdi s.j. 908 a s.j. 909, které se zdají být až recentního stáří. Je možné, že původní vstup byl řešen jinak.

Odkryté sklepení mělo sníženou vypovídací schopnost vlivem již dříve provedené opravy (hlavně přespárováním). Sklep I prodělal evidentně složitější stavební vývoj. Jeho nejstarší fáze však nedokážeme blíže časově určit. Rámcově ho můžeme datovat do novověku. Sklep II je ve své dochované podobě výrazně mladší a můžeme uvažovat o jeho výstavbě pravděpodobně v 19. století. Oba sklepy zanikly a vstupy do nich byly, neznámo kdy, zazděny. Původně přináležely domu Starobrněnská 21 (*Dejmal 2010*).

Brandlova ulice, Česká ulice, Joštova ulice, Moravské náměstí, parc. č. 197, 776, 789, 800 (akce A038/2010).

Archeologický výzkum se odehrál v souvislosti s rekonstrukcí plynovodu a přípojek v Brně na ulicích Brandlova, Česká, Joštova a na Moravském náměstí. Terénní část proběhla od 18. 5. do 26. 7. 2010.

Archeologický výzkum potvrdil, že svrchní část geologického podloží je v dané lokalitě tvořena sprašovou návějí a na ni dosedajícím půdním typem. Na Joštově ulici výzkum dokumentoval pozůstatky osídlení, které lze spojovat s životem ve čtvrté předměstské čtvrti. Jednalo se o reliktů dřevěných konstrukcí v podobě kůlových a sloupových jamek. Zachyceny

byly dále jámy neznámé funkce, snad odpadní jímky. V prostoru se také navršila odpadní vrstva, dokumentována byla propálená vrstvička a štětová úroveň. Jmenované aktivity lze zařadit do období středověku a raného novověku. Na jeho konci (tedy v závěru existence předměstí) byla při jižní partii České ulice vyhloubena zřejmě velká jáma, jejíž účel nebyl objasněn. Mohli bychom uvažovat o hliníku cihelny, v tomto případě je však diskutabilní jeho umístění při komunikaci nedaleko od městské brány (Veselé).

V západní části Brandlovy ulice nebyly zachyceny žádné pozůstatky osídlení. Odhalen byl pouze segment zahloubené pece. Ve východní části byly zaznamenány aktivity související s příkopem novověkého bastionového opevnění města. Nejvýraznější byly segmenty vyzdění jeho vnější strany. Výkop na Moravském náměstí zachytil poměrně velké výkopové aktivity zřejmě z období novověku. Některé je snad možné interpretovat jako hliníky, v jednom případě lze uvažovat o přibližovacím zákopu k městskému opevnění. Snad by mohlo jít o dílo švédských obléhatelů ze 40. let 17. století (*Černá – Zůbek 2010a*).

Česká ulice, Joštova ulice, Žerotínovo náměstí, parc. č. 776, 783, 789 (akce A008/2010).

V souvislosti s rekonstrukcí východní části Joštovy ulice a přilehlých partií České ulice v Brně se od 23. 2. do 15. 10. 2010 realizoval záchranný archeologický výzkum.

Na základě výzkumem získaných poznatků lze historický vývoj předmětného území rozdělit do čtyř základních horizontů:

I. nejstarší období až 13. století

Nebyly nalezeny žádné výrazné aktivity, které by bylo možné spojit s lidskou činností. Archeologický výzkum však ověřil skladbu svrchní části geologické podloží, ve které se odrážejí někdejší přírodní podmínky.

II. 13.–17. století

V tomto období byl daný prostor součástí předměstské struktury Brna. Z písemných pramenů víme, že se zde nacházela část čtvrté předměstské čtvrti (pro blízkost jedné z městských bran se jí říkalo Před branou Veselou), která definitivně zanikla v souvislosti se švédským obléháním města během třicetileté války. Archeologický výzkum dokumentoval pozůstatky jejího osídlení. Zkoumány byly relikty někdejších dřevohliněných staveb (většinou kúlové a sloupové jamky, do podloží zahloubené suterény a menší sklípky), odpadní jímky atd. Jistý prostor v zástavbě byl zřejmě vyčleněn výrobním provozům. Byly zachyceny relikty tří zahloubených pecí. Mohlo by se zřejmě jednat o pece na pálení vápna z dovážených vápenců. Dále byly dokumentovány hliníky dodávající materiál na výstavbu dřevohliněných staveb a výrobu cihel.

III. 17.–19. století

Prostor byl vyčleněn pro výstavbu bastionového opevnění města. Výzkum odkryl především rozsáhlé partie vyzdění příkopu a dále segmenty základů brány, která pouštěla příchozí do města. Nazývala se Nová Veselá.

IV. 19.–20. století

Výzkum dokumentoval řadu aktivit související s poměrně mohutnou výstavbou po zrušení a částečné asanaci bastionového opevnění. Většinou šlo o relikty z cihel zděné kanalizační sítě (19. století). Zachyceny byly také vápenné jámy, které je nutné spojit s budováním zástavby (*Černá – Zůbek 2011*).

Výzkum je v současnosti ve fázi zpracování.

Dominikánské náměstí, parc. č. 509; Panenská parc. č. 502/2 (akce A079/2008).

V jarních měsících roku 2010 by ukončen výzkum při stavbě sekundárního kolektoru na Dominikánském náměstí v Brně. Dokumentována byla ražba kolektoru, větrací šachty, těžní jámy a přeložky inženýrských sítí. Díky plošnému rozsahu stavby nám výzkum přinesl řadu celkem zásadních zjištění, která výrazně doplnila naše znalosti o tomto prostoru. Časově spadají do období od první poloviny 13. do závěru 19. století.

Historický povrch Dominikánského náměstí a ulic Panenská a Veselá byl dotčen několika sondami, z nichž významnější poznatky přinesly TŠ01, S3 a S11. V těchto sondách byla dokumentována rozsáhlejší komunikační souvrství. V horní části náměstí byl oproti situaci v dolní části dokumentován snížený půdní typ, na kterém byly uloženy kulturní vrstvy z poloviny 13. století. Kromě komunikačních vrstev byla ve vlastním prostoru náměstí dokumentována řada zahloubených objektů, z nichž se některé funkčně vymykají a převážně asi pochází z období středověku (s.s.j. 14, 15, 21, 22, 23, 26, 27, 50). Jedná se o obdélný(?) sklípek s.s.j. 49 se zdusáným plochým dnem. Objekt byl zasypán po polovině 13. století.

Dalším zajímavým objektem je výkop s.s.j. 48, který můžeme interpretovat jako drenážní jámu (vydřevenou jako např. studna?), odpadní jámu (?), nebo sklípek (?). Objekt byl zasypán někdy v první polovině 15. století. Objekt s.s.j. 4 interpretovaný jako sklípek byl dokumentován také v průběhu ražby před domem Dominikánské náměstí 5. Nad podlahou byl zachycen jílovitý nášlap s.j. 171. Zvláštní skupinou objektů, které byly v prostoru někdejšího trhu dokumentovány, jsou veřejné, převážně technické stavby. Nejstarší z nich byl pozůstatek studny s.s.j. 01 s dřevěným roubením. Dalším objektem technického původu je 1 m široký podélný výkop (s.s.j. 30) orientovaný ve směru JZ–SV v sondách TŠ01 a S3. Na plochem dně výkopu byly dokumentovány pozůstatky podélně uloženého ztrouchnivělého dřeva. Objekt mohl sloužit jako drenáž s dřevěným korýtkem na dně, případně výkop pro dřevěný vodovod. V týchž sondách byl zachycen mladší vodovod s.s.j. 31, orientovaný ve směru S–J, o jehož interpretaci nemáme pochybnosti byl dokumentován v TŠ01 a S03. Na dně výkopu ležely keramické trubky (s.j. 949), které byly zasazené do sebe a ve spojích utěsněné kůží. Trubky byly překryty vrstvou ze žlutozeleného jílu (s.j. 121) a 0,4 m širokou cihlovou stříškou (s.j. 901). Velmi pravděpodobně se jedná o vodovod z Cimply založený roku 1520 (*Jordánková, Sulítková 1991, 312*). S tímto známým historickým vodovodem souvisí i pozůstatky novověké stavby kašny s.s.j. 5 před domem č. 8. Z objektů, které byly dokumentovány v rámci záchranného výzkumu a často se nachází pod veřejným prostranstvím, to byly sklepní prostory z období baroka. Ražbou pod veřejným prostorem náměstí se podařilo zachytit propojené sklepy s.s.j. 003 a 002. Prvně jmenovaný byl přístupný z domu, který stával v severní části dnešní parcely č. 5/2 (dům č. 6–7). Částečně pod náměstím zasahoval i sklep s.s.j. 013, který náležel k domu Dominikánské náměstí 10. Posledními významnějšími stavbami jsou cihelné kanály, které souvisí s budováním první rozsáhlejší kanalizační sítě ve městě v závěru 19. století.

Vzhledem ke skutečnosti, že současné náměstí a ulice Panenská byly na přelomu 19. a 20. století rozšířeny, jsou pod dnešní vozovkou konzervovány i pozůstatky několika měšťanských parcel. Nejstarší zástavbu na jednotlivých městských parcelách představovaly fragmenty suterénů tří dřevohliněných domů, případně s nimi související sloupové konstrukce. Dřevohliněné stavby byly od 2. poloviny 13. století postupně nahrazovány zděnými domy, což nám dokládá např. 2. (3.?) fáze nárožního domu cisterciáček, jejímž dokladem je 2. (zděná) fáze vstupní šíje s.s.j. 46. Fragment další gotické zděné stavby (sklepa) se podařilo dokumentovat v sondě S2 (před domem Dominikánské nám. č. 2). V rámci sondy bylo narušeno lité jádro zdi (s.s.j. 40). Na základě charakteru zdiva datujeme jeho výstavbu nejdříve do 2. poloviny 13. století. Další stavební aktivitou při severní frontě náměstí, která byla výzkumem dokumentována, jsou základy Královské kaple Panny Marie (s.s.j. 41). V sondách S1, S4, S5, S6, S14 a S13 bylo zachyceno zdivo kaple, které dle makroskopického posouzení náleží do jedné stavební fáze. Poslední gotickou stavbou, která byla v rámci výzkumu dokumentována (S3) je nároží domu Zámečnická ulice – Dominikánské náměstí (s.s.j. 39), který by zbourán na přelomu 19. a 20. století. Jednalo se o substrukci zdiv zahloubených do podloží a pokračujících pod úroveň dna sondy.

Mladší výzkumem dokumentované zděné konstrukce náleží jednak novověkým sklepním prostorům např. do prostoru parcely 501/1 na Panenské ulici (s.s.j. 25), ale také přístavbám k domu cisterciáček ze starého Brna (s.s.j. 42, 43, 52). V případě s.s.j. 43 se patrně jedná o středověkou jímku (sklípek?).

Dominikánské náměstí 1, parc. č. 503; Zelný trh parc. č. 397 – Zpřístupnění podzemí (A46/09).

Stavební práce při rekonstrukci stávajících a výstavbě nových podzemních prostor pro dvě prohlídkové trasy brněnského podzemí na Zelném trhu a Dominikánském náměstí doprovázel i v roce 2009 záchranný archeologický výzkum. Terénní práce v prostoru Dominikánského náměstí 1 byly ukončeny již ke konci roku (*Holub – Kolařík – Merta – Peška – Sedláčková – Zapletalová – Zůbek 2010, 406–409*), výzkum na Zelném trhu pokračoval i v jarních měsících roku 2010.

Výkopy pro nouzový východ (před Zelným trhem 3) a výtahovou šachtu (před Zelným trhem 1), prokázaly, že úroveň někdejšího půdního typu je zde dochována asi 60 cm pod současnou úrovní vozovky. Z hlediska archeologie se nacházely aktivity z období středověku pouze v místě nouzového východu a jednalo se jen o komunikační souvrství ze 13. až 15. století. V obou místech byly situace značně narušeny výkopy pro inženýrské sítě. Nové poznatky přinesl dohled nad zemními pracemi v suterénu domu Zelný trh č. 21. Ve výkopu pro

kanalizaci zde byl zdokumentován relikv střešního sklepa někdejšího měšťanského domu, který stával na místě dnešní novostavby Zelný trh 21. Ve středověku se jednalo o parcely dvě, západní patřila Petrovi Doubravnickému, východní Ottovi z Modřic (v roce 1348). Pozůstatky sklepa náležely k domu prvně jmenovaného. Podařilo se zachytit severovýchodní kout sklepa, část jeho východní i jižní stěny a při severovýchodním koutě umístěnou vstupní šíji o světlosti 1,2 m. Ve dvorním zázemí pak byly dokumentovány pozůstatky tří středověkých odpadních jímek. Současný dům vznikl někdy na konci 19. století, v roce 1911 byl v majetku Moritze a Katherine Nowotny.

Významnější poznatky nepřinesl ani výzkum studny v jižní části náměstí, kterou se podařilo vyčistit do úrovně 16,50 m pod současným povrchem. Zásyp sestával ze suťového závalu s nálezy z 19. století, očekávaného dna nebylo dosaženo a pro nástup spodní vody bylo od dalšího hloubení upuštěno. Období, ve kterém byla studna vyhloubena, se nepodařilo objasnit.

Spolu s archeologickým výzkumem probíhal i doplňkový stavebně-historický průzkum, který se soustředil zejména na dokumentaci odkrytých konstrukcí v rámci suterénu domu Zelný trh 13 a utřídění a upřesnění již dříve získaných informací o suterénech domu Zelný trh 17.

Františkánská; parc. č. 216/1 (akce A069/2010).

Záchranný archeologický výzkum byl vyvolán výkopem těžní šachty hloubené z důvodu sanace havarijního stavu kanalizační stoky ve Františkánské ulici (parc. č. 216/1), v jižní části tzv. Římského náměstí. Zkoumaný prostor se nachází v nadmořské výšce cca 214,50 m n. m. Terénní část výzkumu proběhla v září 2010. Z historického hlediska byl prostor od vrcholného středověku zahrnut do IV. městské čtvrti, tzv. *Quartale Menesense*, byl ale její specifickou součástí osídlenou do roku 1454 židovským obyvatelstvem (*platea Iudeorum*).

Výzkum probíhal v celé ploše těžní šachty (půdorysné rozměry 3,60 x 2,60 m). Nejprve byla stavebníkem odstraněna dlažba, její podklad a recentní navážka. Vzhledem k technologickému postupu stavby, kdy muselo být prováděno průběžné pažení po úsecích o výšce 1,20 m, byla stavební firmou nepatrně narušena i svrchní část středověkého souvrství. Po zdokumentování prvního postupu šachty na profilech byl v celé ploše šachty zahájen plošný odkryv archeologických situací. Ten probíhal ve dvou technologických postupech po 1,20 m za pomoci těžního zařízení až na niveletu 210,80 m n. m. (-3,60 m od povrchu). Tuto niveletu přesahovaly kromě recentních zásahů pouze dva výkopy (s. j. 507 a 509). Další dva těžní postupy byly proto z bezpečnostních, technických a finančních důvodů dokumentovány již jen na profilech do celkové hloubky 6 m pod dnešním terénem (208,40 m n. m.).

Těžní šachta zachytila geologické podloží tvořené spraší (mocnost sprašové návěje přesahovala 3,50 m) a na ni nasedajícím holocenním půdním typem (mocnost 0,40–0,50 m) 2,19 m pod současným povrchem (212,18 m n. m.). Povrch podloží byl značně narušený, částečně pravděpodobně i snížený sídlištními aktivitami, a proto nebylo možné sledovat jeho případný sklon. Povrch půdního typu byl částečně zkulturněn a obsahoval ojedinělé, přesněji nedatovatelné pravěké střepy.

V severozápadní polovině těžní šachty na povrch zkulturněného podloží nasedaly dvě odpadní vrstvy datované na základě keramického materiálu na přelom 12. a 13. století nebo na počátek 13. století. Nejstarší vrstvy porušily dva objekty, jejichž funkce není vzhledem k pouze částečnému odkryvu jasná. V západním rohu těžní šachty nacházející se objekt s. j. 508 měl šikmé přímé stěny, rovné ploché dno a byl pravděpodobně orientován severojižním směrem. Zjištěná úroveň jeho zahloubení byla 1,10 m. Výplň výkopu obsahovala keramický materiál náležející 1. polovině 13. století. Nemůžeme vyloučit, že výkop sloužil jako žlab pro uchycení palisádového ohrazení, podobně jako v případě starších výzkumů objekty 533 (Františkánská 9) a 511 (Františkánská/Římské nám. – sonda č. 7), ovšem fragmentární situace nedovoluje přesvědčivé závěry (srovnej *Procházka 2000*, 52–55). V severním rohu těžní šachty odkrytý objekt s. j. 510 náležel pravděpodobně také do 1. poloviny 13. století, ale jeho případná funkce nám zůstane utajena. Stejněmu, nebo o málo mladšímu časovému horizontu náleží několik sloupových jam (s. j. 502, 503, 504, mladší 511), které byly součástí nadzemní kúlové konstrukce (-cí), jejichž podobu a účel však nelze rekonstruovat.

V nadloží výše zmíněných situací se začalo od 1. poloviny 13. století do 1. poloviny 15. století vytvářet výrazné bezmála jeden metr mocné souvrství reprezentované střídavě uloženinami odpadního charakteru a vrstvami připomínajícími požárem zničené, zplanýrované a rozhrnuté dřevohliněné stavby. Souvrství bylo původně pravděpodobně vodorovné, ale

později se začalo zčásti sklánět k jihu a severu v důsledku svého propadu do mladších hlubokých výkopů (s. j. 507 a 509). V rámci jednotlivých úrovní byly opět dokumentovány ojedinělé sloupové jámy (s. j. 500, 501, 512, 514 - žlab), náležející blíže neznámým nadzemním dřevěným nebo dřevohliněným stavbám. Vzhledem k charakteru a mocnosti souvrství lze uvažovat, že se prostor těžní šachty, na rozdíl od současnosti, nalézal ve středověku v zázemí městské parcely, kde docházelo ke kumulaci odpadu a požárových destrukcí postupně zvyšující terén. Nasvědčovala by tomu také absence výraznějších komunikačních úrovní a dokladů po zpevnování povrchu, i přítomnost objektu s. j. 509, zahloubeného do souvrství někdy ve 2. polovině 14. nebo v 1. polovině 15. století. Vzhledem k hloubce přesahující 4,50 m a k přítomnosti pozůstatků výdřevy jej můžeme interpretovat snad jako odpadní jámku, která se nacházela v zázemí měšťanského domu.

Poněkud složitěji se situace jevila v jihovýchodní polovině šachty, kde byly starší situace značně porušeny a ovlivněny hlubokými novověkými a recentními výkopy. I zde se nacházelo souvrství obdobného charakteru a stáří jako v případě severozápadní poloviny. Bylo však propadené částečně do v nižších polohách ražené kanalizace, částečně do výkopu s. j. 507, což značně ztěžovalo vlastní výzkum a interpretaci odkrytých situací v průběhu exkavace. Povrch holocenního půdního typu se v důsledku sesuvu nacházel o 0,80 m níže než na protější straně šachty. Nepodařilo se také rozlišit zda výkop s. j. 513 náležel středověkému výkopu, nebo se jednalo o součást ražené recentní kanalizace.

Ještě v průběhu 15. století došlo k dalšímu navýšení terénu o 0,60 m. V následujícím období se již terén nezvyšoval. Pravděpodobně někdy ve druhé polovině 15. nebo na počátku 16. století došlo ke změně ve využití prostoru, který nebyl dále navyšován a stal se upravovanou komunikací tak, jak je tomu doposud. Ovšem ještě v průběhu 16. století byl do takto stabilizovaného povrchu zahlouben rozměrný výkop přesahující svojí hloubkou 5,20 m (s. s. j. 003). Jeho účel nám uniká vzhledem k tomu, že byl odkryt pouze v malém segmentu. Na základě jeho rozměrů se můžeme jen domnívat, že šlo např. o výkop neznámé studny (?).

Do severozápadní části těžní šachty svým jihovýchodním nárožím zasahovaly základy domu ze smíšeného zdiva (s. j. 900). Byly zahloubeny do souvrství uzavřeného pravděpodobně někdy v pokročilém 15. století. Vzhledem k použitému stavebnímu materiálu, stratigrafické situaci a ikonografickým pramenům (dům zobrazen na vedutě Brna z ptací perspektivy od H. B. Beyera a H. J. Zeisera z poloviny 17. století) můžeme jeho vznik s velkou pravděpodobností položit do průběhu 16. století. Jižní stěna domu byla vynesena na cihlovém pase, který překračoval raženou, z cihel vyzděnou a valeně zaklenutou chodbu (s. j. 901), spojující sklep domu (ten se nacházel severněji mimo zkoumanou plochu) se suterény domů na jižní straně Františkánské ulice, zahrnutými později do areálu františkánského kláštera. Sklep i chodba byly v 90. letech 20. století v rámci projektu Sanace brněnského podzemí dokumentovány a poté zality popílkovou směsí. Jednalo se o pozdější dům Františkánská 11, který byl po poškození za druhé světové války zbořen roku 1952. Nejmladší aktivitou dokumentovanou v rámci výkopu byl kanál v podobě betonového vajíčka, který byl uložen v hloubce 6,50 m pod současným terénem.

Archeologický výzkum doložil ojedinělými nálezy ve svrchní části holocenního půdního typu blíže nedatované pravěké osídlení okolního území. Středověké osídlení prostoru začíná na základě keramických nálezů z nejstarších vrstev na přelomu 12. a 13. století. Od první poloviny 13. století nastává postupné navyšování terénu odpadními vrstvami, střídanými planýrkami požárem zaniklých dřevohliněných konstrukcí, které se přímo v ploše těžní šachty projevovaly sloupovými jámami a žlábkami. Spolu s nálezem odpadní jámky z pokročilého středověku (15. století) se můžeme oprávněně domnívat, že plocha těžní šachty nenáležela od 13. do 15. století ke komunikacím středověkého města (jak je tomu nyní), ale nacházela se spíše v zázemí parcely některého z měšťanských (židovských) domů. Pravděpodobně ve druhé polovině 15. století byla akumulace vrstev ukončena, terén byl stabilizován a pravděpodobně zpevněn neznámým druhem dlažby. Ještě v průběhu 16. století byl do takto stabilizovaného povrchu zahlouben rozměrný výkop snad neznámé studny (?). V 16. století vznikl také dům, z nějž bylo zachyceno jihovýchodní nároží základového zdiva. Jižní stěna překračovala raženou vyzděnou chodbu, spojující sklep domu se suterény domů na jižní straně Františkánské ulice. Dům Františkánská 11 byl zbořen až roku 1952. Výzkum nezachytil žádné novověké aktivity z průběhu 17. až 19. století. Teprve v meziválečném období zde byla vybudována betonová kanalizace zajišťující odtok odpadních vod směrem do Josefské ulice (*Kolařík – Staněk – Zbránek 2011*).

Hlídka 4, parc. č. 627, 628 (akce A080/2010).

V souvislosti s projektem „Sanace brněnského podzemí bloku 72b – Hlídka 4“ byly v okolí předeslaného objektu od 14. 10. do 3. 11. 2010 položeny 4 průzkumné šachtice.

Sondy ověřily skladbu geologického podloží v bezprostředním sousedství stávajícího domu Hlídka 4, který stojí na uměle upravené plošině zařízle do svahu Špilberku. Jeho nejstarší komponentou bylo skalní podloží, které zachytily sondy A4 (255,93 m n. m.) a B4 (254,20 m n. m.). Dosedalo na něj souvrství, jehož hlavní složkou byla okrová plastická hlína sprašového charakteru s nahodilým výskytem kamínků metabazitu. Směrem dolů se souvrství stávalo ulehlejší, zvětšoval se zřejmě obsah vápníku a narůstal podíl kamínků. Názorně to dokládala situace v sondě C6, kde souvrství přesahovalo mocnost 4,80 m. Skalní podloží se zde neobjevilo ani v úrovni 257,67 m n. m. Za součást podloží lze považovat také vrstvu hnědé plastické hlíny, která dosedala na jmenované souvrství v sondě B4. Nejstarší úroveň plošiny dosahovala 255,70 m n. m. Terén se do dnešní doby postupně navršil prostřednictvím navážkových vrstev o souhrnné mocnosti v průměru jeden metr. V prostoru severozápadně od stávajícího domu doložila sonda B4 pozůstatky dvou po sobě následujících zděných staveb. Starší z nich představovala jednu ze stratigraficky nejstarších dokumentovaných aktivit vůbec. Stavby byly zřejmě spíše subtilního charakteru. Půdorys a funkce zůstaly neznámé. V prostoru jihovýchodně od stávajícího domu nebyly pozůstatky zástavby zachyceny. Dokumentováno bylo „technologické“ zajištění zástavby. Představoval ho v sondě E6 cihlový kanálek, který po jeho zániku zřejmě vystřídal další. V sondě C6 byl zachycen výkop pro olovené potrubí (*Černá – Zůbek 2010b*).

Josefská ulice, parc. č. 227, 249 (akce A007/2010).

V souvislosti s projektem „Komplexní regenerace historického jádra – ostatní komunikace – úprava ulice Josefské“ se v měsících únoru až dubnu 2010 uskutečnil záchranný archeologický výzkum (*Holub 2010*). Sledovaný prostor se nachází v katastrálním území Brno-město. Jedná se o relativně otevřené prostranství v jihovýchodní části historického jádra města Brna při spojnici ulic Josefská a Novobranská. Nadmořská výška se pohybuje kolem 212,70 m n. m.

Stavební práce zasáhly povětšinou mladé historické či recentní terény nacházející se bezprostředně pod povrchem stávající komunikace. V případě archeologického výzkumu byl tak v průběhu prováděných prací realizován především dohled nad výkopovými pracemi spojený s dokumentací odhalených situací. V předem vytipovaném prostoru byla také realizována jedna sonda (S3) pro ověření průběhu městské hradby.

V minulosti proběhlo v nejbližším okolí několik větších archeologických výzkumů. Severně od sledovaného území se v letech 1988–1992 uskutečnil záchranný archeologický výzkum parcely domu č. 7 (Procházka 2000, 55), na který v podstatě navázal archeologický výzkum v roce 2001 v souvislosti s výstavbou objektu Josefská 7 a 9 (Holub et al. 2002, 96–97; Zůbek 2002). V ploše ulice proběhl v roce 1985 menší výzkum v ohbí ulice Josefské (Procházka 1988, 83) a v letech 2007–2008 záchranný archeologický výzkum při stavbě víceúčelové budovy u vyústění kolektoru v ulici Josefská (Černá – Sedláčková – Zůbek 2009). V nedávné době pak proběhl drobný archeologický výzkum v rámci sanace brněnského podzemí (Sedláčková 2009).

Ve středověku náležel zkoumaný prostor do IV. městské čtvrti - Měnišské (Quartale Menesense). Dnešní ulice Josefská se až do konce 17. století nazývala Českou (platea Bohemorum, Böhmeggasse, Beheimgasse; Flodrová 1997, 102), přičemž západně od zájmového území se nacházela židovská čtvrť, východně pak osada sv. Martina.

Archeologický výzkum byl z větší části realizován dokumentací mechanizací odkryté nálezové situace. Dokumentované body byly vymezeny do několika sond (S1-S4). Nejstarším zachyceným dokladem lidského osídlení je nálezová situace v rámci sondy S4. Jedná se o objekt zahloubený do půdního typu a vyplněný uloženinou s.j. 100. Zásyp byl od půdního typu rozeznán na základě silné koncentrace mazanic. Dle získaného nálezového materiálu můžeme celou situaci datovat do starší doby bronzové.

Nálezová situace na lokalitě sestává především ze zachycených reliktních městského opevnění, jenž bylo budováno někdy kolem poloviny 13. století. Ty byly dokumentovány hned na několika místech a díky tomu můžeme získat přesnou představu o průběhu městské hradby v tomto prostoru. Provedená sonda do jádra zdíva potvrdila založení městské zdi na vrstvě kamenů pojených hlínou. V daném případě musíme uvažovat o drenážní funkci této spodní části konstrukce. Na konstrukční drenážní vrstvu o mocnosti 0,15 m navazovalo pak

zdivo hradby pojené již okrovou maltou. Doložená síla zdiva hradby dosahuje v případě sondy S3 2,05 m.

V rámci sondy S2 byla odhalena základová zdiva suterénu stavby vzniklé v průběhu novověku, která byla v prostoru parkánu přizděna k městské hradbě. Nadzemní část budovy, k níž patří zachycená zdiva sklepa, je možné sledovat na archívních fotografiích či na plánu indikační skici.

Kobližná ulice, parc. č. 128, 268/1 (akce A048/2010).

V souvislosti s projektem „Kobližná – prostor u OD Centrum“ se v měsících červnu až srpnu 2010 uskutečnil záchranný archeologický výzkum (Holub 2010). Sledovaný prostor se nachází v katastrálním území Brno-město. Jedná se o otevřené prostranství ve východní části historického jádra města Brna při spojnici ulic Jánská, Kobližná, Měnínská, Novobranská, Sukova a Malinovského náměstí. Lokalita je umístěna na mírném východním svahu. Nadmořská výška se pohybuje kolem 207,00 m n. m.

Stavební práce zasáhly povětšinou mladé historické či recentní terény nacházející se bezprostředně pod povrchem stávající komunikace a související s jejím budováním, nebo s jejími bezprostředními předchůdci. V případě archeologického výzkumu byl tak v průběhu prováděných prací realizován především dohled nad výkopovými pracemi spojený s dokumentací odhalených situací a jejich plošným začištěním.

Ulice Kobližná (*platea Pastillarum*) se nachází ve východní části středověkého města a její počátky můžeme klást pravděpodobně do lokačního období v 1. polovině 13. století, kdy se utvářela hlavní komunikační síť města (aniž bychom k tomu měli přímé písemné zprávy; podrobně *Procházka 2000, 95–106*). Její směr a průběh uličních front se ve středověku výrazně nelišil od současného stavu, pouze severní strana byla předsazena více do dnešní ulice, a komunikace tak byla užší než dnes. Ulice patřila k důležitým komunikacím středověkého města a spojovala jedno z hlavních tržišť (*forum Inferius*, dnes nám. Svobody; *Flodrová 1997, 163* – dále i při ostatních názvech ulic) na západě s průchodem v hradebním okruhu na východě (*Portula civitatis*, Branka). Směrem k východu klesala k nivě říčky Ponávky a končila u městských hradeb, přibližně ve stejném místě jako dnes. Zde se stýkala s dolní částí Jánské ulice (*prope fratrum Minorum*) a vycházela z města tzv. Brankou. Na základě topografických údajů pamětní knihy města Brna (např. můstek - pontulus - na křižování dnešních ulic Kobližné, Kozí a Poštovské) a některých dalších indicií, byl do Kobližné ulice situován průběh tzv. městského potoka, který měl na východě vytékat Brankou z města a ústít v prostoru křižovatky Cejl – Koliště do Ponávky. Jeho existence se však především na základě zjištění archeologických výzkumů nepotvrdila (blíže naposledy *Polánka 2005, 94–99*).

Součástí středověkého opevnění byl také parkán a předsunutý příkop, který se nacházel už v prostoru dnešního Malinovského náměstí. Pravděpodobně někdy na počátku 16. století, tak jako u jiných městských bran, byl před Brankou vystavěn barbakán, který měl zlepšit obranyschopnost brány jako slabého článku opevnění v době rozvoje palných zbraní. Po polovině 17. století začíná výstavba barokní fortifikace, která nahradila starší opevnění. Byl zrušen barbakán a před Měnínskou bránou byl postaven IV. bastion opevnění. Měnínská brána ztratila svoji funkci a sloužila už jen jako vstup do prostoru fortifikace. Tak byla východní část města na více než sto let zbavena přístupu zvenčí a teprve roku 1787 byla postavena při ústí Kobližné a Jánské tzv. Nová brána s průjezdem a dvěma průchody pro pěší.

Od 80. let 20. století dodnes proběhla v prostoru Kobližné ulice řada archeologických výzkumů, jejichž výsledky významně přispěli k poznání charakteru zástavby zmiňovaných ulic. Co se týče bezprostředního okolí sledované stavby můžeme jmenovat např. akce související se sanací brněnského podzemí (*Procházka 1997; Peška 1997*), výstavbou kolektorové sítě (*Peška – Sedláčková – Zapletalová 2005; Procházka 1999*) či ostatní drobné akce (*Zúbek 2004*).

Nejzávažnější zjištění přinesl plošný odkryv lůžka vozovky v rámci sondy S1. Nejstarší zachycenu aktivitou byl průběh středověké městské hradby. Odhalená konstrukce hlavní hradby v prostoru Malinovského náměstí (s.j. 900) má dokumentovanou šířku kolem dvou metrů. V mladší fázi bylo do zdiva hradby zasahováno reparací v jižní části zachyceného úseku (s.j. 913) a průrazem či rekonstrukcí průrazu pro občasnou vodoteč v ose Kobližné ulice (s.j. 902). Hlavní hradba s.j. 900 má v dokumentované trase patrný mírný zlom, kde se ve směru od Měnínské brány stáčí do prostoru dnešní ulice Sukova. Jižně od patrného zlomu je k hradbě přizděna konstrukce s.j. 912. Zdivo o zjištěné mocnosti asi 1,50 m může souviset s výstavbou jedné z věží městského opevnění. Případná druhá strana věže (jižní) nebyla

archeologickým výzkumem zachycena.

V nejmladší éře vývoje městského opevnění, po vzniku brněnské barokní bastionové pevnosti, byl k městské hradbě přistavěn prstenec budov. Ty se v nálezové situaci sondy S1 projevují konstrukcemi s.j. 907, 908, 909, 910 a 914.

V rámci sond S3 a S4 bylo odkryto několik stavebních konstrukcí, jež však vzhledem k torzálnímu dochování lze jen těžko interpretovat. Stavební práce v prostoru východní části staveniště zasáhly poměrně mělce pod současný povrch (okolo 206,60 m n. m.). Z případných nálezových situací zděných konstrukcí byly tak odkryty pouze torzální úseky korun zdí zasahující v podstatě těsně pod povrch stávajících terénních úprav pro uložení vozovky. Historická zdiva skrývající se pod povrchem Koblížné ulice nebyla tak v tomto úseku plošně zachycena, i když z jiných archeologických akcí v tomto prostoru víme, že jsou poměrně dobře dochována (*Holub 2010b*). Konstrukce s.j. 915 s přílehlou klenbou s.j. 917 náleží pravděpodobně některé ze staveb vystavěných v tomto prostoru po vzniku bastionového opevnění. Zda konstrukci s.j. 916 můžeme spojovat s obvodovou hradbou barbakánu Branky zůstává při současném stavu poznání zmíněné konstrukce otázkou.

Havárie ve výkopu sondy S5 odkryla východní stěnu měšťanského domu v ústí Koblížné ulice. Části této obvodové stěny byly dokumentovány archeologickým výzkumem již dříve (*Peška – Sedláčková – Zapletalová 2005*). V rámci tohoto úseku zdi s.j. 923 byl zachycen i pozůstatek zazděného okenního otvoru podsklepené části domu.

Sondy S6 a S7 odkryly opět jednu z částí zástavby přiléhající ke středověké městské hradbě. Jedná se o konstrukce s.j. 919, 920, 922 a 924.

Koblížná ulice, parc. č. 94, 128, 268/1 (akce A049/2010)

V souvislosti s projektem „Rekonstrukce STL, NTL Brno – Koblížná“ se v měsících červnu a červenci 2010 uskutečnil záchranný archeologický výzkum (*Holub 2010*). Sledovaný prostor se nachází v katastrálním území Brno-město. Jedná se o relativně otevřené prostranství ve východní části historického jádra města Brna při spojnici ulic Koblížná, Sukova, Malinovského náměstí a Novobranská. Nadmořská výška se pohybuje kolem 207,00–207,50 m n. m. k historii oblasti a archeologických výzkumů viz akce A048/2010.

Archeologický výzkum probíhal formou dohledu nad výkopovými pracemi liniového výkopu pro plynové potrubí. Zjištěné nálezové situace byly rozděleny pro přehlednost do osmi sond (S1–S8), kdy každý úsek výkopu s pozitivní archeologickou situací nese vlastní označení.

V rámci sond S1 a S2 byla ve vrstvách navážek odhalena základová zdiva dvou budov patrných na plánu stabilního katastru z první poloviny 19. století. V rámci sondy S2 byl zdokumentován při konstrukci s.j. 906 řez terénem P1, který zachycuje nárůst terénu – navážek. Z báze řezu byl získán smíšený keramický materiál datovatelný rámcově do období středověku a novověku. Všechna sledovaná zdiva jsou mladší a jsou do navážek umístěna jako základová.

Sonda S4 odhalila blok základového zdiva s.j. 908. Jeho interpretace není zcela jasná, pokud se však můžeme opřít o rekonstrukční plán Františka Čády (1950) je na místě uvažovat o odhalené konstrukci jako o základovém zdivu barbakánu, tzv. Branky (resp. o základovém zdivu brány barbakánu Branky). Výstavba barbakánů brněnských bran spadá všeobecně do průběhu 1. poloviny 16. století (*Kolařík 2007, 141–143; Kuča 2000, 50*).

V rámci sond S5 a S6 byly odhaleny konstrukce s.j. 910 a 912. Obě zmíněná zachycená zdiva můžeme snad interpretovat jako pozůstatek Nové brány umístěné v bastionovém opevnění města. Po vybudování barokního bastionového opevnění zůstalo město přístupné pouze třemi branami (Židovská, Brněnská, Nová Veselá). Komunikace vedoucí původně Měninou branou a Brankou ústili jen do prostoru IV. bastionu. Tato situace se změnila v letech 1774–1776, kdy byla zřízena brněnská okružní silnice a výstavbou Nové brány byl tak obnoven výjezd z města na východní straně opevnění (*Kuča 2000, 71–72*).

Sonda S7 odhalila dvě konstrukce s.j. 913 a 914. Konstrukce s.j. 913 je složením zdiva a pojivem velmi podobná konstrukcím spojovaným s novou bránou, nelze ji však v rámci historických pramenů vztáhnout ke konkrétní stavbě. Můžeme na tomto místě pouze uvažovat, že vzhledem k podobnosti zdiva náleží k jedné ze stavebních fází bastionového opevnění. Byť přímý vztah konstrukcí s.j. 913 a 914 nebyl výkopem odhalen předpokládáme, že s.j. 914 je mladší a je k s.j. 913 přizděna. Vybudováním konstrukce s.j. 914 vznikl podsklepený prostor na vnitřní straně omítaný maltovou omítkou beze stop vápenných líček. Dokumentovanou stavbu nemůžeme přiřadit k žádným objektům známým ze starých plánů tohoto prostoru.

Poslední dokumentovanou nálezovou situací byla sonda S8 v ústí ulice Jánská. Na dvou

dokumentovaných řezech P4 a P5 jsou zachyceny úrovně starších dlažeb v tomto prostoru a navýšení terénu.

Minoritská 1-3, minoritský klášter (akce A091/2010).

V rámci rekonstrukce vstupu do ambitu kláštera z prostoru předsíně při ulici Minoritské se uskutečnil drobný záchranný archeologický výzkum.

Dokumentovány byly dvě úrovně podlah, starší náležela primární fázi ambitu. Dokumentováno bylo i zdivo západní strany ambitu včetně záklenku půlkruhového portálu, jenž byl vyzděn z cihel formátu I.3 (k dataci formátu cihly viz *Holub – Kolařík – Merta – Peška 2010, 153*). Portál byl původním vstupem do areálu kláštera ze západní strany. Dokumentována byla i druhotně zasekaná konzola klenby ambitu (*Merta 2010*).

Moravské náměstí, Rooseveltova, Solniční; parc. č. 1, 4, 5, 6, 566, 800 (akce A062/2009).

Záchranný archeologický výzkum byl vyvolán stavbou „Brno, rekonstrukce kanalizačního sběrače C01 v úseku Solniční – Rooseveltova“, jejímž investorem bylo Statutární město Brno. Terénní část výzkumu proběhla v říjnu 2009 až květnu 2010. Sledovaný prostor se nachází na katastrálním územím Město Brno, ve východní části Solniční ulice (parc. č. 566), v jižní části Moravského náměstí (parc. č. 800) a západně Janáčkova divadla v parčíku mezi Rooseveltovou ulicí a budovou Katastrálního úřadu (dříve augustiniánský klášter, parc. č. 1, 4, 5, 6). Z hlediska historického byl prostor od vrcholného středověku z části zahrnut do fortifikačních pozemků města Brna, větším dílem pak do III. a IV. předměstské čtvrti. Od poloviny 14. století bezprostředně sousedil také s areálem augustiniánského kláštera s kostelem Zvěstování Panny Marie a sv. Tomáše.

Práce byly zahájeny výkopem hlavních těžních šachet nového kanalizačního sběrače mezi Solniční a Rooseveltovou ulicí. V parčíku při Rooseveltově ulici mezi Katastrálním úřadem (Moravské nám. 1) a Janáčkovým divadlem to byly šachty Š2 a Š3, v severní části Běhounské ulice šachta Š4, jižně od kostela sv. Tomáše před domem Moravské nám. 4 šachta Š5 a ve východní části Solniční ulice šachty Š6 a Š7. Následně byly hloubeny pomocné šachty ŠP1-4, sloužící k připojení objektů na hlavní stoku. Šachta ŠP1 opět v parčíku u Rooseveltovy ulice, ŠP2 a ŠP3 jižně od Moravské galerie a šachta ŠP4 při jihozápadním rohu Moravské galerie. Vzhledem k tomu, že těžní šachty Š2, Š4, Š5, Š7, ŠP1, ŠP2, ŠP4 a částečně i ŠP3 se celým svým půdorysem nacházely v prostoru středověkého městského hradebního příkopu, respektive příkopu barokního bastionového opevnění, které byly v těchto místech zasypávány postupně od 2. poloviny 17. století až do 60. let 19. století, nebylo přikročeno k plošnému odkryvu. Těžba šachet byla sledována archeologem, průběžně byly po jednotlivých pracovních úrovních dokumentovány a vzorkovány jejich profily až na úroveň geologického podloží, popř. dno šachty. Naopak v případě šachty Š6, která se nacházela v prostoru parkánu městského opevnění, bylo po odstranění recentních komunikačních vrstev přikročeno k plošnému předstihovému archeologickému výzkumu. Vzhledem k dodržení bezpečnosti práce byly v případě šachty Š3 dokumentovány také jen její profily. Šachta se sice nacházela v předpolí městského příkopu, ale vzhledem k nárůstu novověkých navážek v souvislosti s výstavbou bastionové fortifikace se archeologické terény nacházely až tři metry pod současným terénem. Druhou částí terénního výzkumu byla dokumentace čeleb ražby mezi hlavními šachtami (profily R01-21). Četnost profilů byla volena na základě důležitosti terénních zjištění. Vzhledem k značné hloubce ražby však byly na většině řezů pozorovány jen geologické jevy. Třetí částí výzkumu pak byl dohled nad hloubením povrchových dešťových svodů při jižní a západní stěně Moravské galerie.

Geomorfologicky se dnes zkoumaný prostor nachází v nadmořské výšce asi 216 až 220 m n. m., na mírném svahu, který pozvolna klesá východním směrem k bývalému řečišti Ponávky. Celá plocha výzkumu se nachází v obdobných geologických podmínkách. Podloží je zde tvořeno eolickými sedimenty (souvství sprašových hlín), které obsahuje tmavší pohřbené půdní horizonty a přechází v deluviofluviální prachovité hlíny, proměnlivě zajiňované a jemně písčité. Na povrchu spraše se vyvinul zhruba 0,50 m mocný holocenní půdní typ. V podloží sprašového souvrství se nachází zvlněný povrch neogenních vápnitých jíílů – téglů. Mezi eolickými sedimenty a téglly byly zaznamenány drobně až hrubě zrnité štěrky, místy značně písčité. Jedná se o zbytky akumulací terasy rozvlečené po neogenním podkladu a vyrovnávajícím jeho nerovnosti.

První aktivitou zachycenou při rekonstrukci kanalizačního sběrače a související se středověkým opevněním města je městský příkop (s. s. j 003, 005, 007, 008), který byl

vykopán kolem města již v 1. polovině 13. století a v pozdějších dobách dále upravován (šachty Š4, Š5, Š6, Š7, ŠP2, ŠP3, ŠP4, ŠZ1). V šachtách ŠP2, ŠP3 a Š5 bylo dokumentováno šikmé vyzdění městské strany příkopu, které mělo zamezit sesouvání jeho stěn a nad úroveň terénu přecházelo v parkánovou hradbu. Na východní straně výkopů dešťových svodů při jižním průčelí Moravské galerie se podařilo dokumentovat kontreskarpu městského příkopu (s. s. j. 008). Jednalo se o svislou zděnou konstrukci podepřenou opěrnými pilíři. V 18. století byl po zasypání příkopu prostor mezi opěráky vyplněn zdivem a vše bylo využito k založení barokního konventu augustiniánů. Příkop byl široký asi 18 m a dosahoval hloubky 5 až 5,50 m od původního středověkého terénu. Dno příkopu bylo ploché, jen mírně se svažující do středu, kudy probíhalo mělké koryto pro odvod vody. Koryto bylo ve druhé polovině 17. století nahrazeno cihlovým kanálem, zahloubeným do dna příkopu. V prostoru šachty Š4 byla při její východní straně odhalena část mostu přes příkop, který spojoval Běhounskou bránu s předměstím (s. s. j. 009). Most pochází pravděpodobně až s pozdně gotického období (15.–16. století), kdy nahradil svého staršího předchůdce, jehož podoba nám zůstává utajena (dřevěný?).

Po výstavbě barokního opevnění ztratil středověký městský příkop svoji funkci a začal být postupně zasypáván. Jižně od bývalého augustiniánského kláštera byl ve 30. letech 18. století do příkopu vestavěn asi 80 m dlouhý a 2,50 m široký sklep (s. s. j. 006), při zachování městské stoky z druhé poloviny 17. století pod podlahou (zachycen v šachtě Š4, ŠP2 a ŠZ1). Zdivo sklepa bylo orientováno souběžně s průběhem příkopu ve směru Z–V. Byl zaklenut cihlovou valenou klenbou, jejíž vrchol se nachází cca 1,50 m pod současným terénem. Po výstavbě sklepa byl prostor příkopu nad ním zasypán. Sklep byl augustiniány využíván ke skladovacím účelům. Příkop byl vyplněn především uloženinami charakteru stavebního odpadu a hlinitých navážek (s. s. j. 005). Výplň vznikla nepochybně v době definitivního zániku městského příkopu v těchto místech ve 30. letech 18. století. Pouze u nejhloběji uložených výplní je na základě jejich charakteru možné uvažovat o vzniku již v průběhu funkce příkopu. Zbývající nezasypané prostory příkopu byly využívány jako zahrady. K jejich definitivní likvidaci došlo v námi sledovaném prostoru až ve druhé polovině 19. století.

V šachtě Š3 byly odkryty středověké vrstvy a objekty, které byly součástí blíže neznámého osídlení III. předměstské čtvrti, připomínané od poloviny 14. století v písemných pramenech. Do středověkého souvrství byl zahlouben kostrový hrob pravděpodobně Z–V orientace. Vzhledem k absenci nálezů jak v hrobovém zásypu, tak ve vrstvách v bezprostředním nadloží není možné hrob chronologicky zařadit, nicméně je pravděpodobné, že vznikl ještě v období středověku (charakter zásypu, zahloubení z povrchu souvrství z 13.–14. století). Z hrobu bylo zachráněno jen několik zlomků kostí, na základě kterých je možné říci, že zde byl pohřben dospělý jedinec ve věku 24–30 let. Přítomnost hrobu zde je nejasná. Nemůžeme ho přiřadit k žádnému známému hřbitovnímu areálu středověkého a novověkého města.

Podoba opevnění se začala podstatně měnit ve druhé polovině 17. století. Brno, které se roku 1645 ubránilo obležení Švédů, bylo postupně přestavěno na barokní pevnost. V šachtě Š2 byly odkryty pozůstatky barokního opevnění (s. s. j. 002, 004). Příkop měl pravidelné ploché vodorovné dno. Míra zahloubení do původního terénu překračovala 4,00 m. Do výkopu byla vezděna šikmá kurtina (s. s. j. 002), s vnějším lícem skloněným cca 80°. Základové spáry kurtiny 902, zděné netypicky téměř výhradně z vápence Hády, nebylo dosaženo. Kurtina opevnění byla orientována ve směru SZ–V. Příkop byl vyplněn především uloženinami charakteru stavebního odpadu a hlinitých navážek (s. s. j. 004). Převážná část výplně vznikla nepochybně v době definitivního zániku barokního opevnění v 60. letech 19. století (z výplně byl získán keramický materiál ze 17. až 19. století). Pouze u nejhloběji uložených výplní je na základě jejich charakteru možné uvažovat o jejich vzniku již v průběhu funkce příkopu.

Téměř ve všech šachtách byly dále dokumentovány doklady starších kanalizačních objektů (s. s. j. 008), které mají v tomto prostoru již téměř 400letou tradici, na kterou navázala i dnešní stavba. Kanalizace původně nahrazovala zastaralé hospodaření s městským odpadem a fekáliemi, které byly ukládány již od počátků města ve 13. století do odpadních jámek přímo na domovních parcelách. Historická kanalizace neměnila od 17. do závěru 19. století svoji podobu. Jednalo se o kolektory vyzděné z cihel a zaklenuté valenou klenbou, na které byly připojovány domovní přípojky a páteřní stoka směřovala Solniční ulicí k východu do barokního příkopu pod dnešní ulici Rooseveltovu.

Ve druhé polovině 19. století byl celý prostor staveniště přestavován do dnešní podoby. Bylo upraveno prostranství před zrušeným klášteřem augustiniánů (dříve Lažanského nám.) a

nově vytvořena ulice Joštova. Součástí těchto prací byla i stavba činžovního domu stavitelem Moritzem Kellnerem v letech 1869–1871 na místě bývalé vojenské pekárny (Moravské nám. 6, dnes Nejvyšší správní soud). Dnešní podoba náměstí byla dovršena proražením Liechtensteingasse (dnes Rašínova ul.) roku 1899 (*Dejmal – Kolařík – Sedláčková – Zbranek – Zůbek 2010*).

Náměstí Svobody; parc. č. 537 (akce A022/2010).

Předstihový záchranný archeologický výzkum byl vyvolán stavbou „Multifunkční hodinový stroj, náměstí Svobody, Brno“. Účelem výzkumu byla exkavace a dokumentace archeologických památek ohrožených zemními pracemi stavby. Plocha výzkumu lichoběžníkovitého tvaru o rozměrech 3,9 x 3,5 x 3,3 x 3,6 m se nachází přibližně ve středu náměstí Svobody vysunutá blíže k jeho severovýchodní domovní frontě, před domem č.p. 9 (*Sedláčková 2010*).

Po sejmutí dlažby náměstí v daném prostoru byl pomocí těžké stavební techniky odtěžen recentní zásyp až do hloubky cca 70–80 cm od dnešního povrchu, kde byl již patrný historický terén. Od této úrovně byly jednotlivé archeologické situace exkavovány ručně. Po jejich vytěžení bylo následně dohledováno i snižování zkoumaného prostoru na úroveň stavby (cca 3 m od dnešního povrchu).

V dotčeném prostoru proběhlo v minulosti již několik archeologických výzkumů, z jejichž výsledků víme, že morfologie náměstí ve svých počátcích vypadala poněkud odlišně od dnešních dnů (viz *Kolařík – Polánka – Sedláčková – Zůbek 2005*; *Polánka – Sedláčková – Zůbek 2007*; *Holub et al. 2008*, 372). Přestože většinou docházelo k navyšování terénu, v prostoru při východní straně náměstí, přibližně v jejím středu, došlo k jevu opačnému. Byl zde odstraněn nejméně půdní typ a snad i část sprašového podloží, k čemuž muselo na základě archeologických pozorování dojít ještě v průběhu 13. století (*Polánka – Sedláčková – Zůbek 2007*, 58–59). Tato situace byla zjištěna i námi zkoumanou sondou, neboť půdní typ zde nebyl vůbec zachycen. Po této, pravděpodobně značně náročné úpravě terénu, se na sprašovém podloží vytvořila asi 2 cm mocná komunikační vrstva, která byla porušena několika výkopovými aktivitami (s.s.j. 004, 005, 006), které můžeme na základě vyzvednutých nálezů datovat na počátek 13. století. Vzhledem k nálezu několika tyglíků, strusek a pravděpodobně i železné lupy můžeme uvažovat o spojitosti s železářským výrobním areálem, který byl zachycen staršími výzkumy (*Novotný 1966*, 77–79; *Merta – Sadílek – Zapletalová 2001*, 16; *Merta, Peška 2002*, 33–42). Zda bychom mohli jistou souvislost hledat i v nálezu několika tyglíků na parcele náměstí Svobody 9, které jsou dávány do spojitosti se šperkařstvím či mincováním (*Holub – Sedláčková 2005*, 6; *Hložek – Holub – Sedláčková – Trojek 2005*, 87–93), je otázkou.

Z dřívějších výzkumů víme, že povrch náměstí Svobody byl již od 13. století záměrně upravován. S těmito úpravami můžeme ztotožnit zachycené štětové vrstvy (s.s.j. 003) tvořené štěrkem z metabazitů. Z vyzvednutých nálezů zcela převažovaly zvířecí kosti. Nečetné nálezy keramiky nedovolují přesnější datování než do období 13., popř. 14. století. Díky poznatkům z jiných výzkumů můžeme říci, že tyto úpravy byly zachyceny více méně v celém prostoru náměstí. Nejednalo se však o souvislé štětování, ale pravděpodobně jen o více exponovaná místa náměstí (*Polánka – Sedláčková – Zůbek 2007*, 60; *Holub et al. 2008*, 373).

Do zjištěných štětových vrstev byl zahlouben výkop s.j. 500 pro dřevěné vodovodní potrubí (s.j. 902). Tento vodovod byl v minulosti zachycen výzkumem při regeneraci náměstí Svobody v letech 2005 a 2006 (*Polánka – Sedláčková – Zůbek 2007*, 23, 36, 46, 47; *Polánka – Zůbek 2008*, 114–115; *Holub et al. 2008*, 375).

K nejmladším zachyceným aktivitám patří budova městské strážnice, která stávala v prostoru jižně kostela sv. Mikuláše. Z hlavní budovy městské strážnice bylo výzkumem zachyceno pravděpodobně severovýchodní nároží a základy subtilnějších přístavků, které lemovaly západní, východní a severní stranu této budovy.

Novobranská a Orlí ulice, parc. č. 249, 261/1 (akce A065/2010).

V souvislosti se stavební akcí „Sanace podzemí HJmB – blok 23“ proběhl v září a říjnu 2010 záchranný archeologický výzkum (*Holub 2010*). V rámci akce byly hloubeny čtyři šachtice jež různým způsobem narušily historické terény a konstrukce. Dotčené území se nachází v pásmu příhradbí a předbraní Měniné brány, tedy těsně za obvodem středověkého jádra města Brna. Původní terén tvořil poměrně prudký svah spadající od linie městského opevnění východním směrem k toku říčky Ponávky. Geologické podloží tvoří kvartérní sprašová návěj a na ni navazující půdní horizont. Ten byl zachycen pouze v hloubce 4,20 m a mocnosti min.

0,70 m v sondě A4. Úroveň sprašového podloží nebylo dosaženo.

Zkoumaný prostor se nachází na jihovýchodním okraji historického jádra města vymezeného středověkými hradbami, a to vně opevnění. Situování před hradbami podmínilo jeho specifický stavební vývoj. Opevnění města zděnou hradbou se uvádí už v nejstarším městském privilegiu z roku 1243. Výstavba opevnění byla zřejmě zahájena v první třetině 13. století a postupně bylo město obeháno hradbou s půlválcovými a hranolovými věžemi. Opevnění doplňoval příkop vyhloubený při patě parkánové hradby. V 60. letech 17. a ve 30. letech 18. století bylo město postupně proměněno v barokní pevnost s dvojitým věncem bastionového opevnění. Sledovaný prostor se nachází na úrovni IV. bastionu.

Zlom v urbanistickém vývoji přineslo uvolnění pevnostních pozemků. V roce 1859 byly vydány moravskoslezským zemským velitelstvím obecnímu výboru I. okresu (vnitřní město). Ferdinandova brána a Nová brána před ústím Kobližné ulice byly strženy. V lednu 1867 místodržitelství schválilo plány terénních úprav dosloužilých fortifikací. Využití pevnostního pásu reguloval tzv. definitivní plán z let 1862–1863, na jehož základě byla vytyčena nová třída. Námí sledovaný prostor byl zastavěn v letech 1868–1879. Historická domovní zástavba v bezprostředním okolí nového bloku byla asanována.

V rámci akce byly realizovány čtyři hloubené sondy na různém půdoryse. Sondy nesou označení A4, B4, C6 a D4.

Sonda A4 byla hloubena na čtvercovém půdoryse o straně 1,4 m. Sonda byla realizována do hloubky 4,10 m (cca 203,46 m n. m.) a menší sondou v jihozápadním rohu sondy bylo ověřeno geologické podloží až na úroveň –4,80 m (cca 202,76 m n. m.).

V horní části sondy byla archeologická situace při dokumentovaném řezu P4 narušena recentními inženýrskými sítěmi. Na recentní aktivity navazovaly novověké dorovnávkové terény a navážky. Navazuje nedatovaný horizont plastických uloženin, pod nímž je na povrchu geologického podloží našlapána komunikační vrstvička. Z vrstvy pochází několik zlomků tuhé keramiky datující její vznik snad do průběhu 13. století.

Jako v jediné z realizovaných sond bylo v sondě A4 dokumentováno geologické podloží v podobě tmavě hnědého půdního horizontu. Minimální zjištěná mocnost této uloženiny byla 0,70 m. Předpokládaného sprašového podloží nebylo dosaženo.

Sonda B4 byla hloubena na čtvercovém půdoryse o straně 1,40 m. Dosažená hloubka sondy činila 3,50 m (204,85 m n. m.).

V horních partiích dokumentovaných zásypů se jevil profil sondy jako homogenní. V dolní části byl patrný výkop recentní (novodobé) kanalizace. Výkop byl zahlouben do navážkových horizontů příkopu městského opevnění. Ze zásypů příkopu byl získán keramický materiál 17.–18. století, který poukazuje na zánik středověké fáze opevnění a vznik barokní bastionové pevnosti. Geologického podloží nebylo dosaženo.

Výsledný tvar sondy C6 je nepravidelný mnohoúhelník vzniklý ze dvou obdélníkových půdorysů po posunutí sondy. Původní sonda byla realizována na obdélném půdoryse o rozměrech 2,50 x 1,60 m. Jelikož téměř v celém půdoryse sondy byla odkryta konstrukce s.j. 900, došlo později k rozšíření sondy severním směrem. Rozšíření sondy tvořil výkop obdélného půdorysu, jehož jednu delší stěnu tvořila právě zmíněná konstrukce s.j. 900. Rozšířená sonda byla realizována v rozměru 2,30 x 1,50 m. Zatímco hloubka výkopu první fáze sondy díky zjištěné konstrukci s.j. 900 činila pouze 1,15 m (dno 207,50 m n. m.), po rozšíření byla sonda hloubena do úrovně 3,20 m od povrchu (205,38 m n. m.). Z jejího dna byla pak hloubena ještě sonda menšího průměru (cca 0,30 m) až na niveletu 204,78 m n. m.).

Nejmladšími zjištěnými aktivitami v rámci sondy C6 byla výstavba veškerých zjištěných konstrukcí a jejich zánikový horizont. Konstrukce s.j. 900 tvořila obvodové zdivo sklepa domu náležejícího k novověké zástavbě zrušeného příhradebního pásu. Stavba vznikla po vybudování bastionového opevnění města, snad někdy v 18. či počátkem 19. století.

Sonda D4 byla hloubena na půdoryse 2,00 x 1,40 m. Vzhledem k vedení inženýrských sítí v severní i jižní části sondy byla nakonec hloubena pouze v pruhu cca 0,60 x 1,40 m do hloubky 3,30 m (205,35 m n. m.). V rámci sondy byl dokumentován východní řez, který zachytil vrstvy navážek umístěné v zaniklém příkopu středověkého městského opevnění. Materiál získaný z navážek v rámci sondy lze datovat do 17.–18. století.

Orlí 18, Josefská 2, parc. č. 213 (akce A018/2010).

Archeologický výzkum v prostoru dvorku ulice Orlí 18 byl vyvolán stavebním záměrem vybudování výtahové šachty přiléhající k severní obvodové stěně dvora. Vlastní záchranný výzkum byl proveden dokumentací nálezové situace 24. 3. 2010 (Holub – Zbranek 2010).

Výtahová šachta přibližně čtvercového půdorysu o straně cca 2,40 metru narušila větší částí své plochy prostor novověkého sklepa. Pouze v západní třetině byl výkopem narušen původní terén se zachycenými archeologickými situacemi. Archeologický výzkum se omezil na dokumentaci řezů vzniklých při hloubení stavební jámy. Archeologicky pozitivní byl pouze západní obvodový řez.

Zachycené geologické podloží představovala kvartérní sprašová návěj s.j. 100. Přejechod do půdního horizontu nebyl zachycen. Nejstarší zachycenou antropogenní aktivitou je pozůstatek zahloubené části (suterénu) dřevozemní stavby. Jedná se o zachycenou severní stěnu sklepa zaniklého požárem. Výplň objektu tvořily popelovité a mazanícové uložení s.j. 101–105. Ze stratigraficky nejnižší položené uložení s.j. 101 byl získán soubor keramických nálezů, které lze datovat na přelom 13. a 14. století. Zlomky keramiky (původně pravděpodobně celé nádoby) byly rozdrčeny destrukcí požárového horizontu domu při podlaze objektu. Stratigraficky nad touto situací se nacházela kamenná konstrukce s.j. 901, založená v zásypech dřevohlíněného domu. Jedná se pravděpodobně o základové zdivo lehčí dvorní přístavby, jelikož založení konstrukce není provedeno až na úroveň geologického podloží. Celá situace pak byla porušena v jižní části vybudováním obvodového zdiva sklepa s.j. 900. Sklep byl ke konci své funkce využit jako vápenná jáma.

K. ú. Staré Brno

Denisovy sady – Studánka, parc. č. 1147 (akce A027/2010).

V letních měsících roku 2010 proběhl záchranný archeologický výzkum v souvislosti s rekonstrukcí Pramene zdraví (*Fons salutis*) a jeho nejbližšího okolí (Holub – Zbranek 2011).

Zkoumaná lokalita se nachází na západním úbočí Petrského návrší v nadmořské výšce 217,00–218,25 m. Původně v tomto prostoru vytékal na povrch puklinový pramen upravený roku 1815 do dnešní podoby (Zatloukal 1997, 14). Ve své době byl pramen Brňany velmi oblíben. Kolem poloviny 19. století se ale stal zdrojem výrazného rozšíření tyfové nákazy mezi obyvatelstvo, přestal být využíván a upadal. Město se v roce 1880 rozhodlo pramen uzavřít. Postupně vydatnost pramene klesala tak, že téměř vyschnul (Fasurová 2009). V rámci realizované stavební akce došlo k obnově pramene a rekonstrukci jeho okolí.

Kromě několika liniových staveb, jež zasáhly pouze navážkové úrovně 18. a 19. století, bylo největším a nejhlubším stavebním zásahem vybudování strojovny pramene jižně od stávající antikizující stavby Pramene zdraví. Při dně výkopu strojovny dosahujícího hloubky 3 m od stávajícího terénu se dochovaly pozůstatky neznámé dřevěné konstrukce s.j. 900. Okolí zmíněné konstrukce bylo utěsněno šedo zeleným jílem (téglem). Nejstarší zjištěný keramický materiál uložený ve spodní části sledované situace na prkenné podlaze objektu lze datovat do 15.–16. století. S tím souvisí i dendrochronologicky získané datum jednoho z dřevěných prvků, které datuje celou situaci do období po roce 1514 (Rybniček 2010). Po zániku funkce byl celý objekt zasypán navážkami, ve kterých se nacházel keramický materiál 17. století. Jedná se snad o zahloubené dřevěné zařízení související s provozem studánky v 16. století (nádrž, koryto?).

Jižní a východní stěnu výkopu strojovny tvořily betonové stěny protiletického krytu vybudovaného za druhé světové války. Kryt byl přístupný ze zářezu studánky v jeho jižní stěně.

Kopečná ulice, parc. č. 1242 (akce A061/2010).

V návaznosti na výrazné snížení terénu v prostoru zahrady domu Kopečná č. 6 byl ve dnech 14.–21. 7. 2010 proveden archeologický výzkum dotčené plochy (Holub 2010). Archeologický výzkum byl realizován formou dohledu nad výkopovými pracemi, po jejichž skončení byla stávající nálezová situace zdokumentována a zaměřena. Dotčený prostor se nachází západně od budovy domu Kopečná 6. Jedná se o v současné době nezastavěný pozemek v původně příkrém svahu na úpatí Petrského návrší. Zasažená plocha je přibližně obdélného půdorysu o rozměru 14,50 x 12,20 m.

Stávající terén před započítáním výkopových prací tvořil prudký jižní svah spadající od zářezu ulice Husova k ose bývalé ulice Skalní, dnes Kopečná. Nadmořská výška nejvyššího bodu terénu se pohybuje kolem 214 m, nejnižší byl pak terén v jižní části zkoumané plochy na niveletě okolo 209 m n. m. Geomorfologicky se zkoumaný prostor nachází při jižním úpatí svahu Petrova, který zde strmě spadá do inundace řeky Svratky, směrem k dnešním ulicím

Hybešova a Nové Sady. Jižně v ose ulice Vodní protékal tzv. Svratecký náhon, v dnešní době kanalizovaný. Skalní podloží, odhalené i výkopovými pracemi, je tvořeno stejně jako celé Petrské návrší metabazity, zastoupenými zde převážně diabasem. Přímo na skalní podloží pak naléhají antropogenní či antropogenně ovlivněné sedimenty. Skalní podloží je převážně v jižní části parcely již v minulosti výrazně narušeno lidskou činností.

Nejstarší doložený název ulice je v tomto prostoru v průběhu 17. století Calvarienweg (Kalvárie), resp. v 18. století Calvariengasse (Pod Kalvárií). Jedná se o ulici ústící ze svahu petrského návrší do Nových Sadů a Nádražní. V tomto prostoru při ulici Nádražní ústila také ulička Skalní. Od roku 1854 se ustálily názvy jednotlivých částí v jižních partiích dnešní ulice Husova na Skalní (Felsgasse) a Pod Kalvárií (Calvariengasse; Flodrová 1997, 88). Ulice Skalní zanikla průrazem ulice Husova do této části počátkem 40. let 20. století.

Jižně od sledovaného prostoru, přibližně v trase dnešní ulice Vodní, protékal v minulosti tzv. Svratecký náhon. Na náhonu byl situován tzv. Lamplův mlýn (v místě dnešních lázní Kopečná), který sloužil mimo jiné jako čerpadlo zásobující první městský vodovod, postavený někdy těsně po roce 1416. Odváděl vodu ze svrateckého náhonu přes Puhlík do prostoru dnešních Denisových sadů, kde byl u městských hradeb v sousedství biskupské konzistoře umístěn vodojem. Odtud tekla voda samospádem do kašny na Horním trhu. Po roce 1872 sloužila vodárna jako rezerva, roku 1883 bylo zařízení úplně zrušeno a budova adaptována na městské sprchové lázně.

V těsné blízkosti sledovaného prostoru proběhlo v minulosti již několik archeologických výzkumů. Nejblíže sledované lokalitě proběhla již roku 1996 záchranná akce při severní straně ulice Vodní (tržnice Eva; Geisler 1993; Procházka 2000, 95). Roku 1999 proběhl záchranný archeologický výzkum v souvislosti s hloubením inženýrských sítí v ulici Vodní (Sadílek 1999) a v roce 2004 v rámci výstavby bytového domu ADAM (Kolařík – Zůbek 2005).

V severní části zkoumaného prostoru bylo odkryto skalní podloží svažující se prudce k jihu, do prostoru svratecké inundace. Do skalního podloží jsou zahloubeny obě sledované lidské aktivity dokumentované archeologickým výzkumem v daném prostoru. Jedná se o relikt sklepa domu náležejícího pravděpodobně uliční čáře ulice Skalní a o několik vývojových fází zděné vodovodní štoly přivádějící vodu ze svrateckého náhonu do vodojemu na Petrském návrší. Ve východní části plochy byl dokumentován výrazný zářez do skalního podloží vzniklý pravděpodobně při výstavbě dodnes stojícího domu Kopečná 6.

Relikt sklepa je tvořen torzálně dochovanými úseky západní a severní obvodové stěny. Vůči svahu vymezuje dnes již neexistující dům v prostoru nad povrchem skalního podloží tarasová zeď, která drží svahový materiál tvořený písčitohlinitou uloženinou. Z té byly vyzvednuty keramické nálezy datovatelné do průběhu 16. století. Na základě navzorkovaných nálezů nelze však tvrdit, že opěrná zeď byla vybudována taktéž v tomto období, i když kamenná konstrukce sestávající převážně z místního metabazitu doplněného místy o slepenec old red z prostoru Červeného kopce pojená bílou vápennou maltou by toto datování umožňovala. Konstrukci proto datujeme obecně do období novověku.

Nejzásadnějším nálezem odkrytým ve sledovaném prostoru byla zděná vodovodní štola přivádějící vodu z vodárny zřízené v prostoru tzv. Lamplova mlýna na Svrateckém náhonu do vodojemu umístěného na svatopetrském návrší při městské hradbě. Zjištěná vodovodní štola byla budována ve třech prokazatelných stavebních fázích. Z nejstarší fáze je torzálně dochovaná cihelná podlaha štoly. Trasa mladších fází štoly je oproti nejstarší zjištěné podlaze mírně posunuta. Úseky nejmladších fází byly již relativně dobře dochovány v celém průřezu štoly.

Nové Sady, parc. č. 1471, 1473 (akce A011/2010).

V souvislosti s výstavbou nového objektu v areálu společnosti ZONER software, a. s. byl v měsíci červenci 2010 proveden záchranný archeologický výzkum na lokalitě (Holub 2011). Již v předstihu byl za účelem výstavby snesen dvorní trakt bývalých stájí poštovní stanice. Jednalo se o ustájení pro asi 50 koní poštovního úřadu pojezdného (Post-Stallamt, k.k.), jenž sem byl přesunut mezi lety 1905–1910 ze staršího sídla v dnešní ulici Milady Horákové (Punčochář 2009, 95–96).

Vlastní stavba zasáhla vzhledem k založení na pasech pouze minimálně do terénu. Také prováděné vrtné piloty nedovolily bližší zjištění týkajících se geologické situace, jelikož byla zvolena tlaková technologie bez vzniklého vývrtku. Narušeny tak byly pouze novověké navážky související s výstavbou stájí poštovního úřadu.

Pekařská ulice, parc. č. 958 (akce A044/2010).

V souvislosti s projektem „Sanace brněnského podzemí bloků 88, 91 a 92“ vymezených částí ulice Pekařská v Brně bylo od 1. 9. do 11. 10. 2010 položeno 13 průzkumných šachtic.

Sondy byly položeny ve střední části dnešní Pekařské ulice. Od počátků města Brna se jednalo o důležitou komunikační osu daného prostoru. Spojovala vlastní město s osídlením na Starém Brně. Zkoumaná partie ve středověku probíhala kolem kláštera dominikánek u sv. Anny (dnes v podstatě areál Fakultní nemocnice), založeného roku 1312, a osady jmenované jako Statek kostela Všech svatých, která se vytvořila na návrší zvaném Lochenberg nebo Provaznický vršek (prostor kolem Kopečné 43). Při severní hranici komunikace se postupně utvářela měšťanská zástavba. Pekařská ulice ve zkoumané partii poměrně prudce klesá směrem k západu. Stávající povrch komunikace se pohybuje od 205,73 m n. m. (sonda J6) do 218,49 m n. m. (sonda N4).

Archeologický výzkum ověřil podmínky geologického podloží. V dosažených úrovních tvořila jeho nestarší složku vrstva písčitého štěrku. Tu zde během čtvrtohor uložila řeka Svratka. V sondě J6 se nacházela hlouběji než 202,13 m n. m., v sondě A4 přibližně v úrovni 202,85 m n. m. a sonda D6 dokumentovala její povrch v 202,95 m n. m. Směrem k východu se povrch zvyšoval, protože v sondě B4 byl zaznamenán v 204,71 m n. m. V sondě E6 byl „zvlněn“ a dosahoval úrovně 204,30–204,80 m n. m., v sondě F6 pak nejméně 204,44 m n. m. V sondách G6 a H6 povrch vrstvy klesal k severu při úrovních 203,57 až 203,77 m n. m. a 203,98 až 204,28 m n. m. Také ve východní části sondy K8 klesal povrch k severu, v západní části však byl rovný a nacházel se v úrovni 205,78 m n. m. V sondě L4 dosahoval 209,61 m n. m. V sondách M4 a N4 nebyla v dosažených hloubkách (212,38 a 213,89 m n. m.) písčito-šterková vrstva přítomna. V sondě D6 v úrovni 202,75 m n. m. a v sondě F6 v úrovni 202,38 m n. m. se v dané vrstvě držela hladina spodní vody. Hladina vody se ustálila také v sondě J6 v úrovni 202,13 m n. m., ale v rámci jiné uloženiny. Je potřeba upozornit na skutečnost, že v západní části zkoumaného prostoru je výrazný nepoměr v úrovních povrchu písčito-šterkového podloží. Zatímco jeho niveleta v sondách B4 a E6 při jejich vzájemné vzdálenosti 18,50 m je víceméně stejná. V sondách A4 a D6 vzdálených od sondy B4 16,50 a 22,50 m je o takřka 2 m nižší. Zda se jedná o výsledek přírodních procesů či antropogenního zásahu není zcela jasné. Přikláníme se spíše k první variantě.

Sprašové podloží bylo zaznamenáno pouze v sondách M4 a N4. V sondě L4 dosedalo na písčito-šterkovou vrstvu souvrství tvořené vrstvami šedé a okrové plastické hlíny, které byly proloženy šterkovými vrstvami. Považujeme ho za část podloží. Ve svrchní části tvořila dominantní složku sprašová hlína.

V ostatních sondách nebylo sprašové podloží doloženo. Toto zjištění vyvrací představu o prostorové skladbě geologického podloží na daném území tak, jak byla například graficky znázorněna na straně 35 v publikaci Staré Staré Brno (Flodrová – Müller 2007). Na písčito-šterkovou vrstvu zde dosedaly přímo antropogenní situace (sonda D6, E6, K8) nebo geologické vrstvy jiného charakteru. V sondě H6 se jednalo až o 1,20 m mocnou vrstvu zelenošedého jílu, následovala zřejmě náplavová vrstva. V sondě B4 na šterkovém podloží ležela 0,50 m silná vrstva jílu (téglu). Zčásti byla překryta vrstvou tmavé hnědé hlíny. Zvláštní byla situace v sondě F6. Na povrchu písčito-šterkové vrstvy zde ležel blok sprašové hlíny promíchané se zlomky hnědé hlíny (půdní typ?). Zčásti ho překryla písčito-šterková vrstva, která svým charakterem odpovídala podloží. Je otázkou, zda je možné jmenované uložení řadit ke geologickému podloží. Následující mohutnou vrstvu (síla až 1,50 m) musíme však již považovat za navážku. Snad nelze vyloučit, že by se mohlo jednat o přemístěné podloží uvolněné například sesuvem po svahu.

Zda bychom „zvlněný“ povrch šterkového podloží v sondě E6 mohli přisoudit erozivní činnosti malého potoka, který měl údajně stékat z jižního svahu špilberského kopce a ústít do jednoho z ramen Svratky v místě dnešní kaple Fakultní nemocnice U sv. Anny (Flodrová – Müller 2007, 43), nelze rozhodnout. Na podloží tu ovšem ležela vrstvička šedé jílovité hlíny, kterou na základě jejího charakteru lze spojovat s blíže nespecifikovaným vodním režimem.

Nejstarší uložení v západní části zkoumaného prostoru, které ležely na podloží, měly často charakter náplav s menší či větší antropogenní příměsí. Je však otázkou, zda můžeme jejich původ hledat v takové činnosti. Uložení měly obdobný charakter jako náplavové vrstvy dokumentované při výzkumu v areálu nemocnice u sv. Anny (akce A66/2008; Černá – Sedláčková – Zůbek 2010). Zkoumaný prostor se nacházel přibližně 140 m jihovýchodně od sondy H6. Povrch souvrství zde dosahoval v průměru 200,10 m n. m., v sondě H6 ale např. 206,10 m n. m. V sondě D6 ležela přímo na šterkovém podloží šterková komunikační úroveň.

Terén zde byl dále navyšován prostřednictvím vrstev, které můžeme označit za navážkové. Byl zřetelný rozdíl v jejich charakteru v sondách D6, G6, H6, J6 a B4, E6, F6. Jako samostatnou lze v tomto ohledu vyčlenit sondu K8. Zaznamenány byly štětové komunikační úrovně a kamenné dlažby. Vždy však jen v sondách při jižní straně dnešní ulice. V sondě D6 byly dokumentovány dvě štětové úrovně. Později (2. polovina 17. století) zde došlo ke zpevnění komunikace prostřednictvím vodorovně uložených trámů, které překryla štěrková vrstva. Nakonec byla položena kamenná dlažba. V sondě J6 byly dokumentovány reliкty dvou novověkých kamenných dlažeb. Štětová úroveň a dvě novověké kamenné dlažby byly zachyceny také v sondě K8.

V západní části zkoumaného prostoru narostl terén od dokumentovaného povrchu podloží až po stávající úroveň komunikace v průměru o 3,20 m (sonda D6, H6, K8), v sondě E6 o 2,60 m, v sondě B4 jen o 1,60 m. I když nemůžeme některé z nejstarších vrstev přesně datovat, lze na základě získaných poznatků prohlásit, že tento nárůst se odehrál až v období od 15. století, spíše asi až od raného novověku. Dendrochronologická data v sondách D6 a J6 jednoznačně dokládají, že se zde terén navýšil o 2,30 a 2,60 m až od 17. století. Zarážející je absence výraznějších situací, které bychom mohli zařadit do staršího období. Přitom již v té době musel být prostor významnou komunikací. Ve 13. století se v západním sousedství rozvíjel špitál sv. Ducha, později začleněný do budované komendy johanitského řádu s kostelem sv. Jana, hřbitovem a hospodářským dvorem. Při jižní straně vyrostl ve 14. století klášter dominikánek u sv. Anny. Je otázkou, zda nemohly být případné starší situace odstraněny při terénních úpravách. K jejich vytvoření zde ovšem nemuselo dojít, např. povrch komunikace nemusel být výrazněji upravován, na místě kláštera dominikánek se původně nacházela zahrada náležející ke královskému dvorci.

Ve východní části zkoumaného prostoru (sonda M4, N4) došlo v minulosti k výrazným terénním úpravám. Snesena musela být svrchní partie geologického podloží, nejméně půdní typ a pravděpodobně i část sprašové návěje. Obdobný závěr přinesl také výzkum východní části Pekařské ulice z roku 2008 a 2009 (akce A53/2008; *Holub – Kolařík – Zůbek 2010*).

Relikty zděné zástavby byly dokumentovány pouze v sondě H6 a D6. Spojovat je zřejmě musíme s klášterním areálem. Byly novověkého původu, stavba zachycená v sondě D6 byla vybudována nejdříve v poslední třetině 17. století. V sondě K8 byl zaznamenán novověký výkop neznámé funkce, který zřejmě narušil jednu z kamenných dlažeb. V sondě J6 byl odkryt segment zahloubeného objektu s dřevěnou konstrukcí. Jeho interpretace není jednoznačná, mohlo se např. jednat o nějaký výrobní objekt či součást odvodňovacího zařízení (stoka?). Dendrochronologicky byl datován do 17. století. Sonda G6 zachytila část cihlového kanálku (s.j. 901) zřejmě z 19. století (*Černá – Zůbek 2010c*).

K. ú. Trnitá

Mlýnská ulice 10, parc. č. 1151 (akce A073/2010).

V souvislosti s výstavbou bytového domu na ulici Mlýnská 10 v Brně se od 9. do 13. 9. 2010 uskutečnil záchranný archeologický výzkum. Konkrétně se jednalo o stavební jámu pro podzemní garáže v zadní části parcely.

Podloží nebylo výkopem dosaženo. Nejhlubší odkrytá úroveň odpovídá 197,90 m n. m. Nejstarší část terénu byla tvořena souvrstvím, jehož dominující komponentou byla tmavá hnědošedá tuhá plastická hlína. Jevilo se jako jednolitá vrstva. Makroskopicky se v podstatě nedaly rozlišovat dílčí úrovně. Do jisté míry se jen minimálně odlišovala horní část (cca 0,40 m). Z archeologického hlediska se jedná o souvrství „kulturní“ obsahující zlomky uhlíků, kostí, vypálené hlíny či mazanice, keramických zlomků a dalších nálezů antropogenního původu. Mikromorfologická analýza souvrství, provedená při výzkumu na parcele nedalekého domu Přízova 4–6 (*Sedláčková – Zůbek 2008*), ho určuje jako stále narůstající a rozplavovaný horizont v aluviální zóně, která je periodicky zaplavována a následně vysychá, přičemž nově vznikající materiál je usazován ze suspenze při povodních. Přítomna měla být hustá vegetace a lidské osídlení. Ze souvrství byly získány fragmenty pravěké keramiky, ve svrchní části se vyskytovaly drobné tuhované střepy, které snad lze datovat do 10.–13. století.

Popsanou vrstvu narušily výkopové aktivity, které je možné rozdělit do dvou základních kategorií. První představují odpadní jímky, z jejichž výplní byl získán novověký (16.–18. století) keramický materiál, u jedné jímky není vyloučeno datování do 15. století. Druhou kategorií reprezentují pozůstatky dřevěných konstrukcí v podobě sloupových a kůlových jamek. Z výplní jedné z nich byl získán novověký keramický materiál (16., 17. století). Další dvě můžeme

zařadit do středověku či novověku. Na profilech stavební jámy bylo dokumentováno navážkové souvrství, které poskytlo keramický materiál datovatelný do období novověku (18., 19. století). Do navážek byla zahloubena vyzděná odpadní jímka a zdiva někdejší zástavby. Bylo možné pozorovat jistou fázovitost v jejím vývoji (*Černá – Zůbek 2010d*).

K. ú. Veverí

Rybkova ulice, parc. č. 752, 772, 774, 855/1, 901 (akce A076/2010).

Archeologický výzkum v prostoru ulice Rybkova byl vyvolán výkopem pro kabel NN k budově Rybkova č.o. 8 (Holub 2010). Lokalita se nachází na strmém svahu na východním úbočí Kraví hory. V minulosti (19.–20. století) byla část lokality odtěžena v souvislosti se situováním cihelny Tivoli a těžbou hlíny pro její potřeby. Zářez hliníku cihelny je dodnes patrný jak v terénu, tak v katastrální mapě města.

V severní části prováděného výkopu byly zachyceny v celém profilu antropogenní uložení související snad se zásypem exploatační jámy hlíny neznámé cihelny. V trase pod komunikací ulice Rybkova, kde hloubka výkopu dosahovala až 100 cm byla v celém profilu sledována antropogenně neporušená kvartérní sprašová návěj. Jižním směrem nad výrazným terénním zlomem souvisejícím se zářezem bývalého hliníku cihelny Tivoli bylo patrné postupné naléhání recentních navážek na sprašové podloží. V jižní části prováděného výkopu byly zachyceny pouze recentní navážky v souvislosti s nárůstem terénu po zániku cihelny Tivoli.

K. ú. Zábřovice

Zábřovická 3, Vojenská nemocnice Brno, bývalý premonstrátský klášter, parc. č. 1155/1 (akce A085/2010).

Na sklonku roku 2010 se v prostorách bývalého premonstrátského kláštera uskutečnil záchranný archeologický výzkum doprovázející rekonstrukci severního křídla ambitu a přilehlých částí (*Merta 2011*).

Premonstrátský klášter v Zábřovicích založil roku 1209 Lev z Klobouk, komorník brněnského kraje. Premonstráti dostali kromě pozemku i kapli sv. Kunhuty, kterou Lev nechal vystavět (vysvěcena roku 1211). Kaple se stala první svatyní kláštera až do vybudování nového kostela a kvadratury někdy kolem poloviny 13. století. Podobu tohoto klášterního kostela známe z votivního obrazu ze 16. století. Klášter měl být zrušen za husitských válek a v letech 1441–1450 došlo k jeho obnově. Vzhled raně barokního kláštera nám ukazuje veduta Brna z roku 1645, kdy bylo město obléháno Švédy. Velká přestavba celého areálu včetně novostavby kostela začala v roce 1654, dokončena byla 1669. Za josefínských reforem byl klášter zrušen a v roce 1784 předán armádě, která jej adaptovala na vojenskou nemocnici, jíž je dodnes. Kostel se stal kostelem farním (*Kuča 1989; Samek 1994; Foltýn a kol. 2005*).

V areálu bývalého kláštera i kostela proběhlo doposud několik rozsahem drobnějších archeologických výzkumů (*Unger 2001; Procházka 2001; Merta – Zůbek 2003; Merta – Rybníček – Zůbek 2004; Merta 2006a; Merta 2006b; Merta 2006c; Merta 2011*). Jejich výsledky však byly z hlediska stavebního vývoje velmi důležité. Z hlediska dispozice kvadratury na sebe poutalo pozornost především západní křídlo, které vybočuje ze symetrie ambitu. Existoval tedy opodstatněný předpoklad, že využívá středověké konstrukce. Možnost ověřit tuto teorii přinesl výše zmíněný výzkum.

Liniové výkopy pro inženýrské sítě doložily z minulosti již známou skutečnost, že středověké archeologické terény i konstrukce se nacházejí v hloubce 1,20 až 2,00 m pod úrovní dnešního terénu i pochozích úrovní v areálu kláštera. To v důsledku znamenalo, že jsme se pohybovali ve stavebních dorovnávkách tvořených sutí, které doprovázely úpravy terénů spojených s barokní přestavbou. Zásadní zjištění tak přinesly v podstatě jen konstrukce zdí zbavené omítek. Ukázalo se, že v severozápadním koutě ambitu jsou v plné výši dochována středověká zdiva klášterních budov. Nejpozoruhodnější nález pak představoval vstup do západního křídla v severozápadním koutě křížové chodby, který je osazen románským portálem. Zde se podařilo ověřit úroveň pochozího povrchu současného portálu. Archeologické stratigrafie však byly v těchto místech narušeny novověkými výkopy.

Je tedy zřejmé, že západní křídlo ambitu je vrcholně středověké. Díky zjištěním v areálu kláštera a kostela tak můžeme rekonstruovat jeho vrcholně středověkou podobu, respektive půdorysnou dispozici. Z pohledu památkové péče je důležité zjištění, že středověké

archeologické situace i starší novostavbou nevyužitě konstrukce se zde nacházejí v hloubce přibližně 1,20 m, což je teoreticky chrání před běžnými zemními pracemi.

K. ú. Žabovřesky

Bráfova ulice, parc. č. 633, 634 (akce A006/2010).

Archeologická akce v ulici Bráfova byla vyvolána stavebním záměrem výstavby budovy prodejny a administrativy spol. PROFIKRAFT TRADING, s.r.o. Akce proběhla v průběhu měsíce března 2010 formou dohledu nad výkopovými pracemi. Archeologický dohled proběhl v souvislosti s hloubením pasů základového zdiva (Holub 2010).

Lokalita se nachází na levobřeží řeky Svatky v hlubokém říčním údolí na úpatí svahu Kraví hory (Wilsonova lesa). V nejbližším okolí známe již z minulosti náhodné nálezy archeologických artefaktů pozdní doby kamenné v okolí ulice Šmejkalova. V průběhu 14. století se v bezprostřední blízkosti vyvinula obec Žabovřesky (*Sebrowitz*) a později byla zastavěna i část dnešní ulice Horovy směrem k historickému jádru Brna.

Výkopem základových pasů budované stavby byl odkryt cca 0,80 m mocný horizont recentních navážek vzniklých demolicí starší zástavby parcel. Na bázi výkopu byla patrná počínající vrstva nivních uloženin řeky Svatky. Ve sledovaném případě šlo o šedé plastické hlíny, s nahodilými stopami lidské činnosti v podobě uhlíků a mazanic. Jedná se o velice mladou geologickou činnost (záplavová oblast) ovlivněnou lidskými aktivitami. Vlastní antropogenní činnost nebyla na lokalitě identifikována, její zjištění však nelze zde ani v nejbližším okolí vyloučit, obzvláště v případě větších a hlubších terénních zásahů.

Literatura:

Borský, P. 2005

Kapitulní děkanství čp. 275 (k.ú. Brno-město) na Petrově č. 1. Stavebněhistorický průzkum, rkp. zprávy, uloženo: archiv Archaia Brno, o. p. s.

Borský, P. – Holub, P. – Merta, D. – Peška – M. 2006

Petrské návrší v Brně – poznámky k vývoji zástavby. In: Rožmberský, P., Dějiny staveb 2006, 200–212.

Černá, L. – Sedláčková, L. – Zůbek, A. 2009

Nálezová zpráva o provedení záchranného archeologického výzkumu při stavbě "Víceúčelová budova u vyústění kolektoru v ulici Josefská, Brno", rkp. nálezové zprávy, č.j. 34/08, uloženo: archiv nálezových zpráv Archaia Brno, o. p. s.

Černá, L. – Sedláčková, L. – Zůbek, A. 2010

Nálezová zpráva o provedení záchranného archeologického výzkumu při stavbě „Fakultní nemocnice u sv. Anny v Brně – stavba ICRC“, rkp. nálezové zprávy, č.j. 2/10, uloženo: archiv nálezových zpráv Archaia Brno, o. p. s.

Černá, L. – Zůbek, A. 2010a

Nálezová zpráva o provedení záchranného archeologického výzkumu při rekonstrukci plynovodu a přípojek v Brně na ulici Brandlova, Česká, Joštova, Moravské nám, rkp. nálezové zprávy, č.j. 23/10, uloženo: archiv nálezových zpráv Archaia Brno, o. p. s.

Černá, L. – Zůbek, A. 2010b

Nálezová zpráva o provedení záchranného archeologického výzkumu při akci Sanace brněnského podzemí – blok 72b (Hlídka 4), rkp. nálezové zprávy, č.j. 38/10, uloženo: archiv nálezových zpráv Archaia Brno, o. p. s.

Černá, L. – Zůbek, A. 2010c

Nálezová zpráva o provedení záchranného archeologického výzkumu při stavbě „Sanace podzemí HJmB-ZAV-blok 88, 91 a 92“ ul. Pekařská v Brně, rkp. nálezové zprávy, č.j. 22/10, uloženo: archiv nálezových zpráv Archaia Brno, o. p. s.

Černá, L. – Zůbek, A. 2010d

Nálezová zpráva o provedení záchranného archeologického výzkumu při stavbě „Novostavba bytového domu, ul. Mlýnská 10, Brno“, rkp. nálezové zprávy, č.j. 30/10, uloženo: archiv nálezových zpráv Archaia Brno, o. p. s.

Černá, L. – Zůbek, A. 2011

Nálezová zpráva o provedení záchranného archeologického výzkumu při stavbě „Komplexní regenerace historického jádra – ostatní komunikace – rekonstrukce ulice Joštova: I. etapa“, rkp. nálezové zprávy, č.j. 1/11, uloženo: archiv nálezových zpráv Archaia Brno, o. p. s.

Dejmal, M. – Kolařík, V. – Sedláčková, L. – Zbránek, H. – Zůbek, A. 2010

Brno, rekonstrukce kanalizačního sběrače C 01 v úseku Rooseveltova-Solniční, rkp. nálezové zprávy, č.j. 17/10, uloženo: archiv nálezových zpráv Archaia Brno, o. p. s.

Foltýn, D. a kol. 2005

Encyklopedie Moravských a slezských klášterů. Praha.

Fasurová, H. 2009

Dříve pramen léčil lidi, dnes je pod zámkem, <http://brnensky.denik.cz/serialy/drive-pramen-lecil-lidi-dnes-je-pod-zamkem20090108.html>, citováno 23. 3. 2011.

Flodrová, M. 1997

Brněnské ulice a vývoj jejich názvů od 13. století po dnešek, Brno.

Flodrová, M. – Müller, Z. 2007

Staré Staré Brno, vyprávění o minulosti nejstarší části města Brna, Brno.

Geisler, M. 1993

Brno, Kopečná, tržnice Eva, rkp. nálezové zprávy, č.j. 3/79, uloženo: archiv ÚAPP Brno.

Geislerová, K. – Procházka, R. 1994a

Brno, Petrov č. 2, rkp. nálezové zprávy č.j. 84/94, uloženo: archiv ÚAPP Brno.

Geislerová, K. – Procházka, R. 1994b

Brno, Petrov č. 8, rkp. nálezové zprávy, č.j. 85/94, uloženo: archiv ÚAPP Brno.

Hložek, M. – Holub, P. – Sedláčková, L. – Trojek, T. 2006

Doklady slévání barevných kovů ve středověkém Brně na základě nálezů tyglíků z náměstí Svobody 9, Archeologia technica 17, 87–93.

Holub, P. 2010

Brno, Bráfova ul. (parc č. 633, 634), rkp. nálezové zprávy, č.j. 12/10, uloženo: archiv nálezových zpráv Archaia Brno, o. p. s.

Holub, P. 2010

Brno, komplexní regenerace historického jádra – ostatní komunikace – úprava ulice Josefské, rkp. nálezové zprávy, č.j. 16/10, uloženo: archiv nálezových zpráv Archaia Brno, o. p. s.

Holub, P. 2010

Brno, Kopečná 6. Terénní úpravy ve dvoře domu, rkp. nálezové zprávy, č.j. 21/10, uloženo: archiv nálezových zpráv Archaia Brno, o. p. s.

Holub, P. 2010a

Brno, Koblížná – prostor u OD Centrum, rkp. nálezové zprávy, č.j. 25/10, uloženo: archiv

nálezových zpráv Archaia Brno, o. p. s.

Holub, P. 2010b

Brno, Koblížná ulice, „Reko STL, NTL Brno-Koblížná“, rkp. nálezové zprávy, č.j. 26/10, uloženo: archiv nálezových zpráv Archaia Brno, o. p. s.

Holub, P. 2010

Brno, Rybkova ulice. Přívod NN pro budovu Rybkova 8, rkp. nálezové zprávy, č.j. 28/10, uloženo: archiv nálezových zpráv Archaia Brno, o. p. s.

Holub, P. 2010

Brno, blok 23. Sanace podzemí HJmB, rkp. nálezové zprávy, č.j. 32/10, uloženo: archiv nálezových zpráv Archaia Brno, o. p. s.

Holub, P. 2011

Rekonstrukce NTL Brno – ul. Josefská, rkp. nálezové zprávy, č.j. 18/10, uloženo: archiv nálezových zpráv Archaia Brno, o. p. s.

Holub, P. 2011

A011/2010 Brno, Nové Sady 18, Dostavba areálu Zoner software a. s, rkp. nálezové zprávy, č.j. 02/11, uloženo: archiv nálezových zpráv Archaia Brno, o. p. s.

Holub, P. – Kováčik, P. – Merta, D. – Peška, M. – Procházka, R. – Zapletalová, D. – Zůbek, A. 2002

Předběžné výsledky záchranných archeologických výzkumů v Brně v roce 2001. Přehled výzkumů 43, 71–114.

Holub, P. – Kolařík, V. 2003

Brno – Petrov (kanalizace), rkp. nálezové zprávy, č.j. 48/03, uloženo: archiv nálezových zpráv Archaia Brno, o. p. s.

Holub, P. – Kolařík, V. – Merta, D. – Peška, M. – Polánka, P. – Sedláčková, L. – Zapletalová, D. – Zůbek, A. 2007

Brno (okr. Brno Město), Přehled výzkumů 48. Brno, 450–452.

Holub, P. – Kolařík, V. – Merta, D. – Peška, M. – Polánka, P. – Sedláčková, L. – Zapletalová, D. – Zůbek, A. 2008

Brno (okr. Brno-město), Přehled výzkumů 49, 356–393.

Holub, P. – Kolařík, V. – Merta, D. – Peška, M. – Sedláčková, L. – Zapletalová, D. – Zůbek, A. 2010

Brno (okr. Brno-město), Přehled výzkumů 51, Brno, 395–432.

Holub, P. – Kolařík, V. – Zůbek, A. 2010

Brno – ulice Husova a Pekařská rekonstrukce, rkp. nálezové zprávy, č.j. 9/10, uloženo: archiv nálezových zpráv Archaia Brno, o. p. s.

Holub, P. – Kováčik, P. – Merta, D. – Peška, M. – Zapletalová, D. – Zůbek, A. 2003

Předběžné výsledky záchranných archeologických výzkumů v Brně v roce 2002, Přehled výzkumů 44, Brno, 57–100.

Holub, P. – Sedláčková, L. 2005

Brno – náměstí Svobody 9 – rkp. nálezové zprávy č.j. 31/05, uloženo: archiv nálezových zpráv Archaia Brno, o. p. s.

Holub, P. – Zbranek, H. 2010

Brno, rekonstrukce parku Denisovy sady. VII. Etapa – park Studánka, rkp. nálezové zprávy, č.j. 03/10, uloženo: archiv nálezových zpráv Archaia Brno, o. p. s.

Holub, P. – Zbranek, H. 2010

Brno – Orlí 18. Výkop výtahové šachty, rkp. nálezové zprávy, č.j. 04/10, uloženo: archiv nálezových zpráv Archaia Brno, o. p. s.

Holub, P. – Zbranek, H. 2010

Brno, Biskupská ulice. Sanace podzemí HJmB – záchranný archeologický výzkum – NKP Petrov kostel sv. Barbory, rkp. nálezové zprávy, č.j. 19/10, uloženo: archiv nálezových zpráv Archaia Brno, o. p. s.

Jordánková, H. – Sulitková, L. 1991

Zásobování města vodou ve středověku (k 900. výročí první zmínky o Brně), Vlastivědný věstník Moravský XLIII/3, 304–316.

Kolařík, V. 2007

Opevnění města Brna do konce třicetileté války na základě archeologických výzkumů, rkp. diplomové práce, uloženo: Knihovna Filozofické fakulty MU, Brno.

Kolařík, V. 2010

Rekonstrukce NTL plynovodu a přípojek v Brně, Moravské nám.+1, rkp. nálezové zprávy, č.j. 20/10, uloženo: archiv nálezových zpráv Brno, o. p. s.

Kolařík, V. – Polánka, P. – Sedláčková, L. – Zůbek, A. 2005

Nálezová zpráva o provedení záchranného archeologického výzkumu při stavbě sekundárních kolektorů BRNO – stoková síť města Brna (ISPA project), 10. stavba a 11. stavba, rkp. nálezové zprávy, č.j. 36/05, uloženo: archiv nálezových zpráv Archaia Brno, o. p. s.

Kolařík, V. – Staněk, P. – Zbranek, H. 2011

Brno, Františkánská – havárie kanalizace, rkp. nálezové zprávy, č.j. 29/10, uloženo: archiv nálezových zpráv Brno, o. p. s.

Kolařík, V. – Zůbek, A. 2005

Brno – Vodní – bytový dům ADAM, rkp. nálezové zprávy, č.j. 23/2005, uloženo: archiv nálezových zpráv Archaia Brno, o. p. s.

Kuča, K. 1989

Památky Brna, Brno, 53–54.

Kuča, K. 2000

Brno. Vývoj města, předměstí a připojených vesnic, Praha – Brno: Baset.

Merta, D. 2006a

Rekonstrukce interiéru kostela Nanebevzetí Panny Marie v Brně-Zábrdovicích, rkp. nálezové zprávy, č.j. 36/06, uloženo: archiv nálezových zpráv Brno, o. p. s.

Merta, D. 2006b

Brno-Zábrdovice kostel Nanebevzetí P. Marie, statika a rekonstrukce prostoru před průčelím, rkp. nálezové zprávy, č.j. 58/06, uloženo: archiv nálezových zpráv Brno, o. p. s.

Merta, D. 2006c

Brno-Zábrdovice, Vojenská nemocnice v Brně. Rekonstrukce tepelného hospodářství, rkp. nálezové zprávy, č.j. 71/06, uloženo: archiv nálezových zpráv Brno, o. p. s.

Merta, D. 2010a

Brno, Minoritský klášter, TD z akce A091/2010, uloženo archiv Archaia Brno, o.p.s.

Merta, D. 2010b

Brno Zábrdovice, Vojenská nemocnice, TD z akce A085/2010, uloženo archiv Archaia Brno, o.p.s.

Merta, D. – Peška, M. 2002

Železářský výrobní areál z počátku 13. století v prostoru náměstí Svobody v Brně. *Archeologia technica* 13, 33–42.

Merta, D. – Rybníček, M. – Zůbek, A. 2004

Ke stavebnímu založení kostela Nanebevzetí Panny Marie v Brně-Zábrdovicích. In: *Ve službách archeologie* V. Brno, 147–150 + příloha.

Merta, D. – Sadílek, J. – Zapletalová, D. 2001

Brno, kostel sv. Mikuláše, rkp. nálezové zprávy č.j. 06/01, uloženo: archiv nálezových zpráv Archaia Brno, o. p. s.

Merta, D. – Zůbek, A. 2003

Brno-Zábrdovice, kostel Nanebevzetí Panny Marie, statické sondy, rkp. nálezové zprávy, č.j. 2/03, uloženo: archiv nálezových zpráv Brno, o. p. s.

Novotný, B. 1966

Záchranný výzkum základů a okolí zaniklého kostela sv. Mikuláše v Brně. *Přehled výzkumů* 1965, 77–79.

Peška, M. 1997

Jánská, Koblížná, Pohořelec, Sukova, Vachova – sanace podzemí; rkp. nálezové zprávy, č.j. 54/97, uloženo: archiv ÚAPP Brno.

Peška, M. – Sedláčková, L. – Zapletalová, D. 2005

Stavba sekundárních kolektorů K7, Koblížná – náměstí Svobody, k.ú. Brno-střed, rkp. nálezové zprávy, č.j. 39/05, uloženo: archiv nálezových zpráv Archaia Brno, o. p. s.

Polánka, P. 2005

Studny ve středověkém Brně. Vztah k přírodnímu prostředí, otázka zásobování středověkého Brna vodou, rkp. diplomové práce, uloženo: Ústav archeologie a muzeologie FF MU Brno.

Polánka, P. – Sedláčková, L. – Zůbek A. 2007

Nálezová zpráva o provedení záchranného archeologického výzkumu při stavbě „Komplexní regenerace historického jádra - ostatní komunikace“, náměstí Svobody, p.parc. č. 537, k.ú. Brno-město, rkp. nálezové zprávy č.j. 40/06, uloženo: archiv nálezových zpráv Archaia Brno, o. p. s.

Polánka, P. – Zůbek, A. 2008

Archeologické doklady vodohospodářství středověkého a novověkého Brna v prostoru Dolního trhu. *Archeologia technica* 19, 110–24.

Procházka, R. 1988

Archeologické prameny ke středověkému Brnu (Z nových výzkumů 1983–1987), *Archæologia historica* 13, 83–95.

Procházka, R. 1996a

Die älteste Besiedlung des Petersberges in Brno und die Frage der Stadtentstehung, *Kwartalnik historii kultury materialnej* 44, 19–30.

Procházka R. 1996b

Počátky osídlení a církevního života. In: Jan, L – Procházka, R – Samek B.: *Sedm set let brněnské kapituly*, Brno.

Procházka, R. 1996c

Brno, Petrov č. 2, rkp. nálezové zprávy, č.j. 3/96, uloženo: archiv ÚAPP Brno.

Procházka, R. 1996d

Brno, Petrov č. 2 a 8, rkp. nálezové zprávy, č.j. 136/96, uloženo: archiv ÚAPP Brno.

Procházka, R. 1996e

Brno, Petrov – kanalizace, rkp. nálezové zprávy, č.j. 144/96, uloženo: archiv ÚAPP Brno.

Procházka, R. 1997

Jánská ul – blok 24, rkp. nálezové zprávy, č.j.10/97, uloženo: archiv nálezových zpráv Archaia Brno, o. p. s.

Procházka, R. 1999

Brno (okr. Brno-město), Přehled výzkumů 39 (1995–1996), 380.

Procházka, R. 2000: Zrod středověkého města na příkladu Brna (K otázce odrazu společenské změny v archeologických pramenech). In: Ježek, M – Klápště, J – Mediaevalia archaeologica 2, Brno a jeho region, 7–158.

Procházka, R. 2001

Brno-Zábrdovice, Vojenská nemocnice, kanalizace, rkp. nálezové zprávy, č.j. 2/01, uloženo: archiv nálezových zpráv Archaia Brno, o. p. s.

Procházka, R. – Unger, J. 1994

Brno, Katedrála sv. Petra a Pavla, rkp. nálezové zprávy, č.j. 55/94, uloženo: archiv ÚAPP Brno.

Punčochář, J. 2009

Brněnské poštovní úřady v běhu času, internetová verze publikace na <http://filabrno.net/prirucky/download.htm>, citováno 23. 3. 2011.

Rybníček, M. 2010

Studánka (A28/10), závěrečná zpráva, rkp. dendrochronologický posudek, uloženo: archiv Archaia Brno, o. p. s.

Sadílek, J. 1999

Brno – Vodní ulice, rkp. nálezové zprávy č.j. 30/99, uloženo: archiv nálezových zpráv Archaia Brno, o. p. s.

Samek, B. 1994

Umělecké památky Moravy a Slezska 1 (A–I), Praha, 244–248.

Sedláčková, L. 2009

Sanace podzemí HJmB – záchranný archeologický výzkum – Blok 21b v Brně, rkp. nálezové zprávy, 21/09, uloženo: archiv nálezových zpráv Archaia Brno, o. p. s.

Sedláčková, L. 2010

"Multifunkční hodinový stroj, náměstí Svobody, Brno", rkp. nálezové zprávy č.j. 11/10, uloženo: archiv nálezových zpráv Archaia Brno, o. p. s.

Sedláčková, L. – Zúbek, A. 2008

Nálezová zpráva o provedení záchranného archeologického výzkumu při stavbě „Novostavba bytového domu, ul. Přízova 4–6, Brno“, rkp. nálezové zprávy, č.j. 25/07, uloženo: archiv nálezových zpráv Archaia Brno, o. p. s.

Svoboda, A. 2001

Brno, historická mapa podzemí, Brno.

Unger, J. – Procházka, R. 1995

Počátky katedrály sv. Petra a Pavla v Brně ve světle archeologických výzkumů 1991–1992. Brno v minulosti a dnes 13, 90–111.

Zatloukal, P. 1997

Brněnská okružní třída, Brno.

Zůbek, A. 2002

Brno. Josefská 7, 9 – Novobranská 24, 26, 28, rkp. nálezové zprávy, č.j. 25/01, uloženo: archiv nálezových zpráv Archaia Brno, o. p. s.

Zůbek, A. 2004

Brno – Jánská (oprava inženýrské sítě), rkp. nálezové zprávy, č.j. 41/04, uloženo: archiv nálezových zpráv Archaia Brno, o. p. s.

2.3 Mimobrněnské výzkumy společnosti Archaia Brno v letech 2009 až 2010

Miroslav Dejmal – Aleš Hoch – Petr Holub – Václav Kolařík – David Merta – Marek Peška – Antonín Zůbek

Blansko (okr. Blansko), fara při kostele sv. Martina v Blansku (akce A086/2010).

V podzimních měsících byl proveden formou dohledu záchranný výzkum v rámci výstavby nové fary při románském kostele sv. Martina. Při závěrečné dokumentaci inženýrské sítě v blízkosti současné, původně středověké, fary byly dokumentovány, jako prozatím jediné v okolí, objekty ze 2. poloviny 12. a 13. století (*Peška 2010*).

Budkov Zámek (okr. Třebíč), Budkov č. 1 (akce A026/2010).

Archeologický výzkum byl vyvolán rekonstrukcí terasní zídky obepínající z východu a jihu těleso zámku. Výzkum realizovaný formou dohledu se uskutečnil na základě objednávky ze strany stavebníka (*Merta 2010a*).

Lokalita se rozkládá na mírném, k východu skloněném svahu, který směřuje k prostoru bývalého rybníka, dnes parku. Výškopisně se zkoumaný prostor nachází v 497,5 m n.m.

Budkov se poprvé připomíná roku 1353, kdy je v držení místních vladyků (Jan z Budkova), v této době tedy již musíme počítat i s tvrzí. Ta je zmíněna roku 1360, kdy se o ní mluví jako o vodní. Z tohoto objektu byl někdy v letech 1540 až 1550 přestavěn renesanční zámek. Snad se jedná o dílo Viléma Valeného z Mírova, který tvrz držel v letech 1534 až 1542 nebo o stavební akci následných majitelů, kterými byli takřka 70 let Hrabčičtí z Čechtína. Do roku 1630 zámek patřil Zdeňkovi z Roupova, v letech 1666 až 1776 panství náleželo Berchtoldům z Uherčín a následně jej zdědili Krakovští z Kolovrat. V roce 1853 koupili statek Lichtenštejnové, v letech 1923-1926 byla provedena pozemková reforma. Zámecký park vznikl v místě jednoho z rybníků, jenž byl součástí opevnění tvrze/zámku někdy v 1. čtvrtině 19. století (*Samek 1994, 310; Měřínský 1997, 194-195; Plaček 1999, 137-141; Hosák 2004, 164, 971*).

Zemními pracemi bylo zasaženo zdivo při jižní straně zámku v délce cca 40 m, na východní straně pak cca 20 m. Jednalo se o nadzemní zdivo, smíšené konstrukce, kde zastoupení kamene dosahovalo 80-90%. Stavební keramiku reprezentovaly fragmenty cihel a plochých střešních tašek s oblým zakončením (datované do 17.-18. století). Zeď byla vystavěna paralelně s východní a jižní stěnou zámku ve vzdálenosti pohybuující se v rozmezí 5 až 6 m. Zdivo vytvářelo taras terasy obepínající zámek na jižní a východní straně. Na východní straně bylo zdivo přerušeno dvojicí krátkých zděných křidel, mezi něž byla centrálně vložena krátká zeď o stejné délce. V jižní části tohoto útvaru, který byl interpretován jako základ nástupního schodiště, byl veden ve směru západ východ cihlový kanálek. Terasa i se schodištěm byla vystavěna někdy v 18. století, případně na počátku 19. století v souvislosti s vybudováním zámeckého parku na místě bývalého rybníka. K asanaci těchto konstrukcí došlo někdy na přelomu 19. a 20. století. Danému období odpovídají i ve zdivu druhotně použité střešní ploché tašky. Situace není zachycena na skice areálu uložené tzv. Niccolaiově norimberské sbírce (cca 1710-1720), stejně tak není patrná z žádné historické kresby nebo fotografie.

Dokumentované situace představují úpravu nejbližšího zámeckého okolí v rámci budování zámeckého parku na přelomu 18. a 19. století, za Kolovratů. Zdiva na východní

straně náleží s největší pravděpodobností nástupnímu schodišti na terasu. Její archeologizace nastala v důsledku neudržování na přelomu 19. a 20. století.

Bystřice nad Pernštejnem (okr. Žďár nad Sázavou) Masarykovo náměstí, rekonstrukce (akce A0111/2009).

Rekonstrukce náměstí v Bystřici nad Pernštejnem byla v letech 2009 a 2010 doprovázena i záchranným archeologickým výzkumem. Výzkum realizovaný formou dohledu se zaměřil na dokumentaci inženýrských sítí a snižování terénu v ploše náměstí. Původně ves Bystřice byla patrně založena v první polovině 13. století, k polovině 14. století je již zmiňováno stejnojmenné městečko jako hospodářské a obchodní středisko zubštejnského panství. Skutečným městem se Bystřice stala až v roce 1580. Záchranný výzkum se tedy soustředil zejména na osvětlení nejstarší a méně známé etapy osídlení ze 13. století. Nejstarší zachycené skromné nálezy a objekty pochází ovšem až ze 14. století. Kulturní a komunikační vrstvy z prostoru náměstí byly zničeny již v minulosti, patrně erozí a novověkými terénními úpravami. Skalní podloží vystupuje po celé ploše náměstí těsně pod technický podklad dlažby. Počátky středověkého městečka tedy zůstali stále nedořešeny. V rámci výzkumu byla zachycena i část půdorysu novověké hřbitovní kaple (karneru) umístěná před západním průčelím kostela.

Jemnice (okr. Třebíč), kostel sv. Víta (akce A083/2010).

V souvislosti s pracemi doprovázejícími rekonstrukci a vyklízení podzemních prostor situovaných severně kostela sv. Víta v Jemnici provedla společnost Archaia Brno o.p.s. formou dohledu záchranný archeologický výzkum a dílčí dokumentaci (*Merta 2010b*). Zároveň byly dokumentovány situace v interiéru kostela, po odstranění mladších podlah v boční kapli P. Marie Bolestné.

V rámci rekonstrukce prostoru kaple P. Marie Bolestné byl snesen schod vytvořený z kamenných dlaždic při poslední větší úpravě interiéru kostela (klasicismus). Pod ním pak byly zkoumány a dokumentovány úrovně dvou podlah, které zde zůstaly dochovány v různém rozsahu. Původní pozdně středověká podlaha, respektive maltové lůžko, které se po ní dochovalo, se nacházela cca o 0,22 m níž než úroveň současné podlahy. V maltovém podkladě vylitém na srovnaný terén se nedochovaly otisky dlažby. Nemůžeme tedy říci, jaký formát dlažby byl použit (zlomky dlažby neobsahovala ani stavební suť překrývající maltové lůžko). S úrovní podlahy souhlasila i částečně dochovaná interiérová omítka na jižní stěně kaple. Podářilo se odkrýt i základ oltářní menzy, který zcela náležel této stavební fázi. Jednalo se o sokl obdélného půdorysu o rozměrech 1,0 x 1,5 m vyzděný z kamene, který byl omítnut vápennou omítkou shodnou s omítkou interiéru. Menza byla umístěna centrálně v apsidě kaple. Ze skladby barokní dlažby je patrné, že ještě v této době (kolem roku 1770) oltář plnil svou funkci.

Druhý horizont dlažby tvořený šestiúhelníkovými dlaždicemi pak je shodný s dlažbou v interiéru kostela. Mezi úrovněmi obou dlažeb se pak nacházela vrstva suti obohacená o podíl složky humusu. Tato skutečnost by pak mohla nasvědčovat tomu, že kostel byl nějakou dobu bez střechy a postupně se archeologizoval, což by odpovídalo období před rekonstrukcí v závěru 18. století.

Výzkum navazuje na doposud uskutečněné archeologické výzkumy a stavebněhistorické průzkumy. Doplňuje tak mozaiku stavebních dějin kostela, respektive kláštera a jeho hospodářského zázemí, což je velmi důležité.

Jemnice (okr. Třebíč), revitalizace ulice Na Podolí (akce A082/2010).

Výzkum doprovázející revitalizaci ulice Na Podolí se uskutečnil formou dohledu (*Merta 2010c*).

Zemními pracemi byla zasažena severní část dolní partie ulice, která byla již ve druhé polovině minulého století v těchto místech rozšířena na úkor předměstské zástavby z poloviny 19. století. V průběhu prací již nedošlo k narušení archeologických terénů – ty byly odstraněny již v minulosti právě v souvislosti se zmíněným rozšířením silnice. Částečně byly narušeny dva do skály tesané sklepy, každý náležel k jedné usedlosti. Jejich stáří lze stanovit jen obtížně (absence archeologické stratigrafie i případných architektonických prvků).

Němčice nad Hanou (okr. Prostějov), Komenského náměstí, kostel sv. Máří Magdalény; parc. č. 82. Subdodávka pro Muzeum Prostějovska, Mgr. Blanka Veselá (*Kolařík – Merta – Veselá v tisku*).

V souvislosti s prováděním plánovaného projektu obnovy podlah v lodi kostela sv. Máří Magdalény v Němčicích nad Hanou se v srpnu a září 2010 uskutečnil záchranný archeologický výzkum. Sledovaný prostor se nachází na Komenského náměstí (parc. č. 82) v jižní části historického jádra města v nadmořské výšce 202 m n. m.

Němčice jsou poprvé připomínány v roce 1406, jako součást kojetínského panství pražského arcibiskupa. Roku 1563 obdržely statut městečka. Předpokládané středověké stáří němčického kostela není doloženo písemnými prameny. První zmínka o faře je až z roku 1544. Za třicetileté války fara zanikla a obnovena byla roku 1652. Starší kostel měl být zničen Tatary v roce 1663. Po tomto roce byl obnoven jako jednolodní stavba s odsazeným, trojboce uzavřeným presbytářem, k jehož jižní straně přiléhá sakristie s oratoří v patře. Po polovině 18. století byly přistaveny boční kaple a vestavěna hudební kruchta. Severně v těsné blízkosti kostela stojí mohutná hranolová zvonice s představeným schodištěm do prvního patra. Kostel byl společně se zvonicí roku 1889 opravován. Hřbitov kolem kostela byl zrušen již před rokem 1833 a roku 1900 byl na jeho místě založen park (*Kuča 2000, 293–296; Samek 1999, 659–660*).

Archeologicky byly sledovány zemní práce související s pokládkou nové dlažby. Vzhledem k požadavku zachování běžného chodu kostela byla dlažba vyměněna nejprve v severní části, poté byl stejný postup uplatněn i v jižní části lodi kostela. V místech vstupů do bočních kaplí, kde došlo v 18. století k druhotným průrazům obvodového zdiva lodi kostela, byly položeny sondy, které měly ověřit předpokládaný průběh zdiva kostela před barokními úpravami.

Práce započaly odstraněním svrchní betonové dlažby pravděpodobně z 1. poloviny 20. století. Pod následnou vyrovnávací vrstvou byla odkryta dlažba z pískovcových kvádrů 60 x 60 x 8 cm, která původně pokrývala celý prostor lodi vyjma podkruchtí, později byla ale v některých místech nahrazena cihlovou dlažbou. V západní části kostela pod kruchtou byla ve stejné úrovni odkryta dlažba z cihlových dlaždic 30 x 30 x 2,5 cm. Přibližně uprostřed kostela, v úrovni bočních oltářů, byl v kamenné dlažbě odkryt obdélný kvádr (160 x 74 cm) s hladkým lemem po obvodu (tl. 6 cm), který zakrýval později odkrytou hrobovou jámu. V severní i jižní boční kapli se v úrovni kamenné dlažby nacházela dlažba cihlová.

Pod kamennou dlažbou se nacházela další vyrovnávací vrstva. Při začistění povrchu sníženého terénu v lodi na niveletě -0,27 m od původní podlahy se ve východní části kostela objevily obrysy 5 obdélných jam, pravděpodobně hrobů. Ve střední části lodi byly odkryty tři čtvercové cihlové základy (55 x 55 cm), jejichž funkce je nejasná. Před presbytářem a při jižní boční kapli byla ve fragmentech zachována starší cihlová dlažba.

Při obou vstupech do bočních kaplí byly položeny drobné sondy pro zjištění případných středověkých konstrukcí kostela (S1, S3). Sondy byly položeny ve směru V-Z, podélně s obvodovým zdívem lodi. V barokních průřezích obvodového zdiva kostela bylo odkryto středověké zdivo severní a jižní stěny kostela s jeho původním severozápadním a jihozápadním nárožím (síla zdi 1,3 m). Navazující zdivo západního průčelí středověkého kostela však bylo při barokní přestavbě strženo a vybrán byl i jeho základ. Proto jsme jej pozorovali již jen jako negativ vyplněný stavební sutí směřující severojižně. Severní stěna středověkého kostela se dochovala v průchodu do boční kaple částečně i v nadzemním zdivu. Pozorována na ní byla interiérová úprava (středověká omítka) a stopy požáru (ohořelý líc zdiva).

Sondou S2 položenou 3,10 m od vnitřního líce severní stěny kostela a 8,90 m od vnitřní líce západní stěny kostela (40 x 60 cm) měla být zjištěna statigrafie v interiéru středověkého kostela a případné starší dlažby. Pod kamennou dlažbou bylo zjištěno několik dílčích ulehlých (snad pochozích) úrovních střídaných vrstvami dorovnávek. V hloubce 0,54 m od původního povrchu byla odkryta dlažba, tvořená čtvercovými cihlovými dlaždicemi (17 x 17 x 3 cm). Její povrch, na kterém ležela uhlíkatá vrstva, nesl známky požáru (rozpraskané dlaždice). Pod dlažbu s. j. 902 již sonda nebyla prohlubována. V rámci sondy S3 byly lokálním prohloubením (60x70 cm) ověřeny stratigrafické poměry v jihozápadním rohu původního středověkého kostela. Výsledné pozorování přineslo obdobné zjištění, učiněné již v sondě S2. Střídaly se zde dusané, snad pochozí vrstvy s planýrkami a dorovnávkami. Pod nimi, přibližně ve stejné úrovni jako v sondě S2, se nacházela cihlová podlaha z čtvercových dlaždic, opět značně ovlivněná požárem. Pod dlažbou se nacházela již jen cca 10 cm silná sterilní žlutá písčité hlína, související snad se zakládáním kostela. Dále v hloubce 0,65 m pokračovala již černošedá tuhá plastická hlína, která ve svrchní části obsahovala keramiku datovanou do 13.

století, ve spodní pak materiál pravěkého stáří, pravděpodobně z období kultury lužických popelnicových polí. Celková hloubka sondy od původní dlažby dosáhla 0,9 m.

I když sledované zemní práce nebyly velkého rozsahu, přesto archeologický výzkum přinesl důležitá zjištění. Při snižování podlah se podařilo odkrýt kamennou barokní dlažbu, která pokrývala podlahu lodi kostela téměř po celé ploše. V místech mladších zemních zásahů dlažba chyběla. Ve stejné úrovni jako kamenná dlažba se nacházel i obdélný kamenný blok, pravděpodobně náhrobek blíže nezkoumané neznámé hrobky. Pod kůrem a v bočních kaplích kamenná dlažba prokazatelně chyběla, tyto části byly vydlážděny dlažbou z pálené hlíny, buď čtvercových dlaždic, nebo prostých cihel. Toto zjištění odpovídá skutečnosti, že hudební kruchta a boční kaple byly zřízeny až v pokročilém 18. století a kamenná dlažba byla tedy pravděpodobně staršího data. Hypoteticky můžeme její vznik položit již do 60. let 17. století, kdy mělo dojít k celkové obnově kostela po požáru.

Barokní kamenná dlažba byla se svolením NPÚ, ú. o. p. Olomouc odstraněna (dána k rozebrání místním občanům). Jen v západní polovině lodi kostela byly v původním uložení ponechány dvě její menší části o ploše cca 2 m². Dále byl ve snížené poloze oproti původnímu uložení na svém místě ponechán „náhrobní“ kámen. Po odstranění dlažby z pískovcových kvádrů se ve východní části lodi kostela objevilo 5 obdélných výkopů, které považujeme za hrobové jámy. V jižní polovině lodi kostela byla před pilastry a bočním oltářem kamenná čtvercová dlažba doplněna dlažbou z pálené hlíny a cihlami. Toto doplnění lze spojit z pozdější dostavbou bočních oltářů a dostavbou bočních pilastrů.

Při průřezech do obou bočních kaplí byly zjištěny nároží západního průčelí původního kostela s návazností na zdivo lodí. V interiéru bylo průčelí zbouráno a vybráno včetně základového zdiva tak, že se jevílo již jen jako negativ, který směřoval v severojižním směru. K středověkému obvodovému zdivu kostela můžeme přiřadit cihlovou dlažbu nesoucí stopy požáru (stejně jako obvodové zdivo starší fáze kostela), která je zatím nejstarším známým pochozím povrchem v interiéru kostela. U jižní kaple se při prohloubení sondy S3 podařilo odkrýt pravěkou a následnou středověkou kulturní vrstvu, která pravděpodobně dokládá starší osídlení ještě před založením kostela.

Na základě drobné sondáže a dohledu nad snižováním terénu v interiéru kostela v Němčicích nad Hanou můžeme předběžně říci následující. V místech dnešního kostela se nacházelo osídlení již v mladší době bronzové a prostor byl osídlen i ve 13. století, ještě před výstavbou kostela. V nám blíže neznámém období středověku (nálezkové situace nebyly takového rozsahu, aby se podařilo stavbu přesněji časově zařadit) byl vystavěn kostel, jehož obdélná loď dosahovala délky 12,8 m. Šířka byla stejná jako u dnešního kostela (8 m). Jeho podlahová úroveň, tvořená čtvercovými cihlovými dlaždicemi, se nacházela v hloubce cca 0,5 m od současné. Podobu presbytáře neznáme (jeho podlaha byla opravena již před započítáním výzkumu). Po nám neznámém časovém období fungování tohoto kostela došlo k jeho požáru. Zda se jednalo o požár zmiňovaný k roku 1663 nemůžeme doložit. V barokním období (po roce 1663) bylo západní průčelí kostela sneseno a posunuto dále k západu. Severní a jižní stěna středověkého kostela jsou ale v hmotě dnešního zdiva zachovány. V tomto období byl snad kostel opatřen i pískovcovou dlažbou. Minimálně od tohoto období se v interiéru kostela pohřbívalo. Následně došlo v 18. století k výstavbě hudební kruchty a obou bočních kaplí.

Telč (okr. Jihlava), bývalá jezuitská kolej (akce A044/2009).

V souvislosti s rekonstrukcí objektu „náměstí Zachariáše z Hradce, č.p. 2“ v rámci stavby „Rekonstrukce bývalé jezuitské koleje v Telči“, provedla společnost Archaia Brno o.p.s. v roce 2009 a 2010 plošný záchranný archeologický výzkum a doplňkovou stavební dokumentaci odhalených konstrukcí. Výzkum se uskutečnil v měsících říjnu 2009 až červnu (*Merta – Peška – Zúbek 2011*). V areálu jezuitské koleje ani v jejím nejbližším okolí se doposud neuskutečnil žádný záchranný archeologický výzkum.

Jezuitská kolej se nachází v těsné blízkosti farního kostela sv. Jakuba, který byl stavěn po husitských válkách (*Hosák 2004, 16; Kratinová – Samek – Stehlík 1992, 32n*) a zámku, bývalého hradu. Prostor představuje určitou protiváhu k areálu kolem kostela sv. Ducha, jenž se nachází na protilehlé straně města. Na rozdíl od areálu při sv. Duchu, někdy považovaném za kupecký dvorec předcházející založení města (*Bláha – Konečný 2005 125n*).

Jesuitský řád měl na telčském panství prezentační právo od roku 1595. V tomto období město patřilo pánům z Hradce. O příchod jesuitů se zasloužila až ovdovělá hraběnka Františka Slavatová z Chlumu, rozená z Meggau. Původně se rozhodovalo o tom, zda kolej bude v Telči nebo Slavonicích. Telč byla vybrána jakožto klidnější lokalita. Stavební parcela

byla vybrána v blízkosti zámku. Základní kámen koleje byl položen 26. července (na sv. Annu) 1651. Pro novostavbu bylo vykoupeno několik domů. Jednalo se o budovu městské sladovny, děkanství, školu, dům Prušákovských, vzadu v ulici o dům krejčího Urbana a zahrada patřící Janu Truhlářovi. Fundaci zajistila hraběnka kapitálem 50 000 zlatých a hospodářským dvorem nacházejícím se nedaleko města. Jezuité byli do koleje uvedeni 24. srpna 1655. V probačním domě byla umístěna kaple sv. Anny, od roku 1657 se zde nacházela lékárna a později i tiskárna. Dům byl koncipován pro 17 až 19 osob, v době rozkvětu byl jejich počet vyšší. Bohoslužby z počátku probíhaly ve farním kostele sv. Jakuba. K výstavbě vlastního jezuitského kostela Jména Ježíš došlo až po dokončení koleje a domu třetí probace. Základní kámen kostela byl vysvěcen biskupem Karlem z Lichtensteina 11. září 1667. Roku 1668 darovala hraběnka Slavatová 10 000 zlatých a po svém odchodu ke dvoru ve Vídni jezuitům darovala i svůj dům v ulici za kolejí (1675). Tento dům byl přestavěn ze sladovny.

Monumentální jednotná architektura jezuitské koleje přerušila existující rytmus úzkých průčelí měšťanských domů na západní straně náměstí. Dvoupatrová budova, obklopující třemi křídly nepravidelný dvůr a ze čtvrté strany uzavřená částečně kostelem, se tak stala po zámku druhým nejrozsáhlejším komplexem ve městě a zároveň první stavbou barokní. Zatímco vnější vzhled změnila postupná modernizace, interiér zůstal dispozičně takřka nezměněn.

Po zrušení koleje za josefínských reforem se areál dostal do majetku armády, sloužil jako kasárna. Od roku 1883 zde působila dívčí škola a muzeum. (*Foltýn a kol. 2005, 675n; Kratinová – Samek – Stehlík 1992, 105n*).

Archeologický výzkum se týkal především místností 116 až 131. Při snižování úrovně jejich podlah byly začištěny a dokumentovány rozličné archeologické situace. V prostoru místností 125 až 131 bylo po odtěžení podlahových úprav dosaženo skalního podloží (nejvyšší dokumentovaná úroveň 518,83 m n. m.). Klesalo směrem k jihozápadu. Zde na něho nasedalo souvrství navážek (s.j. 100, 111, 112), které ve své době vyrovnalo terén. Obsahovalo keramický materiál pozdního středověku a raného novověku. Nasedání souvrství na geologické podloží dokumentoval profil P1 v místnosti 123. Do navážek byla založena zdiva několika staveb (s.j. 900 – 904, 907 – 922, 931). Jednalo se o pozůstatky zástavby, která předcházela výstavbě kláštera. V místnosti 131 byl zaznamenán relikt cihelného zdiva neznámé funkce (s.j. 906). Není vyloučeno, že souvisí s podlahovými úpravami místnosti. Ve vstupu do místnosti byla dokumentována mělká cihlová „šachticka“ (s.j. 905). Ve vstupu do místnosti 127 byla odkryta jamka neznámé funkce. Utvořena byla výkopem s.j. 500. Na jeho dně se nacházela železná obruč (inv. č. 102/9), obepínající původně dřevěnou nádobu (soudek?), která byla do výkopu usazena. Jamka byla vyplněna s.j. 102. Ta obsahovala zlomky novověké keramiky. Některé lze zařadit až do 19. století. Pokud by se nejednalo o mladší kontaminaci, jamka by ve své době do jisté míry omezovala průchodnost vstupu do místnosti 127. Není však vyloučeno, že byla "ukryta" pod podlahou. Velice zajímavý objev se podařil v místnosti 125. Ve směru sever – jih tu procházel výkop, jehož zásyp (s.j. 107) obsahoval dřevěné reliкty (s.j. 114, 115). Některé z nich lze určit jako pozůstatky dřevěného potrubí. Získány byly také dvě železné spojky. Velice pravděpodobně se podařilo zachytit dílčí úsek vodovodu. Keramický materiál z výplně výkopu lze datovat do 16. –17. století. Dendrochronologická analýza jednoho z dřevěných vzorků poskytla datum 1624.

Záchranný archeologický výzkum významně doplnil stavebněhistorický průzkum areálu bývalé jezuitské koleje, který byl až doposud jediným zdrojem relevantních informací o stavebních dějinách této lokality (pomineme-li historické prameny). V rámci areálu se podařilo lokalizovat pozůstatky měšťanské zástavby, na jejímž místě byla kolej vystavěna. Především byl lokalizován dům hraběnky Slavatové a sladovna, ze které byl částečně vystavěn.

Třebíč zámek (okr. Třebíč), rekonstrukce dešťové kanalizace (akce A055/2009).

V roce 2010 probíhal třetím rokem záchranný archeologický výzkum při rekonstrukci dešťové kanalizace v prostoru při jižní ohradní zdi bývalého benediktinského opatství. Podařilo se zachytit JV nároží stavby dokumentované již v roce 2009, která byla interpretována nejspíše jako součást středověkého převorství. Tato část jižního křídla klášterních budov byl asanována někdy před rokem 1500, zřejmě v důsledku poškození z období česko-uherských válek (*Kolařík – Merta – Peška v tisku*).

Veselí nad Moravou (okr. Hodonín), Bartolomějské náměstí parc. č. 1010/1 (Akce A035/2009).

V průběhu srpna až října 2009 prováděla společnost Archaia Brno o.p.s. záchranný archeologický výzkum v prostoru Bartolomějského náměstí ve Veselí nad Moravou. Výzkum byl vyvolán stavbou nové kanalizace a celkovou revitalizací plochy náměstí.

Bartolomějské náměstí se nachází na ostrově v řece Moravě, a tvoří původní náměstí středověkého městečka Veselí. Podloží je na lokalitě tvořeno jílem (stará pleistocénní niva), na který nasedá asi metr mocná vrstva středně hrubého štěrku, který je následně ještě převrstven až 1,5 m silnou vrstvou písku. Na něm je konečně dochován zhruba 40 cm silný půdní typ. Stavba nové kanalizace byla dokumentována na vzniklých řezech výkopu, v místech budoucích větších zásahů bylo ve třech případech přikročeno k plošnému odkryvu (Sonda 1 až 4). Při budování podkladu pro budoucí dlažbu byla celá plocha sledována a pokud došlo k obnažení archeologických terénů, bylo přikročeno k jejich dokumentaci a vzorkování.

Nejstarší středověké osídlení lze datovat do střední doby hradištní, tedy 9.-10. století. Z tohoto období se podařilo, v rámci budované kanalizace, zachytit do podloží dlabanou pec (snad potravinářskou) i s předpeční jámou. V severní části náměstí jsme při skrývce zachytili části dvou dalších zahloubených objektů. V obou případech šlo o obdélný, či čtvercový objekt. První byl široký 2,8 m, hluboký 0,5 m a neznámé délky, přičemž u jeho západní stěny se nacházela kamenná destrukce pece. Druhý objekt, o rozměrech 2,6 m na délku, 2,6 m na šířku a 0,5 m hluboký. Také on obsahoval kamennou destrukci zabírající 80% zjištěné části dna objektu. Snad se mohlo jednat opět o pec. V sondě S1 se podařilo nalézt pozůstatek další zahloubené stavby, zřejmě chaty, o rozměrech 3, 4 x 3 x 1 m, s kúlovými jámami při stěnách. Ze severní stěny vystupoval do vnitřního prostoru (po celé její délce) schodovitý útvar, zřejmě lavice a v severovýchodním rohu se nacházela kamenná destrukce pece. Konstrukci vstupu neznáme. V superpozici s touto chatou (pod destrukcí pece), se nacházel relikv zázobnicové jámy, také ze středohradištního období. To by mohlo nasvědčovat vícefázovému osídlení lokality v tomto časovém období. V prostoru sondy S3, v jižní části zkoumané plochy, se podařilo zachytit ojedinělý hrob. Mrtvý ležel na zádech v orientaci V-Z (hlavou k západu). Jednalo se o dospělého muže robustní postavy. Muž dosahoval výšky kolem 173 cm a zemřel ve věku mezi 40 – 55 lety. Na žebrech bylo nalezeno několik dobře i nedokonale zhojených zlomenin. Mrtvý byl pochován téměř bez milodarů, do hrobu s ním putoval pouze seříznutý kančí kel, který mu ležel na hrudní kosti (zřejmě přívěsek). Za milodary snad můžeme považovat i zvířecí kosti, které se podařilo objevit v zásypu. Jednalo se o 5 zlomků diafýz (2 prasečí, 3 patřící většímu savci) a jednu stoličku skotu. Na diafýzách se našly stopy po porcování (Slavíková 2010). Hrob byl patrně soliterní a vzhledem k ostatním nálezům se zřejmě jednalo o pohřeb na sídlišti, či v jeho nejbližším sousedství.

Vrcholně středověké osídlení lokality začíná již ve druhé polovině 13. století (městečko samotné však vzniká až v druhé polovině 14. století). Z druhé poloviny 13. století máme kromě kúlových jamek a drobných zahloubených objektů, doloženou plošnou sídlištní vrstvu překrývající celé náměstí. Na povrchu této vrstvy se podařilo zachytit četné pozůstatky pyrotechnologických zařízení blíže neznámého účelu. V jednom případě i lehčí kúlovou stavbu s pecí uprostřed, která zanikla požárem. Tyto situace byly překryty další sídlištní vrstvou datovatelnou do pokročilého 14. století související už s provozem tehdy vzniklého městečka. Ze 14. – 17. století registrujeme po celé ploše drobné i větší zahloubené sídlištní objekty (u některých se snad jedná o písečníky).

Překvapujícím objevem se stal nález příkopu probíhajícího JV částí plochy, který byl na dvou místech zdokumentován na řezu. Jednalo se o konvexní výkop až 7 m široký a 2 m hluboký. Můžeme zhruba rekonstruovat, že uzavíral východní roh dnešního náměstí. Příkop zanikl pravděpodobně na přelomu 13./14. století, tedy před založením samotného města. Příkop pravděpodobně sloužil jako ohrazení brodu směrem k tehdejšímu hradu. A snad souvisí z válečnými událostmi ze začátku 14. století.

V prostoru za kostelem sv. Bartoloměje se podařilo zdokumentovat krátký úsek městské hradby. Hradba samotná dnes tvoří východní zeď domu č.p. 48. Námi zdokumentovaný úsek na tento relikv bezprostředně navazoval. Šířka nalezené hradby dosahovala 1,2 m. Hloubka základové spáry se nepodařilo zjistit a nepodařilo se také ověřit její předpokládaný další průběh směrem na jih. Hradba byla tedy zřejmě založena v půdním typu a část bezprostředně za kostelem není dochována vlivem pozdější stavební činnosti.

Dnešní kostel sv. Bartoloměje byl postaven v roce 1733 na místě dvou starších domů. Podařilo se zachytit části jejich čelního zdiva severně od kostela a při plošné skrývce i zdiva v jižní části. Výkop pro kanalizaci procházel nespíše průjezdem bývalého domu. Zachycená zdiva respektují dnešní uliční čáru. Statigrafie na území bývalých parcel vykazovala zcela

odlišnou situaci od plochy náměstí. Jsou zde zastoupeny doklady výrobní činnosti (pece, střepiště) a celkově je patrný rychlý nárůst terénu v období pozdního středověku až raného novověku.

Nejmladším dokumentovaným objektem se stal sklep a zdivo jižně od domu č.p. 33. Obojí náleželo domu zbouranému po druhé světové válce, avšak podle konstrukce klenby sklepa můžeme uvažovat o jeho vniku již někdy v průběhu raného novověku.

V sondě S4 pro budoucí sociální zařízení byly pak dokumentovány dvě vnitřní příčky domu, který zde stával ještě v první polovině 20. století (*Dejmal – Hoch 2009*).

Veselí nad Moravou (okr. Hodonín), Zámecká ulice parc. č. 1010/29-37 (Akce A024/2010).

V červenci až říjnu 2010 probíhal záchranný archeologický výzkum v souvislosti s rekonstrukcí silnice I/54 v Zámecké ulici ve Veselí nad Moravou. Tato rekonstrukce navazovala na výše popsanou rekonstrukci Bartolomějského náměstí. V první fázi byly dokumentovány řezy vzniklé stavbou nové kanalizace. Ve druhé fázi došlo k plošnému odkryvu v jižní části vozovky, a ve třetí fázi pak následoval průzkum severní části vozovky. Geologické podmínky byly obdobné jako u výše referovaného výzkumu. Pod svrchní částí staré silnice se nacházely recentní vrstvy 0,5 až 1 m mocné. Pod nimi již byly dochovány neporušené archeologické souvrství. Dochovaná stratigrafie byla na východě a západě, až přes 1 m mocná. Jelikož nově zakládaná silnice většinou nedosahovala geologického podloží, byly zkoumány jen situace bezprostředně ohrožené vlastní stavbou a zbytek archeologických situací, byl překryt geotextilií a na místě zachován.

Výzkumem se podařilo zachytit původní komunikace, která již od 13. století procházela souběžně s dnešní Zámeckou ulicí a spojovala uherskou stranu s tehdy již stojícím hradem. Tato komunikace pak tvořila i hlavní ulici, pro v 2. polovině 14. století vzniklé město. Ve střední části zkoumané plochy vybočovala středověká komunikace na sever, směrem do Bartolomějského náměstí. Podařilo se zachytit štětovanou komunikaci naléhající přímo na půdní typ, překrytou vrstvou z 2. poloviny 13. století. Místy byla úprava povrchu štětováním použita i v mladších obdobích. Kromě štětování, a vrstev se značně fragmentarizovanou keramikou, dokládají komunikaci i do podloží vyjeté koleje od vozů. Ve střední části, kde komunikace vybočovala k severu, byly v jižní části zachycené 0,4 m silné středověké vrstvy nasedající přímo na půdní typ. Zde se podařilo dokumentovat ojedinělé zahloubené objekty z 2. poloviny 13. století. Snad se již tehdy jednalo o volný prostor mezi komunikací a domy na jižní straně dnešního náměstí, které zde předpokládáme. V tomto prostoru došlo také k odkryvu blíže zatím neinterpretovaného pyrotechnologického zařízení z přelomu 14. a 15. století.

Na východní straně zkoumané plochy se podařilo částečně odkrýt pozůstatky městské brány. Jednalo se o tzv. Horní bránu vedoucí na Veselské předměstí. Veselské brány jsou již zmíněny při válečných událostech z roku 1469. Tehdy Viktorína, syna Jiřího z Poděbrad, který pobýval ve Veselí s šesti tisíci jezdci, oblehl uherský král Matyáš Korvín. Matyáš střelbou zapálil, tehdy ještě dřevěné město, a Viktorín se pokusil o průlom západní branou, ale byl na lukách za Veselím zajat. Během pokusu o průlom se podařilo uherským vojskům také prorazit východní bránu. Celé město pak lehlo popelem (*Eschenloer, 178–179*). Z konstrukce brány se v rámci severní části silnice podařilo dokumentovat severní obvodovou zeď. Ve výkopu kanalizace se pak podařilo zachytit průjezd branou, ve kterém se nacházela požárová destrukce brány. Ve výkopu pro dešťový svod, který se nacházel jihovýchodně od dokumentovaného průjezdu se podařilo okrýt značně porušenou zeď s lícovaným zdívem na severní a východní straně. Jednalo se pravděpodobně o pozůstatek jižní zdi brány, která byla značně porušena recentními sítěmi. Konstrukce brány porušovala vrstvy datovatelné do přelomu 14. a 15. století a její vznik můžeme klást do první poloviny 15. století. Dolní bránu, směrem na Moravský Písek se zachytit nepodařilo. Pravděpodobně se nacházela jižněji, blíže k hradu, než dnešní vozovka směřující na západ.

Na ploše výzkumu z roku 2010 se podařilo zachytit pokračování příkopu, který byl dokumentován již v roce 2009. Procházel od dnešního č.p. 35 směrem k č.p. 9 a tím uzavíral jihozápadní část dnešního náměstí. Příkop byl okolo 7 metru široký a přibližně 2 m hluboký. Zásyp příkopu obsahoval keramiku z přelomu 13. století a 14. století. Vyhloben byl do písčitého podloží a vzhledem k jeho dochovanému tvaru ho musíme považovat za krátkodobou záležitost. Snad ho můžeme spojit s válečnými událostmi na počátku 14. století, kdy mohl pravděpodobně uzavírat prostor před nástupem k hradu. S příkopem pak může

souviset řada čtyř kůlových jamek, kterou se podařilo zachytit na jeho vnitřní straně. Snad se jedná o pozůstatek palisády nebo polského plotu.

Západně od brány, v severovýchodní části plochy, se nacházely pozůstatky zděného domu středověkého stáří. Ten předstupoval před dnešní uliční frontu směrem do vozovky. Byl tvořen zdi, která představovala sklepení domu. Na jižní straně se ke zdi přiléhal výkop jednalo se asi o původní vstupní šíji do sklepa, která byla vedena od jihu. Sklepení zaniklo někdy v ranném novověku. Další pozůstatky domu se podařilo zachytit v podobě kamenných-vynášecích pasů. Tento dům, předcházel dnešní novostavbě stojící na rohu Bartolomějského náměstí a Zámecké ulice. Jelikož výkopy pro vynášecí pasy porušovaly starší středověké vrstvy. Můžeme snad vznik domu datovat do období raného novověku.

Další pozůstatky staveb se podařilo nalézt v severozápadní části plochy. Nejstarší, zde jsou pozůstatky suterénu dřevohlinitého domu. Výplň suterénu tvořila požárová destrukce nadzemních dřevohlinitých částí domu. Zánik tohoto suterénu spadá do 15. století a v jeho zásypu se podařilo nalézt i fragmenty reliéfní dlaždice (Obr. 3). Suterén byl porušen stavbou kamenného domu. Snad také ještě středověkého.

Dále na západ od domu vznikla další stavba. V první fázi měla čtyři pilíře (východní dva byly pravděpodobně spojeny do jedné zdi). Na východní straně byla pravděpodobně uzavřena zdi výše popsaného domu. V mladší fázi byl interiér přepažen příčkou. Na severní ani na jižní straně se hranice stavby nepodařilo zachytit. Na západě stavba porušuje starší sklípek, ještě středověkého stáří. Ještě dále na západ se rozkládaly další konstrukce, které náležely bližší neznámé stavbě, na kterou navazovala novověká jímka zaniklá na počátku 20. století (*Dejmal – Hoch 2010*).

Stejně jako v roce 2009 i výzkum z roku 2010 doložil kontinuální osídlení již od 2. poloviny 13. století. Existence komunikace spojující levo a pravobřežní řeky Moravy, spolu s sídlištními nálezy ukazuje, že zdejší osada byla již tehdy plně zformovaná. A pozdější středověké městečko na ni plně navazuje.

Veselí nad Moravou (okr. Hodonín), Zámecká ulice č.p. 14. (číslo akce 054/2008).

V roce 2009 a částečně 2010 proběhla na zámku ve Veselí nad Moravou druhá etapa záchranného archeologického výzkumu. Výzkum se soustředil na dozkoumání plochy nádvoří zámku, dokumentaci odhalených situací při vybírání recentních zásypů v jednotlivých křídlech zámku a provedení sondáže na předním nádvoří a před severním křídlem.

Původní hrad (prvá zmínka 1256), postavený k ochraně zdejšího brodu, se nejspíše nacházel na ostrovu v řece Moravě (*Plaček 2001, 680-682*). Dnes tento prostor zaujímá čtyřkřídový barokní zámek.

Plocha nádvoří má rozměry 37x31 m. V průběhu dvou sezón výzkumu se jí podařilo téměř celou prozkoumat. Sonda před severním křídlem probíhala rovnoběžně s jeho severní stěnou, po celé délce. Jednalo se v podstatě o vybrání výkopu pro betonáž z roku 1997. Na dně tohoto výkopu a v jeho severní stěně byly zachyceny části zděných konstrukcí (zdi byly starším výkopem porušeny a musely být tedy patrné už v roce 1997). Sondáž na předním nádvoří spočívala ve vyhloubení 3 sond za pomoci mechanizace.

Již v roce 2008 se po snížení terénu na nádvoří zámku projeví dvě na první pohled zcela odlišné situace. Zatímco po odtěžení recentních navážek v severní části nádvoří vystoupily pozůstatky do té doby neznámého zdiva, v části jižní to byly úrovně, v nichž se objevilo větší množství dřevěných stavebních prvků v primární i sekundární poloze. V průběhu výzkumu pak bylo vymezeno vlastní šlechtické sídlo a dřevěné předhradí (dřevěná zástavba, mocné organogenní souvrství) oddělené od předpokládaného sídla příkopem. Výzkum zachytil výjimečně dochovanou sídelní situaci tvořenou mocným souvrstvím sídlištních vrstev na ploše cca 500 m². Souvrství tvořené převážně organogenními „hnojnými vrstvami“, vrstvami s převahou dřevěných odštěpků a smíšeným organominerálním materiálem dosahuje maximální mocnosti v jižní části (1,6 m). Podle terénních pozorování byla pouze svrchní partie souvrství (cca 0,1 m) zasažena dekompozicí, tedy rozkladnými procesy, běžnými na „suchých“ typech archeologických lokalit. Zbývající část souvrství uchovává v trvale vlhkém anaerobním prostředí dokonale dochované soubory artefaktů (včetně relikvů dřevěné zástavby) a ekofaktů z organických materiálů.

Shrnutím informací z obou sezón můžeme částečně rekonstruovat vzhled hradního jádra. To bylo vymezeno hlavní hradbou o šířce 1,9 m, která se zalamovala. V ose východ-západ dosahovala délka uzavřeného prostoru asi 40 m, v ose sever-jih jádro pokračovalo dále na sever mimo obrys zámku. Hradbu se podařilo zachytit na nádvoří, na dvou místech uvnitř

severního křídla a v sondě před severním křídlem. Hlavní hradbu nejspíše v první polovině 14. století doplnila parkánová zeď. Ta byla zachycena na nádvoří a na východní straně sondy před severním křídlem. Parkánová zeď byla dodatečně opatřena opěráky. Uvnitř severního křídla se podařilo odkrýt základové zdivo křídla, jež je patrné na plánu z roku 1748 (Sedlář 1999, příloha 1.), které bylo zbořeno při druhé barokní přestavbě zámku. Toto křídlo částečně využívající hlavní hradbu má svůj původ snad již v renesanci. Na destrukci parkánu, který se sesul do příkopu, byla k hlavní hradbě přizděna nejspíše renesanční schodišťová věž. V sondě před severním křídlem se podařilo zachytit část cihelnokamené zdi, která představuje pozůstatek vnitřní zástavby z období pozdní gotiky či počátku renesance.

Střední část nádvoří zaujímá příkop s vyzděnou kontreskarpou (eskarpu tvoří parkánová zeď) oddělující hradní jádro od předhradí. Vyzdění kontreskarpy představuje druhou stavební fázi. Zасыпání příkopu je předběžně datováno do 2. poloviny 16. století. V 17. století byla do jeho zасыпу zapuštěná vápenná jáma (souvisí s některou z přestaveb zámku).

Jižní prostor nádvoří zaujímá pozůstatek předhradí. To je v severní části porušeno příkopem, na jihu, západě a východě stavbou zámeckých křídel. Středověké souvrství zde mělo mocnost 1,6 m, na něj nasedaly asi metr mocné novověké navážky. Podloží tvoří jíl (starý nivní sediment), ve kterém směrem na jih přibývá písčité složky. Ve zkoumané části předhradí se podařilo zachytit pozůstatky 16 dřevěných staveb. Kromě staveb se na předhradí nachází značné množství reliktů košatinových plotů, kúlů a systémů kúlových řad. Podařilo se odkrýt i jedno volně stojící pyrotechnologické zařízení. V první fázi byl prostor předhradí rozdělen řadou kúlů/pilotů dendrochronologicky datovaných do poloviny 13. století. Vnitřní prostor se zástavbou se nacházel na severní straně, na jižní to jsou jen komunikační úrovně prokládané písčitými (povodňovými?) vrstvami. Nad úrovní jedné z komunikačních úrovní, vně ohrazení, se nacházela další dřevěná stavba. Ohrazení má snad částečně protipovodňový charakter (prostor na severu byl uměle zvýšen). Rozpoznány byly jeho dvě stavební fáze. Ještě v průběhu 13. století došlo k rozšíření jižním směrem. Charakter zástavby předhradí je značně chaotický. Stavby nevykazují ustálenou orientaci a jsou mnohdy v superpozici. Podobu předhradí ovlivňoval značný nárůst terénu, ke kterému došlo během jeho fungování. Bližší rozdělení staveb a jiných objektů do jednotlivých fází bude možné až po náležitém zpracování výzkumu. Co se týče účelu staveb můžeme ji odhadovat zatím jen u dvou objektů. V jednom případě to je srub s potravinářskou pecí uvnitř, který můžeme interpretovat jako pekárnu. Ve druhém případě se jedná o minimálně dvouprostorovou stavbu sloupové konstrukce s košatinovými stěnami. Na základě charakteru zасыпů (hnůj se zbytky koňských žíní) a nálezů (podkovy, hřebla, ostruhy) tento objekt považujeme za stáje. Zkoumaný úsek předhradí časově spadá do 2. poloviny 13. století až 1. čtvrtiny 14. století. Můžeme tedy konstatovat, že během poměrně krátkého období docházelo ve sledovaném prostoru ke značným změnám. O podobě předhradí v mladších obdobích nic nevíme, výzkumem se až na několik ojedinělých objektů mladší osídlení nepodařilo zachytit.

V souvislosti s vybíráním podlah a recentních zасыпů uvnitř jednotlivých křídel zámku se podařilo identifikovat zděné konstrukce mladší, pozdně gotické nebo raně renesanční fáze předhradí. Kamenné ohrazení z tohoto období je zachováno v dnešní východní zdi západního křídla, odkrýto bylo i ve dvou místnostech jižního křídla. S touto zdí se setkáváme i v severní části východního křídla, kde se zřejmě napojuje na ohrazení jádra. Vztah této zdi a branské věže ve východním křídle (pravděpodobně ze 14. století?) se zatím nepodařilo ověřit (snad se tak stane při dalších stavebních pracích). Ke zděné fázi předhradí náleží zřejmě i relikt zdi, které lze interpretovat jako jednu dvojdílnou nebo dvě jednodílné stavby situované v rohu jižního a severního křídla (v rozsahu dnešních sklepů).

Sondáž na předním nádvoří doložila, že svrchních 1,6 m představuje recentní navážku (období poslední přestavby zámku). Pod touto navážkou jsme zachytili novověké vrstvy o mocnosti minimálně 1 m. Ty patrně představují zасып příkopu, který do těchto míst pokračuje z vnitřního nádvoří. Vlastní příkop však nebyl sondáží zjištěn (*Dejmal 2010*).

Výzkum byl doprovázen širokou škálou přírodovědných metod realizovaných za spolupráce s environmentální laboratoří KAR ZUČ a dendrochronologickou laboratoří MZLU.

Zubštejn (okr. Žďár nad Sázavou), hrad (akce A042/2009).

V souvislosti s projektem „Zpřístupnění zříceniny hradu Zubštejn pro turisty“, který je financován Fondem regionálního rozvoje EU (ROP jihovýchod), proběhl v uplynulém roce drobný archeologický výzkum v prostoru hradu Zubštejna. Jednalo se o archeologický dohled při snižování zасыпů kleneb věže a sledování drobných výkopových prací v prostoru paláce.

V rámci archeologického výzkumu byl pořízen i 3D laserscan zříceniny. Výzkum pokračující i v roce 2011 zatím nepřinesl nové zásadní poznatky ke stavebnímu vývoji hradu (*Peška 2010*).

Literatura:

Bláha, J. – Konečný, L. 2005

K počátkům města Telče se zvláštním zřetelem k předlokačnímu dvorci s kostelem sv. Ducha. *Archaeologia historica* 30/05, 125-148.

Bláha, J. – Macek, P. 1997

Nález na východní průčelí kostela Jména Ježíš v Telči. *Průzkumy památek* I/1997.

Dejmal, M., 2010

Veselí nad Moravou – zámek. Terénní dokumentace z akce A054/08. Uloženo: Archív terénní dokumentace, Archaia Brno o.p.s.

Dejmal, M., Hoch, A., 2009

Veselí nad Moravou, Bartolomějské náměstí, rekonstrukce náměstí. Terénní dokumentace z akce A035/09. Uloženo: Archív terénní dokumentace, Archaia Brno o.p.s.

Dejmal, M., Hoch, A., 2010

Veselí nad Moravou, Zámecká ulice, rekonstrukce silnice I/54. Terénní dokumentace z akce A024/10. Uloženo: Archív terénní dokumentace, Archaia Brno o.p.s.

Eliáš, J. O. 1989

Jemnice, kostel sv. Víta – Stavebně historický průzkum. SÚRPMO, nepubl. rkp.

Eschenloer

Peter Eschenloer's Geschichten der Stadt Breslau: Oder, Denkwürdigkeiten seiner Zeit: vom Jahre 1440 bis 1479 I (Kunisch, G. J., ed.). Breslau 1827.

Foltýn, D. a kol. 2005

Encyklopedie moravských a slezských klášterů, Praha 2005, 205-208.

Holub, P. – Merta, D. 2007

Bývalý františkánský klášter u kostela sv. Víta v Jemnici. Archeologické výzkumy na Vysočině 1/2007. Jihlava, 216–228.

Hosák, L. 2004

Historický místopis země Moravskoslezské. Praha.

Jablunka, J. 2008

Telč, paměť domů. Telč.

Kol. 1975

Paměť měst. Městské památkové rezervace v českých zemích. Praha.

Kolařík, V. – Merta, D. – Peška, M. v tisku

Ke stavebním dějinám bývalého benediktinského kláštera v Třebíči. In: *Archaeologia historica*.

Kolařík, V. – Merta, D. – Veselá, B. v tisku

Němčice na Hané, kostel sv. Máří Magdaleny. Přehled výzkumů.

Kratinová, V. – Samek, B. – Stehlík, M. 1992

Telč. Historické město jižní Moravy.

Krsek, I. – Kudělka, Z. – Stehlík, M. – Válka, J. 1996

Umění baroka na Moravě a ve Slezsku. Praha.

Kuča, K. 2000

Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Díl IV., MI-Pan. Praha.

Kuča, K. 2008

Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. 7. díl, Str – U. Praha, 448-474.

Kypta, J. E. – Bernger, J. – Janoušek, J. – Rampula, J. 2004

Dějiny Telče v díle místních historiků. Telč.

Merta, D. 2007

Jemnice, kostel sv. Víta, sanace sklepních prostor, rkp. nálezové zprávy č. j. 65/2007, uloženo: archivu Archaia Brno, o. p. s.

Merta, D. 2008

Jemnice, kostel sv. Víta, sanace sklepních prostor, rkp. Nálezové zprávy č. j. 41/08, uloženo: archivu Archaia Brno, o. p. s.

Merta, D. 2009

Jemnice. Kostel sv. Víta. Přehled výzkumů 50. Brno, 391.

Merta, D. 2010a

DD Budkov, rekonstrukce terasní zidky, rkp. Nálezové zprávy č.j. 10/10, uloženo: archiv Archaia Brno, o.p.s.

Merta, D. 2010b

Jemnice, kostel sv. Víta, oprava interiéru, rkp. Nálezové zprávy č.j. 39/10, uloženo: archiv Archaia Brno, o.p.s.

Merta, D. 2010c

Jemnice, rekonstrukce ulice Na Podolí. TD z akce A082/2010, uloženo: archiv Archaia Brno, o.p.s.

Měřínský, Z. 1997

Od připojení Moravy v rámcem českého státu do válek husitských. In: Moravskobudějovicko, Jemnicko. Vlastivěda moravská. Brno, 151-239.

Plaček, M. 2001

Ilustrovaná encyklopedie moravských hradů, hrádků a tvrzí. Praha.

Rampula, J. 1999

Domy v Telči. Telč.

Razím, V. – P. Zahradník 2009

Městské opevnění a jeho vztah k vývoji středověké Telče. Průzkumy památek II/2008, 69-98.

Slavíková, A., 2010

Antropologický rozbor kosterních ostatků z Veselí na Moravou. Uloženo: Archiv odborných posudků, Archaia Brno o.p.s.

Samek, B. 1994

Umělecké památky na Moravě a ve Slezsku. Praha.

Samek, B. 1999

Umělecké památky Moravy a Slezska. 2. svazek J/N. Praha.

Sedlář, J., 1999

Umělecké památky. In: V. Nekuda (red.): Veselsko. Vlastivěda Moravská. Brno, Veselí nad Moravou, 395-483.

2.4 Stavebněhistorické průzkumy společnosti Archaia Brno v roce 2010

Petr Holub – Václav Kolařík – David Merta – Marek Peška

Jihlava (okr. Jihlava) kostel Povýšení sv. Kříže

V rámci rekonstrukce gotického kostela Povýšení sv. Kříže v Jihlavě, provádělo Muzeum Vysočiny v Jihlavě záchranný archeologický výzkum jehož součástí byl i doplňkový stavebně historický průzkum kostela realizovaný formou subdodávky naší společnosti. Průzkum se soustředil převážně na dokumentaci nově odhalených konstrukcí v úsecích sejmutých omítek. Součástí dokumentace byl i 3D laserscanning interiéru a exteriéru kostela a následná vektorizace nárysů stěn presbytáře a příčných řezů presbytářem a lodí (*Merta – Peška 2010*).

Orto pohled na západní průčelí kostela Povýšení sv. Kříže v Jihlavě. Výstup ze 3D skenování.

Jihlava (okr. Jihlava), Lazebnická 3.

Pokud budeme předpokládat, že topografie pro počátek 15. století Františkem Hoffmannem (*Hoffmann 2004, 55-56*) je správná, je zřejmé, že se na parcele nacházel v období pozdního středověku jeden dům. Ze současné dispozice lze odvodit, že někdy v průběhu renesance byla parcela rozdělena na dvě části, respektive, že došlo k zásadní přestavbě na dva byty se dvěma černými kuchyněmi. Někdy před rokem 1835 (jak dokládá otisk plánu stabilního katastru) pak došlo k opětovnému sjednocení do takřka dnešní podoby se středním průjezdem.

Nejstarší stavební část představuje dvorní křídlo, v němž jsou zachovány i středověké prvky, zaklenutí a dispozici bez nevýznamných mladších stavebních zásahů lze obecně položit do renesance. Substrukce, či části středověkých zdí budou zřejmě obsaženy i ve zdech současných.

Dle dispozice místností v 1NP a 2NP lze uvažovat, že k dalším úpravám došlo někdy v renesanci nebo raném baroku. Jak již bylo řečeno, došlo k vytvoření dvou bytů. Funkce dvorního křídla není jasná, víme jen, že došlo k jeho přestavbě.

V období klasicismu pak byl z původních dvou bytů vytvořeny byty čtyři, o dalším snad lze uvažovat ve dvorním křídle.

Neznámou je stáří sklepa, v dnešní podobě jej lze klást do období baroka s pozdějšími úpravami. Vzhledem k velikosti parcely a dnešního sklepa je možné, že nějaké suterénní prostory se nachází pod jižní částí uličního křídla. Bylo by to logické i z hlediska předpokládaného druhého renesančního bytu (*Merta 2010*).

Jihlava Lazebnická 3, přízemí. Pokus o vývojovou analýzu domu. Červeně středověk, modře renesance, hnědě a zeleně klasicismus.

Literatura:**Hoffmann, F. 2004**

Místopis města Jihlavy v první polovině 15. století. Brno, MZA/Jihlava, SOKA.

Merta, D. 2010

Jihlava, Lazebnická 3, dílčí stavebněhistorický průzkum.

Prostějov (okr. Prostějov), Masarykovo nám. 21, dům U zlaté studny

Ve druhé polovině roku naši společnost oslovil majitel domu na náměstí TGM 21 v Prostějově, zda bychom mu nevypracovali rámcovou stavební analýzu jeho nemovitosti.

Dům č.p. 189 na parcele č. 267 je novostavbou z konce 19. století (1893), která v sobě obsahuje pozůstatky dvou středověkých staveb stojících na dvou primárně samostatných parcelách (stavby jsou označeny A a B). Pokus o stavebněhistorickou analýzu domu vychází z vlastního pozorování (závěr roku 2010) a z vyhodnocení výsledků záchranného archeologického výzkumu, který probíhal v roce 1996 (jednalo se o sondy v přízemí a objekt ve sklepech). Zcela mimo realitu se ukazuje pokus o stavební analýzu Františka Víchy (2009). Následné pozorování a závěry vychází z informací získaných archeologickými výzkumy v prostoru domu a o srovnání s publikovanými stavbami dokumentovanými v rámci středoevropského regionu (viz např. *Hejhal – Holub – Hrubý – Merta 2006; Holub – Kolařík – Merta – Peška – Zapletalová – Zůbek 2004; Ferus – Baxa 2006; Mencl 1953; Mencl 1971; Mencl 1999; Merta – Peška 2009a; Merta – Peška 2009 b; Radová-Štiková – Hauserová 1992*).²

Stavební horizont 2. poloviny 13. století. Nejstarší pozůstatek zástavby představuje sklep dřevohliněného domu, který byl částečně zachycen archeologickým výzkumem v roce 1996 v domě B (místnost 121). Sonda 6a a 6b byly umístěny do zásypu sklepa. Jeho severní stěnu se podařilo zachytit ve výklenku v jižní zdi sklepa (pod místnostmi 123 a 125). Stavbu můžeme přiřadit k horizontu obdobných dřevohliněných staveb ze druhé poloviny 13. století, které známe pro toto období z prostoru střední Evropy (Brno, Jihlava, Trnava, Bratislava, Vídeň). Jednalo se zřejmě o dvoudílnou, do náměstí štítově orientovanou stavbu na obdélném půdoryse, kdy podsklepena byla pouze severní (zadní) část. Rozměry domu můžeme co se délky týká rekonstruovat (známe severní stěnu sklepa a předpokládáme, že dům držel uliční čáru) na cca 12 m, šířka se u takovýchto staveb pohybuje obvykle mezi 6 až 7 m. Dům stál na východní straně parcely, na straně západní byla volná plocha – průjezd. Z analogií můžeme uvažovat o jednom patře. Obdobnou situaci lze předpokládat i na parcele domu A, kde nám však patřičné archeologické doklady chybí. Situace by zde měla být zrcadlově otočená.

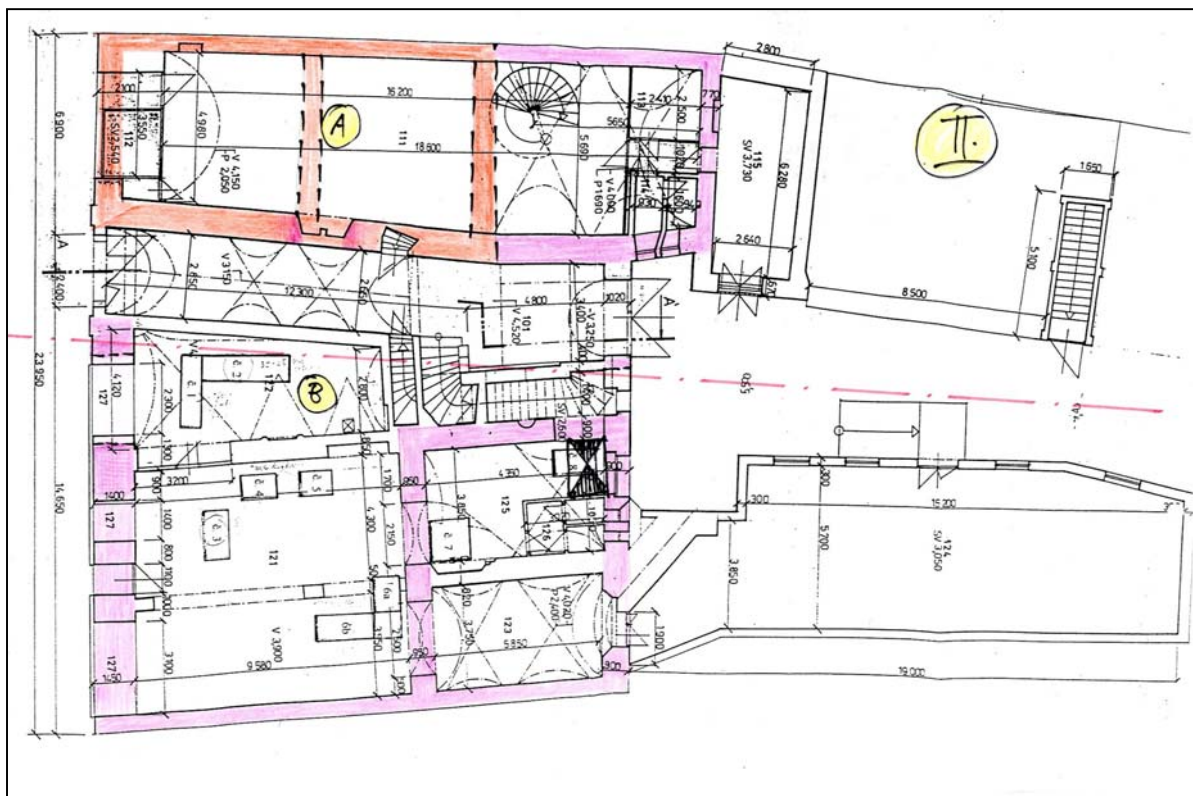
První zděný horizont (14. století?) Po zániku dřevohliněné zástavby došlo k její kvalitativní náhradě za architekturu zděnou. Můžeme však uvažovat, že zděný byl pouze sklep nebo sklep a přízemí a patro bylo i nadále hrázdné (dřevohliněné). Pro takovouto situaci známe četné analogie. Pořád se jednalo o dvě parcely.

Na **parcele A** vznikl dvoudílný, částečně podsklepený, k frontě náměstí štítově orientovaný dům. Půdorys domu obsahoval jižní dvě třetiny místnosti 111., dům tedy zabíral západní část parcely, ve východní byl volný průjezd. Při současné úpravě povrchů sklepů se nelze jednoznačně vyslovit k jejich časové následnosti. Nejstarším sklepem je však zřejmě centrální prostor pod místností 111. V následném období došlo i k podsklepení předního dílu domu. Dům byl patrový. Dataci těchto aktivit lze rámcově přiřadit na základě analogií 14. století nebo počátku století následujícího.

Zástavba **parcely B** byla opět obdobná, pouze s tím rozdílem, že se její větší šířce přizpůsobil dispozičně i nový zděný dům. Lze zde předpokládat opět dvoudílnou stavbu, jejíž zadní díl byl podsklepen (teoreticky lze uvažovat i o zadní komoře, která se přimykala k dřevohliněné stavbě). Sklep domu byl primárně plochostropý, klenba do něj byla vsazena až později.

Druhý zděný horizont (14. – 15. století?) V této době došlo k odlišnému stavebnímu vývoji, na každé parcele vznikl typologicky jiný dům. Na **parcele A** byl snad ještě ve středověku byl přistavěn třetí díl domu (do dvora), který byl současně podsklepen (obr. 2 a 3), zároveň došlo ke komunikačnímu propojení sklepů. Zároveň došlo k zastavění průjezdu, respektive zahrnutí doposud volného průjezdu do konstrukce domu. Z domu na **parcele B** byl zachován zadní díl (komora), který se stal součástí domu mázhauzového typu. Přední část přízemí zabíral mázhauz, vedle komory byl průjezd do dvora.

² Jedná se především o stavby v Brně, Bratislavě, Jihlavě, Telči, Slavonicích, Vídní, Znojmě, což jsou města, kde více či méně intenzivně probíhá záchranný archeologický výzkum nebo stavebněhistorický průzkum.

Prostějov, náměstí T.G.M. 21, dům U zlaté studny, přízemí. Červeně první zděná středověké fáze, fialově konstrukce zástavby třetí stavební fáze.

O klenbičce odkryté sondou č. 8 v místnosti 125 lze teoreticky uvažovat jako o základu pro kachlová kamna nebo topeniště obecně.

Třetí zděný horizont (kolem 1500) Toto období datuje sedlový portál s protínajícími se pruty v západní zdi nově vložené příčky do prostoru bývalého mázhauzu **domu B**. Právě tato konstrukce nás odkazuje k sjednocení obou staveb do jednoho celku. S tímto předpokladem by souviselo i zjištění Jana Kühndela, který se zabýval dějinami majitelů domu u Zlaté studny. Konstatuje, že souvislou řadu majitelů známe od roku 1550, což znamená, že se mluví již jen o jednom domě. Se sjednocením domu zřejmě souvisí i vybudování sklepů pod dnešním centrálním průjezdem, který vznikl na místě průjezdů původních.

Dům tak získal dispozičně složitou podobu s centrálním průjezdem, jenž si částečně podržel funkci mázhauzu. Typologicky se přiřadil ke srostlým stavbám jaké známe z Jihlavy, Olomouce, Telče, Slavonic nebo Znojma. Ke vzhledu domu by více napověděl pouze hloubkový stavebněhistorický průzkum.

Ve hmotě současného domu U zlaté studny lze rozpoznat základní stavební horizonty pro období vrcholného středověku až raného novověku. Výstavba probíhala od jednoduchého ke složitějšímu, postupně byl zastavován prostor při čele parcely. Na parcele A došlo k výstavbě domu s průjezdem, na parcele B lze předpokládat klasický dům mázhauzového typu, který je velmi hojnou stavbou pozdního středověku a raného novověku. Předložená analýza je velmi spekulativní, protože je podložena pouze informacemi archeologického výzkumu, který byl orientován na archeologická zjištění bez vztahu ke stojícím konstrukcím. Podobně je na tom stavebněhistorický průzkum z roku 2009, který nebyl hloubkový.

Pro upřesnění stavebního vývoje domu lze získat potřebné informace archeologickým výzkumem orientovaným na vztah k dochovaným konstrukcím, nebo podobně cílený hloubkový stavebněhistorický průzkum. Vzhledem k tomu, že ani jeden ze zmíněných výzkumů/průzkumů nepřipadá z nejrůznějších důvodů v úvahu, je potřeba dokumentovat jakékoliv zásahy do konstrukcí domu (ve zdech vedená elektrika, voda, plyn, výměna oken atd.). Podobně je tomu i v případě archeologie. Ta může nejstarší dějiny domu řešit pouze v rámci interiéru domu. Vně se jedná o jeho hospodářské zázemí (dvůr), což prokázaly starší archeologické výzkumy (*Prudká 1993; 1996; Procházková 1999; Tymonová 2000!*).

Literatura:**Hejhal, P. – Holub, P. – Hrubý, P. – Merta, D. 2006**

Měšťanská středověká zástavba Jihlavy (k současnému stavu poznání). In: Forum urbes medii aevi III, Brno, s. 190-229.

Holub, P. – Kolařík, V. – Merta, D. – Peška, M. – Zapletalová, D. – Zůbek, A. 2004

Ke stavu poznání nezděné měšťanské architektury vrcholně středověkého Brna. In: Forum urbes medii aevi II, s. 44-100.

Ferus, V. – Baxa, P. 2006

Meštiansky dom v Bratislave v druhej polovine 13. storočia. In: Forum urbes medii aevi. Brno, s. 150-169.

Kühndel, J. 1934

Dům U zlaté studny.

Mencl, V. 1953

Měšťanský dům českého středověku. ZPP 13, s. 161-192.

Mencl, V. 1971

Vývoj studia středověkého měšťanského domu. In: Monumentorum tutela 7, Bratislava, s. 5-25.

Mencl, V. 1999

Měšťanské domy ve Znojmě, Jihlavě a Telči. In: Od gotiky k renesanci. Výtvarná kultura Moravy a Slezska 1400-1550 II. Brno, s. 57-70.

Merta, D. – Peška, M. 2009

Měšťanská architektura středověkého Brna v kontextu středního Podunají. K možnostem srovnávacího studia. In: Trnava a počiatky stredovekých miest. Pamiatky Trnavy a Trnavského kraja. Trnava, s. 87-102.

Merta, D. – Peška, M. 2009

Stavby typu „kamenate“ v prostředí vrcholně středověkého Brna, Dějiny staveb 2009, s. 215-222.

Procházková, P. 1999

Prostějov, nám. T. G. Masaryka 21 – dům U Zlaté studny (kanalizace), rkp. NZ.

Prudká, A. 1993

Prostějov, nám. T. G. Masaryka, č. 20 a 21, parc. č. 262/9 a 262/10 (objekt s renesančními kachlemi), rkp. NZ.

Prudká, A. 1996

Prostějov, nám. T. G. Masaryka, č. 21, parc. 267 (sondy v přízemí a objekt ve sklepech), rkp. NZ.

Radová-Štiková, M – Hauserová, M. 1992

Síňový dům. AH 17, Brno, s. 99-113.

Tymonová, M. 2000

Zpráva o archeologickém dohledu z akce: Prostějov – nám. T.G. Masaryka 21 – čištění studny.

Vícha, F. 2009

Dům u zlaté studny, nám. T. G. M. 21 Prostějov, stavebně historický průzkum, rkp.

3. DALŠÍ VĚDECKÁ A VÝZKUMNÁ ČINNOST V ROCE 2010

Součástí práce odborných pracovníků naší společnosti zůstává vědecká a výzkumná činnost a další vzdělávání v oboru. Tyto aktivity vedou nejen k dlouhodobému zkvalitňování metodiky terénního výzkumu a jeho následného zpracování, ale i k vlastnímu zpracování jednotlivých výzkumů do formy odborných publikací. Prostředky na tuto činnost se snaží pracovníci společnosti získávat: 1) z externích zdrojů (veřejné soutěže o grantové programy a programové projekty); 2) dále je tato činnost hrazena v rámci fáze zpracování jednotlivých výzkumů, systematicky však sleduje odborné cíle v jednotlivých výzkumných oblastech (např. paleobotanický výzkum, geologický a geoarcheologický výzkum atd.). Komplexní zpracování těchto dílčích výsledků z jednotlivých výzkumů je zařazeno mezi Interní výzkumné projekty schválené odbornou radou společnosti.

Pracovníci naší organizace jsou také podporováni v dalším oborovém univerzitním vzdělávání, zvláště v magisterských a doktorských studijních programech. Studenty doktorského programu jsou: Mgr. Petr Holub, Mgr. Václav Kolařík, Mgr. Marek Peška, Mgr. Antonín Zúbek (všichni obor archeologie ÚAM FF MU).

3.1 Projekty řešené za podpory grantových agentur

3.1.1 Vývoj domovního bloku Velký Špalíček v Brně do konce 15. století. Geneze a proměny středověké městské zástavby, hmotné kultury a struktury obyvatel (poskytovatel GAČR reg. č. 404/08/0966).

Rok 2010 byl závěrečný pro grantový projekt, který se zabývá jedním ze zásadních projevů středověké urbanizace, tj. vývojem členění a využití prostoru na příkladu archeologicky a stavebně-historicky dobře prozkoumaného městského bloku tzv. Velkého Špalíčku v Brně. Úkolem projektu je osvětlit proces utváření královského města Brna v období středověku (od 12. století až po konec 15. století). Na základě nálezů, zvláště z odpadních jímek, budou sledovány hlavní trendy změn v oblastech hmotné kultury. Dosažené výsledky budou konfrontovány s příklady z našeho území i z dalších zemí střední Evropy. Budou také sledovány doklady možných kulturních vazeb na okolní i vzdálenější země (např. Dolní Rakousko, Itálie) v hmotných nálezech. Konfrontací s informacemi o držitelích a nájemnicích městišť ve 14. a 15. století bude také testována sociální výpověď určitých artefaktů, resp. jejich souborů. Dílčím cílem projektu je pokus o rekonstrukci vývoje středověké zástavby a parcelace, jehož výsledkem bude možná podoba domovního bloku v období po lokaci města, dále kolem poloviny 14. století a v pozdním středověku.

3.1.2 Svatojakubský hřbitov

Na grantovém úkolu GP404/08/P225 – Antropologicko – archeologické zpracování hřbitova při kostele sv. Jakuba v Brně, jehož řešitelem je **Mgr. Michal Živný, PhD.**, se podílí **Mgr. Antonín Zúbek**.

V letech 2001-2004 byla v Brně u kostela sv. Jakuba zkoumána část středověkého a novověkého hřbitova. Bylo odkryto asi 1300 hrobů z 13. – 18. století v několika vrstvách. Co se týká počtu hrobů, jedná se o největší prozkoumaný středověký městský hřbitov v České republice. Lokalita byla hlavním pohřebišťem německého obyvatelstva Brna. Záměrem projektu je základní antropologické a demografické zpracování lidského kosterního materiálu z tohoto hřbitova, tak aby sloužilo k dalším archeologickým a historickým interpretacím.

3.1.3 Internetová encyklopedie dějin Brna

<http://www.encyklopedie.brna.cz>

Pro léta 2010 až 2012 se naše společnost stala partnerem projektu „Internetová encyklopedie dějin Brna“ (CZ.1.07/2.4.00/12.0053), jehož nositelem je Ústav archeologie a muzeologie FFMU (**PhDr. Irena Loskotová**), a který je financován prostřednictvím Evropského sociálního fondu - Operačního programu vzdělání pro konkurenceschopnost. Cílem projektu je prohloubení spolupráce mezi vědeckovýzkumnými a vzdělávacími institucemi v oblasti archeologie formou společného, obecně platného programového modulu směřujícího ke vzniku databáze mapující archeologické situace na území Brna a Jihlava. Nové programové moduly jsou součástí širšího projektu Internetové encyklopedie Brna, který je vytvářen dlouhodobě početným autorským kolektivem pracovníků z řady vědeckovýzkumných a

kulturně vzdělávacích institucí. Pracovníci společnosti Archaia Brno se na tvorbě encyklopedie podílí již od jejího vzniku po roce 2000. Hlavním výstupem projektu v roce 2010 je virtuální 3D model Brna k roku 1645, prezentovaný na samostatných webových stránkách <http://www.brno1645.cz/>.

3.2 Interní výzkumné projekty

3.2.1 Interní projekt "Dendrochronologické datování a mikroskopické určování archeologických dřev z archeologických výzkumů společnosti Archaia Brno"

Tento projekt je zaměřen na datování archeologických nálezů a situací prostřednictvím chronologického určení dřev a výrobků z něj. Díky němu se prohlubuje interdisciplinární spolupráce archeologie s obory sdruženými pod pojmem nauka o dřevě. Výstupem projektu jsou identifikované vzorky dřev a dendrochronologické datování archeologizovaných dřev. Výsledky dendrologických analýz jsou využívány pro tvorbu národních a lokálních standardních chronologií. Určování druhů dřev přispívá k poznání dřevin v našem regionu v období po poslední době ledové. Tento projekt plynule navazuje na dlouholetou spolupráci (od roku 1998) mezi Archaia Brno o.p.s a Ústavem nauky o dřevě na Fakultě lesnické a dřevařské Mendlovy univerzity v Brně současnosti reprezentované především **ing. Michalem Rybničkem, Ph.D.** Do dnešního dne bylo makroskopicky, mikroskopicky a dendrochronologicky určeno více jak 250 vzorků z Brna a jiných lokalit.

Více viz **URL: <http://www.dendrochronologie.cz/>**.

3.2.2 Interní projekt „Sklo středověkého Brna“

Interní projekt pracovně nazvaný "sklo středověkého Brna" byl zahájen v roce 2000 v souvislosti se zpracováváním starších nálezů skla a nových nálezů z prostoru Velkého Špalíčku v Brně. Vedením projektu byla pověřena externí spolupracovnice naší společnosti **PhDr. Hedvika Sedláčková, CSc.** V letech 2006 až 2008 bylo zpracování brněnského skla financováno z grantových prostředků Grantové agentury ČR, projekt č. 404/07/0004 (viz kapitola 3.1), dále pokračuje ve vlastní režii.

3.2.3 Interní projekt „Geologie Brna“

Geologický reliéf je významným faktorem ovlivňujícím vývoj osídlení a při ZAV lze tento proces zaznamenat. Proto již třetím rokem probíhá realizace interního projektu „**Vývoj terénního reliéfu na území statutárního města Brna**“ (etapa I až IV). Nositelem projektu je **Mgr. Lenka Lisá, Ph.D.** z Geologického ústavu AV ČR v Praze. Jedná se o první systematický geologický průzkum věnovaný tomuto tématu na území Brna.

V loňském roce proběhla řada dílčích výzkumů v rámci jednotlivých ZAV. Velký důraz je kladen na mikromorfologii terénu v souvislosti s interpretací funkčnosti konkrétních zkoumaných objektů.

Externími spolupracovníky na projektu jsou **Mgr. Lenka Lisá, Ph.D.** (Geologický ústav AV ČR), **Mgr. Aleš Bajer, Ph.D.** (MZLU Brno), **Mgr. David Buriánek, Ph.D.** (Česká geologická služba) a **Mgr. Milan Geršl** (Česká geologická služba). Projekt bude probíhat i v následujících letech.

3.2.4 Interní projekt „Počítačová podpora v archeologii“

Archeologie se v dnešní době, stejně jako další vědní obory, již řadu let neobejde bez využití výpočetní techniky. Záchranný archeologický výzkum přináší každoročně desítky tisíc nálezů a fotografií, tisíce listů terénní dokumentace a stovky záznamových minut videa. Takové množství dat lze v současnosti efektivně zpracovat pouze za pomoci výpočetní techniky. Brněnské pracoviště Archaia Brno o.p.s (občanské sdružení Archaia) se již od svého vzniku v roce 1997 zabývá vývojem efektivní metodiky terénních archeologických výzkumů a jejich zpracováním. Nezbytnou součástí tohoto nekončícího procesu je i sledování moderních trendů v oblasti informatiky a geodézie a jejich aplikace v archeologii a při dokumentaci památek. Projekt garantuje **Mgr. Marek Peška**, pod jehož vedením je více než 10 let vyvíjena databázová aplikace STRATUM určená k evidenci a zpracování dokumentace terénních archeologických výzkumů. Kromě našeho pracoviště aplikaci STRATUM využívá ARCHAIA Praha o. p. s., ÚOP NPÚ v Praze, ÚOP NPÚ v Ostravě, Muzeum Vysočiny v Jihlavě. Software je poskytován bezplatně.

3.2.5 Interní projekt „Středověký měšťanský dům“

Projekt je pokračováním, respektive doplněním grantu „Měšťanský dům středověkého Brna“, který byl ukončen v roce 2003. Jedná se o dokumentaci historických staveb, která probíhá převážně při realizaci záchranných výzkumů v prostoru domovních parcel a vlastních domů. Těžištěm této činnosti jsou městské památkové rezervace Brno a Jihlava. V roce 2010 to byl dům U zlaté studny v Prostějově a především stavebně-historický průzkum domu Lazebnická 3 v Jihlavě. Výsledky nových i starších průzkumů jsou publikovány převážně v rámci sborníku Dějiny staveb.

Externím spolupracovníkem na projektu je **PhDr. Pavel Borský, CSc.**

3.2.6 Interní projekt „Sakrální architektura středověkého Brna“

Tento projekt zahrnuje drobné výzkumy dotýkající se kaple sv. Barbory na Petřském vršku (A012/2010), minoritského kláštera (A091/2010) a výzkum v prostorách ambitu bývalého premonstrátského kláštera v Brně – Zábrdovicích (A085/2010). Dále dohled nad výstavbou centra ICRC v prostorách FN U sv. Anny – zázemí bývalého kláštera dominikánek (A087/2010). Součástí projektu je i průběžný monitoring okolí i samotných sakrálních staveb na území Brna (především dominikánský a minoritský klášter, farní kostely sv. Petra a Pavla a sv. Jakuba).

Externím spolupracovníkem na projektu je **PhDr. Pavel Borský, CSc.**

3.2.7 Interní projekt „Archeologický katastr Brna“

Jedním z úkolů památkové péče v areálech historických měst je hledání nových metod a směrů v efektivní ochraně tohoto kulturního dědictví. Cílem interního projektu je vytvořit komplexní geografický informační systém (GIS) „**Archeologický katastr historického jádra Brna**“, který bude zahrnovat nejširší spektrum informací o archeologických a stavebně-historických pramenech města. Konkrétně o archeologicky zkoumaných, nezkoumaných a zničených plochách, dochované historické zástavbě, historickém terénu, archeologických výzkumech a stavebně-historických průzkumech. Tento GIS bude určen především pro výkon státní správy na úseku památkové péče a umožní jednoduchou a pohotovou orientaci v oblasti urbanistiky, územního plánování a památkové ochrany v rámci MPR Brno. V souvislosti s vývojem GIS bude definována i podrobná metodika, podle které by mohla postupovat i jiná města.

V rámci projektu od loňského roku spolupracujeme s **Bc. Vilémem Waltrem**, který se v rámci studia na PFF MU v Brně specializuje na problematiku GIS.

V tomto směru nejdůležitější aktivitu představuje účast na podaném grantovém projektu **Internetová encyklopedie dějin Brna**, jehož nositelem je ÚAM FF MU v Brně.

3.2.8 Interní projekt „Mince středověkého Brna“

Konzervace a určení nálezů mincí je jednou z oblastí zpracování ZAV. Vzhledem k celkovému rozsahu souboru nálezů mincí z brněnských výzkumů z uplynulých 20ti let jsme se rozhodli postupně zpracovat všechny mincovní nálezy a ve spolupráci s **Mgr. Kamilem Smíškem** (Muzeum Roztoky u Prahy) je komplexně vyhodnotit, a to nejen z hlediska numizmatického, ale v širším kulturněhistorickém kontextu, který zahrnuje např. obchodní vztahy Brňanů ve středověku a časném novověku.

3.2.9 Interní projekt „3D laserscanning“

Další mezník v oblasti dokumentace a zaměřování byl v naší společnosti překonán v roce 2003. Aplikaci tohoto zařízení v terénu považujeme za největší revoluci v dokumentaci historických památek a archeologických nálezů v posledních desetiletích. V současnosti laserscan využíváme jak k dokumentaci archeologických situací, tak pro dokumentaci stavebních konstrukcí i vlastních staveb před jejich definitivním zánikem. Navzdory tomu, že elektronická data pro svou časovou a finanční náročnost nejsou v současnosti zcela zpracována, chápeme je jako vklad do budoucna, jako možnost zachování jedinečných informací o výsledcích terénních výzkumů a vzhledu často již neexistujících historických staveb. V roce 2010 byl takto dokumentován kostel Povýšení sv. kříže v Jihlavě.

Externě spolupracujeme s **Ing. Milošem Tejkalem** z Geodis a.s.

3.2.10 Interní projekt „Šlechtické rezidence“

Tento projekt byl iniciován výzkumy šlechtických sídel, které naše organizace prováděla v minulosti. V roce 2010 se jednalo o třetí sezónu výzkumu hradu ve Veselí nad Moravou (A054/08), dohled nad revitalizací hradu Zubštejna (A042/09) a čtvrtým rokem prováděný záchranný výzkum při rekonstrukci Horní tvrze (A066/10) v Kestřanech. Zmíněné výzkumy nám v mnohém pomáhají objasnit stavební vývoj šlechtických sídel a souvisí s naším zájmem o kulturu bydlení ve středověku a raném novověku.

3.2.11 Interní projekt „Sakrální architektura na území Jihomoravského kraje a kraje Vysočina“

Na dlouhodobém projektu spolupracujeme s archeology z *Muzea Vysočiny v Jihlavě* a *PhDr. Pavlem Borským, CSc.* Zabývá se dokumentací církevních staveb v daném regionu. Jednalo se především o pokračující výzkum v prostorách bývalého benediktinského opatství v Třebíči (A055/2009) a vyhodnocení výzkum v prostorách bývalého dominikánského kostela Povýšení sv. kříže v Jihlavě. V rámci projektu se uskutečnil i výzkum kostela sv. Máří Magdalény v Němčicích na Hané (ve spolupráci s Muzeem Prostějovska).

3.2.12 Interní projekt „Mendikanti na Moravě“

Cílem projektu je vysledovat a pochopit nejstarší vrstvu mendikantské architektury na území Moravy. V rámci projektu probíhala dokumentace stavby a následné vyhodnocení poznatků z výzkumu bývalého dominikánského kostela povýšení sv. Kříže v Jihlavě. Náležel sem i již zmíněný drobný výzkum v ambitu minoritského kláštera v Brně (A091/2010) a výzkum v prostorách bývalého františkánského kostela sv. Víta v Jemnici (A083/2010). Konzultačně jsme pak působili při výzkumu dominikánského kláštera v Opavě (ÚOP NPÚ v Opavě).

3.3 Odborné konference pořádané společností Archaia Brno o.p.s. v roce 2010

3.3.1 Konference FORUM URBES MEDII AEVI IX

Do povědomí mnoha odborníků se již zapsala pravidelná mezinárodní odborná konference FORUM URBES MEDII AEVI, kterou každý rok pořádá naše společnost. Konference byla pořádána ve spolupráci s ÚOP NPÚ v Ostravě (archeologické oddělení Opava), Slezskou univerzitou v Opavě a Opavskou kulturní organizací.

Osmý ročník semináře se konal ve dnech 2. – 4. června. v Opavě v prostorách Opavské kulturní organizace. Stejně jako v předchozích letech, tak i této konferenci se účastnila řada odborníků. Nosným tématem byla problematika předměstí vrcholně středověkých středoevropských měst.

Více aktuálních informací k historii i budoucnosti konference je na www adrese - http://www.archaiabrno.org/home_cs/?acc=Forum_urbes_2010

Pohled do sálu na účastníky konference FUMA IX. V opavském OKU.

3.3.2 Konference Stříbrná Jihlava

Naše společnost, respektive její jihlavské pracoviště se podílelo na spolupořádání mezinárodní montanistické konference Stříbrná Jihlava.

Konference se uskutečnila ve dnech 6. až 9. října v zasedacím sále KÚ Vysočina. Bylo předneseno 33 referátů za účasti badatelů z České republiky, Slovenska, Francie a Německa.

3.3.3 Konference Přehledy archeologických výzkumů na Moravě a ve Slezsku za rok 2009

Společně s Muzeem města Brna jsme pořádali 23. a 24. dubna 2010 pravidelnou konferenci **Přehledy archeologických výzkumů na Moravě a ve Slezsku**. Konference proběhla opět v prostorách bývalé vinárny na hradě Špilberk.

3.4 Účast pracovníků Archaia Brno na odborných konferencích, seminářích a archeologických komisích

V průběhu roku 2010 se pracovníci naší společnosti účastnili řady domácích i zahraničních odborných konferencí, na kterých prezentovali výsledky své odborné práce. Seznamovali se tak i s výsledky práce svých kolegů, moderními metodami a trendy v archeologii a navazovali i další cenné kontakty na poli interdisciplinární spolupráce.

KONFERENCE ENVIRONMENTÁLNÍ ARCHEOLOGIE

České Budějovice 3.–4. 2. 2010

Petr Hejhal a kol.: *Českomoravská vrchovina před objevem stříbra – lidé a krajina*

Petr Hrubý – Petr Hejhal: *Paleoenvironmentální analýzy v montánní krajině* (spoluautoři referátu Petr Karel Malý, Petr Kočár, Libor Petr)

FORUM ARCHAEOLOGIAE POST-MEDIAEVALIS 2010

Praha, 23.–24. 3. 2010

Petr Hejhal: *Opevnění Jihlavy za třicetileté války. Svědectví ikonografie a archeologie* (společně s D. Zimolou)

David Merta – Petr Holub – Václav Kolařík – Marek Peška – Lenka Sedláčková – Antonín Zúbek: *Veduta Hanse Benno Bayera a Hanse Jorga Zeisera Brno od jihovýchodu z ptáčích perspektivy za švédského obležení od 3. května do 20. srpna 1645 (cca 1650) a její odraz v archeologických výzkumech a stavebněhistorických průzkumech*

DĚJINY STAVEB

Nečtiny 26.–28. 3. 2010

Petr Holub – David Merta – Marek Peška: *Stavební keramika v architektuře středověkého Brna*

David Merta – Marek Peška: *Domy na Masarykově náměstí č. 15 a 16 v Jihlavě, poznámky ke stavebnímu vývoji*

ARCHEOLOGIA TECHNICA

Technické muzeum Brno 20. 4. 2010

Petr Cikrle – David Merta: *Rezidence brněnských augustiniánů v Šardicích – k problematice založení stavby*

Petr Holub: *Vrcholně středověká vápenka z Panenské ulice v Brně*

David Merta – Jiří Merta: *Vápenická pec u hradu Holštejna*

ZÁCHRANNÉ ARCHEOL. VÝZKUMY NA MORAVĚ A VE SLEZSKU V ROCE 2009

Kolektiv: *Výzkumy v Brně* (Vídeňská, Orlí, Panenská, sanace podzemí, Nová radnice, Katastrální úřad)

Antonín Zúbek: *Výzkum hradu Rumberka*

Miroslav Dejmal a kol.: *Výzkum na zámku v Břeclavi*

Marek Peška – David Merta: *Jezuitská kolej v Telči*

Marek Peška: *Náměstí v Bystřici nad Perštejnem*

Václav Kolařík – David Merta – Marek Peška: *Výzkum při realizaci kanalizace v bývalém benediktinském klášteře v Třebíči*

VLASTNICKÉ KOSTELY, DVORCE, SÍDLA A VÝVOJ RANÝCH ELIT VE STŘEDNÍ EVROPĚ (Eigenkirchen, Höfe und Sitze und die Entwicklung von frühmittelalterlichen Eliten in Ostmitteleuropa)

Kutná Hora 26.–28. 5. 2010

Petr Hejhal: *Poster Románské kostely a dvorce na Českomoravské vrchovině do poloviny 13. století* (společně s M. Vokáčem a D. Zimolou)

Dana Zapletalová: *Zwei romanische Emporenkirchen in Brünn und ihr Verhältnis zu anderen Brünnner Bauten*, totéž i Sázavě na Letní škole mediévistických studií 5. 9.

FORUM URBES MEDII Aevi IX**Opava 2.–4. 6. 2010**Petr Holub – Václav Kolařík – David Merta – Marek Peška – Lenka Sedláčková – Antonín Zůbek: *Brněnská středověká předměstí*Václav Kolařík – David Merta – Antonín Zůbek: *Čtvrtá předměstská čtvrť v Brně z pohledu archeologie***SVORNÍK – 9. KONFERENCE SHP****Olomouc 8.–11. 5. 2010**Miroslav Dejmal – David Merta: *Veselí nad Moravou – hrad, předhradí, zámek***RUDOLF TUREK A ARCHEOLOGIE POJIZEŘÍ****Mladá Boleslav 17. 6. 2010**Petr Hejhal: *Mohyly Českých Charvátů 2010***ARCHAEOLOGIA HISTORICA****XLII. MEZINÁRODNÍ KONFERENCE ARCHEOLOGIE STŘEDOVĚKU ČESKÉ A SLOVENSKÉ REPUBLIKY S HLAVNÍM ZAMĚŘENÍM ČLOVĚK PŘED HRADBOU A ZA HRADBOU****Brtnice 20.–24. 9. 2010**Miroslav Dejmal – Václav Kolařík – David Merta – Marek Peška: *Poznámky k hradu v Břeclavi*Miroslav Dejmal – David Merta: *Výzkum ve Veselí nad Moravou*Petr Holub: *Letní sídlo markraběte Jana Jindřicha v Brně–Králově Poli*Petr Hrubý – Petr Hejhal: *Hornické hrádky aneb kdo stojí před hradbou a kdo za hradbou*Václav Kolařík – David Merta – Marek Peška: *Neznámý (přemyslovský?) palác v areálu benediktinského kláštera v Třebíči***MEZINÁRODNÍ KONFERENCE STŘÍBRNÁ JIHLAVA****Jihlava 6.–9. 10. 2010**Petr Hejhal: *Jihlava, konference Stříbrná Jihlava. Referát „Bývalí Čechové statní jonáci... - k jednomu ze způsobů získávání mincovního kovu před polovinou 13. století (společně s J. Mazáčkovou)*Petr Hrubý: *Metalometrie a archeobotanika hornické lokality u České Bělé (spoluautoři referátu Petr Hejhal, Karel Malý)*Petr Hrubý: *Těžba a úprava rud ve 13. století na lokalitě Cvilínek u Černova (spoluautoři referátu kolektiv).***SYSTEM OF LAND USE AND SETTLEMENT STRUCTURES AS A FRAMEWORK FOR THE RISE AND FALL OF EARLY MEDIEVAL SOCIETIES IN EASTERN CENTRAL EUROPE (pořadatel Ústav muzeologie a archeologie FFMU Brno)****Panská Lhota 11.–14. 10. 2010**Rudolf Procházka: *Die mährischen Burgen des 9. und 11. Jahrhunderts – eine vergleichende Analyse anhand ihrer Landverteilung, der Raumanalyse und des Fundspektrums***ZAHraniČNÍ KONFERENCE****SYMPOSIUM EUROPA SUBTERRANEA 6****Freiberg 21.–24. 5. 2010**Petr Hrubý: *Cvilínek: a new high mediaeval Mining Site in the Ore District Pelhřimov on the Bohemian-Moravian Uplands (spoluautoři referátu Petr Hejhal, Karel Malý)***INTERNATIONALLE KONFERENZ AUFBRUCH UNTER TAGE****Dippoldiswalde 9.–11. 9. 2010**Petr Hrubý: *Drei wüsten Bergbaubetriebe aus dem 13. Jh. Drei Beispiele der Montanarchäologischen Untersuchung im Montangebiet Českomoravská vrchovina (Böhmisch-Mährisches Bergland, Tschechien - Three archaeological examples of the*

mediaeval mining sites in the mining landscape of Bohemian-Moravian uplands, CZ
(spoluautoři referátu Petr Hejhal, Karel Malý)

ROME, CONSTANTINOPLE AND NEWLY-CONVERTED EUROPE: ARCHAEOLOGICAL AND HISTORICAL EVIDENCE

Krakow 21.–25. 9. 2010

Petr Hejhal: *Inhumations in the older barrows. Continuity of old ideas in Bohemia and Moravia at the end of early mediaeval period (11th-12th centuries)*

KERAMIK UND TECHNIK

Mautern an der Donau 20.–24. 9. 2010

Miroslava Gregerová – Blanka Holubová – Rudolf Procházka – Dalibor Všíanský:
Naturhistorische Untersuchungen der mittelalterlichen Keramik von Brno und Loštice

VÝSKUM A OBNOVA HRADNEJ ARCHITEKTÚRY

Bratislava 22.–24. 11 2010

Interdisciplinárna prezentácia stavu pamiatkovej ochrany, výskumu a obnovy od roku 2002

David Merta, Antonín Zůbek: *Rumberk, hrad v pustině* (přednáška)

Miroslav Dejmal – David Merta: *Výzkum hradu ve Veselí nad Moravou* (poster)

Petr Holub – David Merta – Marek Peška – Miloš Tejkal: *Skenování torzální hradní architektury* (poster)

3.5 Odborné publikace pracovníků Archaia Brno za rok 2010

I v roce 2010 odborní pracovníci společnosti věnovali velký prostor publikační činnosti. Výsledky jejich práce jsou prezentovány v méně i více rozsáhlých článcích a studiích.

PhDr. Rudolf Procházka byl (a je) členem redakce periodika Přehled výzkumů (AÚ AVČR Brno) a členem redakční rady periodika Památky archeologické.

3.5.1 Seznam publikací

Články publikované 2010:

Černá, L. – Staněk, P. – Zůbek, A. 2010

Deštná, k. ú. Rumberk (okr. Blansko). Přehled výzkumů 51, 434-434.

Dejmal, M. – Peška, M. 2010

Nález dvou potravinářských pecí z 12. století z ulice Bašty v Brně. In Merta, O. (ed.), Archaeologia technica 21. Brno: Technické muzeum v Brně, 113-122, 10 s. ISBN 978-80-86413-69-3.

Gregerová, M. a kol. (Čopjaková, R. – Beránková, V. – Bibr, P. – Goš, V. – Hanuláková, D. – Hložek, M. – Holubová-Závodná, B. – Kristová, L. – Kuljovská, Z. – Macháček, J. – Mazuch, M. – Procházka, R. – Škoda, R. – Všianský, D.) 2010

Petroarcheologie keramiky v historické minulosti Moravy a Slezska, Brno: Masarykova univerzita.

Hejhal, P. 2010

Poslední Vánoce biskupa Zdíka. In: Ungerman, Š., Přichystalová, R., Krejsová, J., Šulc, M., Zaměřeno na středověk, Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 581–585.

Holub, P. – Kolařík, V. – Merta D. – Peška, M. – Sedláčková, L. – Zapletalová, D. – Zůbek, A. 2010

Brno (okr. Brno-město), Přehled výzkumů 51, 395–432.

Holub, P. – Kolařík, V. – Merta, D. – Peška, M. 2010

Středověká brněnská architektura z cihel. In Rožmberský, P. (ed.), Dějiny staveb 2010. Plzeň: Petr Mikota, U Bachmače 10, 326 00 Plzeň, 139-159, 20 s. ISBN 978-80-87170-17-5.

Holub, P. – Kolařík, V. – Merta D. – Peška, M. – Zůbek, A. 2010

Novověká cihelna z Husovy ulice v Brně. In: Archeologia technica 21, 83–92.

Holub, P. – Merta, D. – Zůbek, A. 2010

Protiletecké kryty v Brně (Dům umění a areál Fakultní nemocnice u sv. Anny). In: Archaeologia technica 28, 128–136.

Hrbáčková, A. – Procházka, R. 2010

Rybníky (okr. Znojmo). „Tupanov“, Přehled výzkumů 51, 471–474.

Hrubý, P. – Hejhal, P. – Malý, K. 2010

Mittelalterliche Erzaufbereitung am Cvilínek in Böhmmen. In: Hrsg. R. Smolnik, Archaeo. Archäologie in Sachsen. Band 07, 10-19.

Hrubý, P. – Hejhal, P. – Malý, K. 2010

Cvilínek: a new high mediaeval Mining Site in the Ore District Pelhřimov on the Bohemian-Moravian Uplands. In: Silvertant, J. (ed.), Mining archaeological Research interdisciplinary Methodology. 5th International Symposium on Archaeological Mining History, IES Yearbook, Valkenburg aan de Geul/Freiberg, 75–99.

Hrubý, P. – Hejhal, P. – Malý, K. 2010

Drei Beispiele montanarchäologischer Untersuchungen im mittelalterlichen Montangebiet Českomoravská vrchovina (Böhmisch-Mährisches Bergland, Tschechien). Aufbruch unter Tage, Stand und Aufgaben der montanarchäologischen Forschung in SachsenArbeits- und Forschungsberichte zur sächsischen Bodendenkmalpflege, Beiheft 22, 188–199.

Kolařík, V. – Peška, M. – Zůbek, A. 2010

Archeologické výzkumy při výstavbě kolektorové sítě v historickém jádru Brna, Tunel, Praha, Česká tunelářská asociace. ISSN 1211-0728, 2010, vol. 19/2010, no. 4, 82–90.

Kolařík, V. – Veselá, B. 2010

Mostkovice (okr. Prostějov). Přehled výzkumů 2010, 453.

Merta, D. – Peška, M. 2010

Barbora Celská v Brně. In: Zaměřeno na středověk. Zdeňkovi Měřínskému k 60. narozeninám. První. Praha: Nakladatelství lidových novin s.r.o., 2010. 395-405, 10 s. ISBN 978-80-7422-027-2.

Merta, D. – Peška, M. – Tejkal, M. 2010

Městská památková rezervace Brno. Archeologie torzální architektury a její prezentace a 3D skenování. Zprávy památkové péče, Praha: Národní památkový ústav, 70/2010, 3, 186-192, 7 s. ISSN 1210-5538. 2010.

Měřínský, Z. – Procházka, R., 2010

K některým aspektům každodenního a svátečního života středověkého člověka na Moravě a ve Slezsku. Archaeologia historica 35, 7–44. ISBN 978-80210-5272-7, ISSN 0231-5823.

Procházka, R. 2010

Der Wandel der südmährischen Keramik im 12. und 13. Jahrhundert. In: Mennicken, R., Peine, H. W., Schöne, S., Stahl, P., Stephan, H-G (Hrsg.), Keramische Begegnungen: Sachsen-Schlesien-Böhmen, Beiträge zum 42. Internationalen Symposium Keramikforschung vom 21. bis zum 25. September 2009 in Görlitz, Töpfereimuseum Raeren, 66–78.

Procházka, R. 2010

Odras vrcholně středověké urbanizace v archeologických pramenech na základě vybraných příkladů. In: Přehled výzkumů 51, 209–247.

Zůbek, A. 2010

Pyrotechnologická zařízení z areálu kláštera dominikánek u sv. Anny v Brně. In: Archaeologia technica 28, 123–128.

V tisku:**Cikrle, P. – Merta, D.**

Ke stavebnímu založení bývalé rezidence brněnských augustiniánů v Šardicích. In: Archaeologia technica.

Černá, L. – Staněk, P. – Zůbek, A.

Rumberk. In: Castellologica Bohemica.

Černoš, Š – Hejhal, P.

Archeologické výzkumy novověkého opevnění Jihlavy (2003–2010). In: Studies in Post-Mediaeval Archaeology 4, Praha: Archaia Praha, o.p.s.

Dejmal, M. – Merta, D.

Výzkum hradu ve Veselí nad Moravou. In: Archaeologia historica.

Hejhal, P. – Lutovský, M.

In agris sive in silvis. Late early-medieval burials in earlier barrows in Bohemia. In: Salamon, M., Hardt, M., Kruk, M. P., Musin, A. E., Špehar, P., Sulikowska-Gąska, A., Woloszyn, M., Sborník z konference Rome, Constantinople and newly-converted Europe: Archaeological and Historical Evidence.

Holub, P.

Sídlo markraběte Jana Jindřicha v Králově Poli. In: *Archaeologia historica.*

Holub, P.

K výrobě a variabilitě stavební keramiky ve středověkém a novověkém Brně. In: Procházka, R. (ed.), *Forum Urbes Medii Aevi VII*, Brno: Archaia Brno, o.p.s.

Hrubý, P.

Erzbergbau im Böhmischem-Mährischen Bergland. In: Gringmuth-Dallmer, E., Klápště, J. (Hrsg.): *Tradition – Umgestaltung – Innovation. Transformationsprozesse im hohen Mittelalter*, Berlin/Prag.

Hrubý, P.

Jihlava – Staré Hory. Archeologický výzkum středověkého důlního, úpravnického a obytného areálu v letech 2002–2006. Příspěvek ke studiu středověkého rudného hornictví - Jihlava – Staré Hory (Iglau – Altenberg). Archäologische Ausgrabungen des mittelalterlichen Bergbau-, Aufbereitungs- und Siedlungsplatzes in den Jahren 2002–2006. Zum Studium des mittelalterlichen Erzbergbaus. In: Klápště, J., Měřínský, Z. (curantibus editae), *Dissertationes archaeologicae brunenses pragensesque 9*, Praha – Brno.

Hrubý, P. – Hejhal, P.

Hornické a úpravnické areály na Českomoravské vrchovině a jejich vztah k soudobým městským centřům ve 13. století – Beziehungen zwischen den Bergbau und Aufbereitungsarealen und den Städten in der Montanlandschaft Českomoravská vrchovina (Böhmischem-Mährisches Bergland) während des 13. Jahrhunderts. In: Procházka, R. (ed.), *Forum Urbes Medii Aevi VII*, Brno: Archaia Brno, o.p.s.

Kočár, P. – Hejhal, P. – Hrubý, P. – Malý, K. – Petr, L. – Kočárová, R. – Řeháková, K.

Výzkum niv drobných vodotečí v montánní krajině Českomoravské vrchoviny, Plzeň: Nakladatelství Západočeské univerzity v Plzni.

Kolařík, V. – Merta, D. – Peška, M.

Ke stavebním dějinám bývalého benediktinského kláštera v Třebíči. In: *Archaeologia historica.*

Merta, D. – Zůbek, A.

Rumberk, hrad v pustíně. In: *Monumentora Tutela.*

Zapletalová, D.

Zwei romanische Emporenkirchen in Brünn und ihr Verhältnis zu anderen Brünnner Bauten.

3.6 Spolupráce s vědeckovýzkumnými institucemi

Technické muzeum v Brně od 2005,
Národní památkový úrad v Bratislave od 2005,
Mendelova univerzita v Brně od 2007,
Katedra archeologie FF Západočeské univerzity v Plzni od 2008,
Muzeum Boskovicka od 2008.

4. VYDAVATELSKÁ A SPOLUVYDAVATELSKÁ ČINNOST V ROCE 2010

4.1 Sborník – FORUM URBES MEDII Aevi VI

V roce 2010 jsme připravovali pod vedením PhDr. Rudolfa Procházky, CSc. a Mgr. Soni Mertové k vydání sborníky příspěvků přednesených na VI. a VII. ročníku konference FORUM URBES MEDII Aevi. Sborník FUMA VII je připraven do tisku.

5. POPULARIZAČNÍ A PEDAGOGICKÁ ČINNOST V ROCE 2010

Obdobně jako v předešlých letech jsme se snažili výsledky práce naší společnosti přiblížit odborné i laické veřejnosti. Dělo se tak nejen mnohými populárně-naučnými přednáškami ve spolupráci s některými vzdělávacími institucemi (tradičně knihovna Jiřího Mahena v Brně či Muzeum Vysočiny v Jihlavě).

Odborní pracovníci naší společnosti také v loňském roce zajišťovali formou semestrálních přednáškových kurzů i pedagogickou činnost na Západočeské univerzitě v Plzni a Masarykově univerzitě v Brně.

5.1 Pedagogická činnost

Odborní pracovníci společnosti naší společnosti pedagogicky působí na těchto univerzitních pracovištích:

Mgr. Petr Hrubý, Ph.D.

Ústav pro pravěk a ranou dobu dějinnou FF UK Praha, Archeologický ústav JČU České Budějovice

Přednáškový cyklus: Středověká montánní archeologie - příklad Českomoravské vrchoviny - Mining archaeology of the Middle Ages – an example of Bohemian-moravian uplands

PhDr. Rudolf Procházka, CSc.

Katedra archeologie FF ZU Plzeň

Systematika archeologických pramenů 5 – Hmotná kultura středověké Moravy 10.–15. století na základě archeologických pramenů

5.2 Jiná vzdělávací a výuková činnost

Mgr. Petr Hejhal, Ph.D.

Jihlava, univerzita 3. věku při Vysoké škole polytechnické Jihlava. Zimní semestr 2010. Kurz „Z historie našeho regionu“.

Další formu spolupráce našich odborných pracovníků se školami představují konzultace a vedení studentských prací (i v rámci středoškolské odborné činnosti). Studenti tak přispívají k včasnému zpracování části archeologického materiálu z našich výzkumů k jeho základnímu vědeckému zhodnocení. Cenné odborné i praktické zkušenosti získávají studenti na záchranných archeologických výzkumech naší společnosti.

5.3 Přednášky pro veřejnost

Knihovna Jiřího Mahena

Dana Zapletalová: *Raně středověký hrad Brno*, únor 2010

Václav Kolařík – Antonín Zůbek: *Nejnovější archeologické nálezy na Moravském náměstí v Brně*, 13. 10. 2010

Moravské zemské muzeum Brno

Rudolf Procházka: *Středověká města a podoba jejich intravilánu*, 7. 4. 2010

Muzeum Vysočiny Jihlava

Petr Hejhal – Milan Vokáč – David Zimola: *Archeologické výzkumy na Vysočině v roce 2009*, 26.1.2010

Petr Hejhal – Milan Vokáč: *Pravěká archeologie na Vysočině*, 2.2. 2010

Petr Hejhal: *Českomoravská vrchovina před objevem stříbra*, 9.2. 2010

Petr Hrubý: *Českomoravská vrchovina a stříbrorudné hornictví na Vysočině ve středověku*, 16.2. 2010

5.4 Výstavy

Archeologické toulky Vysočinou 22.1. až 28. 2. 2010

Muzeum Vysočiny Jihlava

Ve spolupráci s Muzeem Vysočiny v Jihlavě jihlavské pracoviště naší společnosti připravilo výstavu přinášející informace o archeologických výzkumech v kraji Vysočina za uplynulé dvouleté období. Součástí výstavy byla i čtveřice odborně-populárních přednášek.

5.5 Experimentální archeologie

Stalo se již pravidlem, že se každoročně podílíme na akcích Technického muzea v Brně spojených s experimentální archeologií. Aktivně jsme se tak účastnili tradiční i **experimentální tavby železa** v areálu technické rezervace v Josefově pořádané v rámci Dne muzeí ve dnech 22. 5. 2010.

Naše společnost působila ve dvou oblastech – industriální a potravinářské. K první jmenované patřil trojitý pokus směřující k výrobě kolomazi v dehtářské peci. První a třetí byl veden dle tradiční technologie, druhý za využití milřování. Zatímco první dva se alespoň částečně podařily (frakce dřevního octu, omezené množství kolomazi odpovídající množství výchozí suroviny), druhý selhal. Průběhu chce být věnován zvláštní příspěvek. Podobně se vedlo i Michalu Daňovi s odléváním drobných předmětů (přezek) z barevných kovů (především bronzu). I k této činnosti chceme připravit separátní vstup (slíbil kolega Marek Peška). Hlavní oporu potravinářství představoval provoz chlebové pece (volně realizovaná podle nálezu z ulice Pekařské v Brně, datovaného do renesance). Pečení probíhalo vcelku úspěšně. Ukázalo se však, jakou roli sehrálo to, že jsme nad pecí nepostavili přístřešek. Několikrát přehnavší se déšť totiž vytopenou pec neplánovaně v průběhu pečení zchladil, čímž byl celý proces zbrzděn. Nepoměrně lépe probíhala destilace v alembiku (replika nálezu z poloviny 14. století). Opět se potvrdilo, že jde o zdlouhavý, ale poměrně jednoduchý proces s hmatatelným výsledkem. Průběžně jsme také využili replik středověkého a novověkého nádobí. Velmi se osvědčili oba džbány, využívané k osvěžování především pekařů. Vyrobeny byly podle nálezů z odpadní jímky na Starobrněnské 8 (výzkum z roku 1997, jímka ze 16. století). Přímému použití vyhovoval jejich objem (cca 1/5 l) umožňující snadnou manipulaci, nádoby dobře držely teplotu a u větší bylo konstatováno, že množství piva je optimální – nestačilo zvětrat dřív, než jej dvoučlenný pekařský tým zkonsumoval. V průběhu potravinářských experimentů došlo k destrukci obou pekáčů (důvod není zcela jednoznačný, snad materiálová vada).

Pracovníci společnosti se také dlouhodobě snaží spolupracovat na experimentální výrobě a následném použití historických předmětů (kopie archeologických nálezů). V uplynulém roce proběhlo několikrát **experimentální pálení alkoholu** v replice alembiku.

Josefov 2010 , zátiší s alembikem a replikami raně novověkého nádobí (vše se osvědčilo jako velmi dobře funkční).

5.6 Prezentace činnosti Archaia Brno v médiích

S výsledky odborné práce naší společnosti jsme širokou veřejnost seznamovali nejen na již zmíněných přednáškách, ale také pomocí tiskových zpráv a rozhovorů, poskytnutých médii.

5.6.1 Zprávy v tisku

- idnes.cz 27. 2. 2010 Výkopů v centru Brna přibude. Změní se jízdní řády, pěší zóny se uzavřou. Archeologové odkrývají staré hroby i pozůstatky třicetileté války
http://brno.idnes.cz/vykopu-v-centru-brna-pribude-zmeni-se-jizdni-rady-pesi-zony-se-uzavrou-1ma-/brno-zpravy.aspx?c=A100226_142045_brno-zpravy_dmk
http://brno.idnes.cz/vykopu-v-centru-brna-pribude-zmeni-se-jizdni-rady-pesi-zony-se-uzavrou-1ma-/brno-zpravy.aspx?c=A100226_142045_brno-zpravy_dmk
- idnes.cz 4. 4. 2010 Archeologové odkryli v centru města desítky neznámých staletých hrobů.
http://brno.idnes.cz/archeologove-odkryli-v-centru-mesta-desitky-neznamych-staletych-hrobu-1n0-/brno-zpravy.aspx?c=A100330_1360047_brno-zpravy_dmk
- Brněnský deník 24. 4. 2010 Stáří kaple na Petrově zůstává stále záhadou.
http://brnensky.denik.cz/zpravy_region/stari-kaple-na-petrove-zustava-stale-zahadou.html
- OHL ŽS 04 Vladimír Král – Václav Kolařík, Kanalizační sběrač odkrývá historii Brna.
http://www.ohlzs.cz/fileadmin/user_upload/informace/firemni_noviny/2010_duben.pdf
- Brněnský deník 19. 6. 2010 Hradby v Běhounské připomene dlažba
http://brnensky.denik.cz/zpravy_region/hradby-v-behounske-pripomene-dlazba20100618.html
- Brněnský deník 4. 10 Česká: výluka potrvá do listopadu³
http://brnensky.denik.cz/zpravy_region/ceska-vyluka-potrva-do-listopadu20101004.html
<http://www.npu.cz>; 11. 10. 2010 Petr Sommer, Videozápisník Archaia Brno, o.p.s.
<http://www.npu.cz/pro-odborniky/odborna-diskusni-fora/specializovana/discussion/add-message/?forum=25&parent=2935>
- Brněnský deník 9. 11. 2010, Zrod plastiky Brna ukazuje video.
- Listy jižní Moravy, 12. 11. 2010. Unikátní video: Podívejte se, jak vznikl model Brna z roku 1645. <http://www.listyjm.cz/zajimavosti/unikatni-video-podivejte-se-jak-vznikal-model-brna-z-roku-1645.html>
- Brněnský deník 9. 12. 2010 Parcela v Orlí skrývala kly mamuta
http://brnensky.denik.cz/zpravy_region/parcela-v-orli-skrývala-kly-mamuta20101217.html
- Listy jižní Moravy 23. 12 2010. Archeologové objevili v Brně pozůstatky mastodonta či mamuta.
<http://www.listyjm.cz/zajimavosti/v-brne-objevili-pozustatky-mamuta-ci-mastodonta.html>

5.6.2 Zprávy v rozhlasu a televizi

Za velmi důležité považují pracovníci naší společnosti prezentaci nejnovějších objevů prostřednictvím rozhlasu a televize. Informace o nových výzkumech byly v uplynulém roce prezentovány v několika pořadech na vlnách Českého rozhlasu Brno. Vždy se jednalo o vstupy našich archeologů do odpoledních pořadů. Nové výzkumy byly také prezentovány krátkými reportážemi a rozhovory v rámci regionálních zpráv České televize.

David Merta

Život ve středověkém Brně, ČRo 22. 4. 2010 *Randez-vous*

David Merta

Aktuální archeologické výzkumy v Brně, ČRo 30. 10. 2010 *Apetit*

³ Článek obsahuje ne zcela korektní informace.

5.7 Spolupráce na Internetové encyklopedii dějin města Brna

Naše společnost nadále podporuje projekt Internetová encyklopedie dějin Brna, jejímž cílem je přiblížit veřejnosti brněnskou historii i současnost. I v roce 2010 byl tento projekt částečně financován z rozpočtu Magistrátu města Brna (neinvestiční dotace, částka: 30 000,- Kč).

5.8 Spolupráce s univerzitami

Společnost Archaia Brno o.p.s. poskytuje studentům archeologický materiál ze svých výzkumů ke zpracování formou seminárních, diplomových, ale i doktorských prací a přispívá tak k jeho včasnému vědeckému vyhodnocení. Odborní pracovníci zároveň působí jako konzultanti zadaných prací. Při záchranných výzkumech, které realizují pracovníci naší společnosti, získávají mnozí studenti archeologie cenné praktické zkušenosti. Všem zájemcům je také poskytován bezplatný přístup do naší knihovny a archivu. Jedná se především o ÚAM FF MU v Brně.

5.9 Zápisníček

Od roku 2005 informujeme nejširší laickou i odbornou veřejnost o své činnosti, případně zajímavostech, které s ní nějakým způsobem souvisí (v roce 2010 bylo vytvořeno 74 zápisů). V loňském roce jsme připojili Videozápisníček, v němž jsou přes You Tube zprostředkovány tyto informace prostřednictvím videozáznamů (5 videozápisů).

Viz http://www.archaiabrno.org/home_cs/?acc=zapisnicek

5.10 Model Brna 1645

Zatím asi nejzřetelnější stopu, kterou se nám podařilo pro návštěvníky Brna zanechat, představuje model Brna k roku 1645, jenž je umístěn na Moravském náměstí. Naše společnost se podílela na projekci modelu pro odlitek. Vytvořili jsme 3D vizualizaci města, která pak byla využita jako podklad pro vytisknutí 3D modelu pro zhotovení formy odlitku. Tento model byl vytvořen v rámci grantového projektu Internetová encyklopedie Brna.

<http://www.youtube.com/watch?v=y-ZKQQMIRI0><http://www.youtube.com/watch?v=y-ZKQQMIRI0>

Momentka ze slavnostního otevření rekonstruovaného Moravského náměstí (15. září 2010), model Brna roku 1645.

5.11 www stránka Brno 1645

Výsledek vizualizace pro výše zmíněný model pak byl umístěn na speciálně vytvořenou stránku, kde je k dispozici k prohlédnutí všem zájemcům.

<http://www.brno1645.cz/index.htm>

6. HOSPODAŘENÍ SPOLEČNOSTI ARCHAIA BRNO V ROCE 2010

ROZVAHA pro nevýdělečné organizace

v plném rozsahu

ke dni 31.12.2010

(v celých tisících Kč)

Název a sídlo účetní jednotky
ARCHAIA o.p.s.Česká 156
Brno 2
60200

IČ
2 6 2 6 8 4 6 9

Označení a	AKTIVA b	Stav k prvnímu dni účetního období 1	Stav k poslednímu dni účetního období 2
A.	Dlouhodobý majetek celkem (A.I. + A.II. + A.III. + A.IV.)	170	388
A. I.	Dlouhodobý nehmotný majetek celkem (součet A.I.1. až A.I.7.)	102	257
A. I. 1.	Nehmotné výsledky výzkumu a vývoje		
2.	Software	102	257
3.	Ocenitelná práva		
4.	Drobný dlouhodobý nehmotný majetek		
5.	Ostatní dlouhodobý nehmotný majetek		
6.	Nedokončený dlouhodobý nehmotný majetek		
7.	Poskytnuté zálohy na dlouhodobý nehmotný majetek		
A. II.	Dlouhodobý hmotný majetek celkem (součet A.II.1. až A.II.10.)	1 315	1 433
A. II. 1.	Pozemky		
2.	Umělecká díla, předměty a sbírky		
3.	Stavby	383	383
4.	Samostatné movité věci a soubory movitých věcí	923	1 041
5.	Pěstitelské celky trvalých porostů		
6.	Základní stádo a tažná zvířata		
7.	Drobný dlouhodobý hmotný majetek		
8.	Ostatní dlouhodobý hmotný majetek		
9.	Nedokončený dlouhodobý hmotný majetek	9	9
10.	Poskytnuté zálohy na dlouhodobý hmotný majetek		
A. III.	Dlouhodobý finanční majetek celkem (součet A.III.1. až A.III.7.)		
A. III. 1.	Podíly v ovládaných a řízených osobách		
2.	Podíly v osobách pod podstatným vlivem		
3.	Dluhové cenné papíry držené do splatnosti		
4.	Půjčky organizačním složkám		
5.	Ostatní dlouhodobé půjčky		
6.	Ostatní dlouhodobý finanční majetek		
7.	Pořizovaný dlouhodobý finanční majetek		

IČ: 26268469

Označení a	AKTIVA b	Stav k prvnímu dni účetního období 1	Stav k poslednímu dni účetního období 2
A.IV.	Oprávký k dlouhod. majetku celkem (souč. A.IV.1. až A.IV.11.)	-1 247	-1 302
A.IV.1.	Oprávký k nehmotným výsledkům výzkumu a vývoje		
2.	Oprávký k softwaru	-96	-108
3.	Oprávký k ocenitelným právům		
4.	Oprávký k drobnému dlouhodobému nehmotnému majetku		
5.	Oprávký k ostatnímu dlouhodobému nehmotnému majetku		
6.	Oprávký k stavbám	-238	-261
7.	Oprávký k samostatným movitým věcem a souborům movitých věcí	-913	-933
8.	Oprávký k pěstelským celkům trvalých porostů		
9.	Oprávký k základnímu stádu a tažným zvířatům		
10.	Oprávký k drobnému dlouhodobému hmotnému majetku		
11.	Oprávký k ostatnímu dlouhodobému hmotnému majetku		
B.	Krátkodobý majetek celkem (B.I. + B.II. + B.III. + B.IV.)	4 010	8 542
B. I.	Zásoby celkem (součet B.I.1. až B.I.9.)	712	625
B. I.1.	Materiál na skladě		
2.	Materiál na cestě		
3.	Nedokončená výroba		
4.	Polotovary vlastní výroby		
5.	Výrobky	712	625
6.	Zvířata		
7.	Zboží na skladě a v prodejnách		
8.	Zboží na cestě		
9.	Poskytnuté zálohy na zásoby		
B. II.	Pohledávky celkem (součet B.II.1 až B.II.19)	2 354	6 507
B. II.1.	Odběratelé	2 068	2 866
2.	Směnky k inkasu		
3.	Pohledávky za eskontované cenné papíry		
4.	Poskytnuté provozní zálohy	292	293
5.	Ostatní pohledávky		3 510
6.	Pohledávky za zaměstnanci	-10	-15
7.	Pohledávky za institucemi sociálního zabezpečení a veřejného zdravotního pojištění		
8.	Daň z příjmů	134	
9.	Ostatní přímé daně		
10.	Daň z přidané hodnoty		

Vytvořeno v programu FORM studio - www.formstudio.cz

IČ: 26268469

Označení a	AKTIVA b	Stav k prvnímu dni účetního období 1	Stav k poslednímu dni účetního období 2
11.	Ostatní daně a poplatky	2	4
12.	Nároky na dotace a ostatní zúčtování se státním rozpočtem		
13.	Nároky na dotace a ostatní zúčtování s rozpočtem orgánů územních samosprávních celků		
14.	Pohledávky za účastníky sdružení	30	
15.	Pohledávky z pevných termínovaných operací		
16.	Pohledávky z vydaných dluhopisů		
17.	Jiné pohledávky		
18.	Dohadné účty aktivní		
19.	Opravná položka k pohledávkám	-162	-151
B. III.	Krátkodobý finanční majetek celkem (součet B.IV.1. až B.IV.8.)	919	1 222
B. III.1.	Pokladna	92	26
2.	Ceniny		
3.	Účty v bankách	827	1 196
4.	Majetkové cenné papíry k obchodování		
5.	Dluhové cenné papíry k obchodování		
6.	Ostatní cenné papíry		
7.	Pořizovaný krátkodobý finanční majetek		
8.	Peníze na cestě		
B.IV.	Jiná aktiva celkem (součet B.IV.1. až B.IV.3.)	25	188
B.IV.1.	Náklady příštích období	25	188
2.	Příjmy příštích období		
3.	Kursově rozdíly aktivní		
	AKTIVA CELKEM A. + B.)	4 180	8 930

Vytvořeno v programu FGRV (www.fgrv.cz)

IČ 26268469

Označení a	PASIVA b	Stav k prvnímu dni účetního období 3	Stav k poslednímu dni účetního období 4
A.	Vlastní zdroje celkem (A. I. + A. II.)	1 612	1 644
A. I.	Jmění celkem (A. I. 1. + A. I. 2. + A. I. 3.)		254
A. I. 1.	Vlastní jmění		254
2.	Fondy		
3.	Oceňovací rozdíly z přecenění majetku a závazků		
A. II.	Výsledek hospodaření celkem (A. II. 1. + A. II. 2. + A. II. 3.)	1 612	1 390
A. II. 1.	Účet výsledku hospodaření		-222
2.	Výsledek hospodaření ve schvalovacím řízení	-322	
3.	Nerozdělený zisk, neuhrazená ztráta minulých let	1 934	1 612
B.	Cizí zdroje celkem (B. I. + B. II. + B. III. + B. IV.)	2 568	7 286
B. I.	Rezervy celkem (B. I.1.)		
B. I. 1.	Rezervy		
B. II.	Dlouhodobé závazky celkem (součet B. II. 1. až B. II. 7.)	122	216
B. II. 1.	Dlouhodobé bankovní úvěry		
2.	Vydané dluhopisy		
3.	Závazky z pronájmu		
4.	Přijaté dlouhodobé zálohy		
5.	Dlouhodobé směnky k úhradě		
6.	Dohadné účty pasivní	122	216
7.	Ostatní dlouhodobé závazky		
B. III.	Krátkodobé závazky celkem (součet B. III. 1. až B. III. 23.)	2 446	3 560
B. III. 1.	Dodavatelé	890	1 412
2.	Směnky k úhradě		
3.	Přijaté zálohy	723	1 183
4.	Ostatní závazky	23	17
5.	Zaměstnanci	419	445
6.	Ostatní závazky vůči zaměstnancům		
7.	Závazky k institucím sociálního zabezpečení a veřejného zdrav. pojištění	232	252
8.	Daň z příjmů		
9.	Ostatní přímé daně	54	45
10.	Daň z přidané hodnoty	98	200
11.	Ostatní daně a poplatky		
12.	Závazky ze vztahu k státnímu rozpočtu		
13.	Závazky ze vztahu k rozpočtu orgánů územních samosprávných celků		
14.	Závazky z upsaných nesplacených cenných papírů a podílů		

IČ: 26268469

Označení a	PASIVA b	Stav k prvnímu dni účetního období 3	Stav k poslednímu dni účetního období 4
15.	Závazky k účastníkům sdružení		
16.	Závazky z pevných termínovaných operací		
17.	Jiné závazky	7	6
18.	Krátkodobé bankovní úvěry		
19.	Eskontní úvěry		
20.	Vydané krátkodobé dluhopisy		
21.	Vlastní dluhopisy		
22.	Daohadné účty pasivní		
23.	Ostatní krátkodobé finanční výpomoci		
B. IV.	Jiná pasiva celkem (součet B.IV.1. až B.IV.3.)		3 510
B. IV. 1.	Výdaje příštích období		
2.	Výnosy příštích období		3 510
3.	Kursově rozdíly pasivní		
	PASIVA CELKEM	4 180	8 930

Sestaveno dne: 19.6.2011	Podpisový záznam statutárního orgánu účetní jednotky nebo podpisový záznam fyzické osoby, která je účetní jednotkou
Právní forma účetní jednotky o.p.s.	Osoba odpovědná za účetnictví (jméno a podpis) Mgr. Jaroslav Podliska
Předmět podnikání	Osoba odpovědná za účetní závěrku (jméno a podpis) Ing. Šárka Mertová tel.: 549416165 linka:

Vytiskeno v programu FDIRV studio - www.fortelab.cz

VÝKAZ ZISKU A ZTRÁTY

pro nevýdělečné organizace
v plném rozsahu

ke dni 31.12.2010

(v celých tisících Kč)

Název a sídlo účetní jednotky

ARCHAIA o.p.s.

IČ

Česká 156

Brno 2

60200

2 6 2 6 8 4 6 9

Označení a	NÁKLADY b	Činnost		
		hlavní 1	hospodářská 2	celkem 3
A. I.	Spotřebované nákupy celkem (součet A. I. 1. až A. I. 4.)	687		687
1.	Spotřeba materiálu	501		501
2.	Spotřeba energie	167		167
3.	Spotřeba ostatních neskladovatelných dodávek	19		19
4.	Prodané zboží			
A. II.	Služby celkem (součet A. II. 5. až A. II. 8.)	3 742		3 742
5.	Opravy a udržování	66		66
6.	Cestovné	66		66
7.	Náklady na reprezentaci			
8.	Ostatní služby	3 610		3 610
A. III.	Osobní náklady celkem (součet A. III. 9. až A. III. 13.)	10 437		10 437
9.	Mzdové náklady	7 678		7 678
10.	Zákonné sociální pojištění	2 318		2 318
11.	Ostatní sociální pojištění			
12.	Zákonné sociální náklady	441		441
13.	Ostatní sociální náklady			
A. IV.	Daně a poplatky celkem (součet A. IV. 14. až A. VI. 16.)	8		8
14.	Daň silniční	4		4
15.	Daň z nemovitostí			
16.	Ostatní daně a poplatky	4		4
A. V.	Ostatní náklady celkem (součet A. V. 17. až A. V. 24.)	142		142
17.	Smluvní pokuty a úroky z prodlení			
18.	Ostatní pokuty a penále	4		4
19.	Odpis nedobyné pohledávky	12		12
20.	Úroky			
21.	Kursově ztráty	1		1
22.	Dary			
23.	Manka a škody			
24.	Jiné ostatní náklady	125		125

IČ: 26268469

Označení a	NÁKLADY b	Činnost		
		hlavní 1	hospodářská 2	celkem 3
A. VI.	Odpisy, prodaný majetek, tvorba rezerv a opravných položek celkem (součet A. VI. 25. až A. VI. 30.)	55		55
25.	Odpisy dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku	55		55
26.	Zůstatková cena prodaného dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku			
27.	Prodané cenné papíry a podíly			
28.	Prodaný materiál			
29.	Tvorba rezerv			
30.	Tvorba opravných položek			
A. VII.	Poskytnuté příspěvky celkem (A. VII. 31. + A. VII. 32.)			
31.	Poskytnuté příspěvky zúčtované mezi organizačními složkami			
32.	Poskytnuté členské příspěvky			
A.VIII.	Daň z příjmů celkem			
33.	Dodatečné odvody daně z příjmů			
	NÁKLADY CELKEM (A.I. + A.II. + A.III. + A.IV. + A.V. + A.VI. + A.VII. + A.VIII.)	15 071		15 071

IČ: 26268469

Označení a	VÝNOSY b	Činnost		
		hlavní 1	hospodářská 2	celkem 3
B. I.	Tržby za vlastní výkony a za zboží celkem (součet B. I. 1. až B. I. 3.)	11 266		11 266
1.	Tržby za vlastní výroby	141		141
2.	Tržby z prodeje služeb	11 125		11 125
3.	Tržby za prodané zboží			
B. II.	Změny stavu vnitroorganizačních zásob celkem (součet B. II. 4. až B. II. 7.)	-87		-87
4.	Změna stavu zásob nedokončené výroby	-87		-87
5.	Změna stavu zásob polotovárů			
6.	Změna stavu zásob výrobků			
7.	Změna stavu zvířat			
B. III.	Aktivace celkem (součet B. III. 8. až B. III. 11.)			
8.	Aktivace materiálu a zboží			
9.	Aktivace vnitroorganizačních služeb			
10.	Aktivace dlouhodobého nehmotného majetku			
11.	Aktivace dlouhodobého hmotného majetku			
B. IV.	Ostatní výnosy celkem (součet B. IV. 12. až B. IV. 18.)	3 658		3 658
12.	Smluvní pokuty a úroky z prodlení			
13.	Ostatní pokuty a penále			
14.	Platby za odepsané pohledávky			
15.	Úroky	2		2
16.	Kurové zisky	6		6
17.	Zúčtování fondů	3 649		3 649
18.	Jiné ostatní výnosy	1		1
B. V.	Tržby z prodeje majetku, zúčtování rezerv a opravných položek celkem (součet B. V. 19. až B. V. 25.)	12		12
19.	Tržby z prodeje dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku			
20.	Tržby z prodeje cenných papírů a podílů			
21.	Tržby z prodeje materiálu			
22.	Výnosy z krátkodobého finančního majetku			
23.	Zúčtování rezerv			
24.	Výnosy z dlouhodobého finančního majetku			
25.	Zúčtování opravných položek	12		12

IČ: 26268469

Označení a	VÝNOSY b	Činnost		
		hlavní 1	hospodářská 2	celkem 3
B. VI.	Přijaté příspěvky celkem (součet B. VI. 26. až B. VI. 28.)			
26.	Přijaté příspěvky zúčtované mezi organizačními složkami			
27.	Přijaté příspěvky (dary)			
28.	Přijaté členské příspěvky			
B. VII.	Provozní dotace celkem (B. VII. 29.)			
29.	Provozní dotace			
	VÝNOSY CELKEM (B. I. + B. II. + B. III. + B. IV. + B. V. + B. VI. + B. VII.)	14 849		14 849
C.	Výsledek hospodaření před zdaněním (VÝNOSY CELK. - NÁKLADY CELK.)	-222		-222
34.	Daň z příjmů			
D.	Výsledek hospodaření po zdanění (34.)	-222		-222

Sestaveno dne: 19.6.2011	Podpisový záznam statutárního orgánu účetní jednotky nebo podpisový záznam fyzické osoby, která je účetní jednotkou
Právní forma účetní jednotky o.p.s.	Osoba odpovědná za účetnictví (jméno a podpis) Mgr. Podliska <i>J. Podliska</i>
Předmět podnikání	Osoba odpovědná za účetní závěrku (jméno a podpis) Ing. Mertová tel.: 549416165 linka: <i>Mertová</i>

Vytvářeno v programu FOTW 4.000. www.fotw.cz

Příloha k účetní závěrce za rok 2010 dle § 30 vyhlášky 504/2002 Sb.

Účetní jednotka: ARCHAIA Brno, o.p.s.
Česká 156/6, 602 00 Brno
DIČ: CZ26268469
Registrovaná u KS v Brně, Oddíl 0, vložka 180

Právní forma: obecně prospěšná společnost
Datum vzniku: 21.listopadu 2001

Předmět činnosti:

- a) Provádění terénních, dokumentačních, technických, laboratorních prací na archeologických výzkumech prováděných oprávněnými archeologickými organizacemi na archeologických lokalitách
- b) Provádění stavebně historických průzkumů na ohrožených lokalitách a historických objektech
- c) Vědeckovýzkumná činnost v oblasti archeologie a historie
- d) Publikační činnost, včetně vydávání a rozšiřování odborných a vzdělávacích publikací z oblasti archeologie, historie a památkové péče
- e) Výchova a vzdělávání v oblasti archeologie, historie a památkové péče, včetně pořádání výstav, přednášek, seminářů a kurzů
- f) Správa a odborné zpracování movitých archeologických památek a jejich příprava pro předání do muzeí
- g) Konzultační, poradenská a informační činnost v oblasti archeologie, historie a památkové péče
- h) Konzervace a speciální analýzy archeologických nálezů
- i) Provádění archeologických výzkumů a archeologických lokalitách dle z.č. 20/1987 Sb. O památkové péči, ve znění pozdějších předpisů.

Rozvahový den: 31.12.2010
Okamžik sestavení účetní závěrky: 31.12.2010
Osoba odpovědná za účetnictví: David Merta – výkonný ředitel společnosti
Osoba odpovědná za účetní závěrku: Ing. Šárka Mertová

Zakladatel: ARCHAIA, Praha 1, Bílkova 21, IČ: 45245932

Organizační struktura podniku a její změny v průběhu roku:

Vedení podniku je v místě sídla společnosti. Společnost má detašované pracoviště v Jihlavě.

Změny a dodatky, provedené v uplynulém období v OR:

V roce 2010 nedošlo k žádným změnám v obchodním rejstříku.

Členové statutárního orgánu k 31.12.2010:**Správní rada:**

Předseda: Mgr. Jaroslav Podliska, Ph.D.
 Člen: Prof. PhDr. Josef Unger, CSc.
 Člen: Doc.PhDr. Zdeněk Měřinský, CSc.

Dozorčí rada:

Předseda: PhDr. Michal Bureš
 Člen: Mgr. Pavlína Kalábková
 Člen: Doc. PhDr. Jan Klápště, CSc.

Výkonný ředitel: pan David Merta

Název a sídlo společností, v nichž má účetní jednotka majetkový podíl:

ARCHAIA Brno o.p.s. nemá k datu 31.12.2010 žádný podíl v jiné společnosti. Stala se pouze zakladatelem společnosti Archaia Olomouc o.p.s. se sídlem Laštůvkova 713/10, 635 00 Brno, Bystrc, IČ: 27713725. Tato společnost byla zaprána v obchodním rejstříku k datu 27.prosince 2006.

Mzdy a zaměstnanci:

Průměrný počet zaměstnanců v roce 2010	27
Mzdové náklady celkem:	7.678 tis. Kč
Odměny členům správní a dozorčí rady:	0,- Kč
Zákonné sociální pojištění – účet 524	2.318 tis. Kč
Zákonné sociální náklady – účet 527	441 tis. Kč

V roce 2010 nebyly členům správní a dozorčí rady poskytnuty žádné půjčky, úvěry, záruky ani jiná peněžitá či nepeněžitá plnění. V roce 2010 nebyli v pracovně právním vztahu žádní rodinní příslušníci členů správní a dozorčí rady ani s nimi nebyly uzavřeny žádné obchodní smlouvy či jiné smluvní vztahy.

Informace o použitých účetních metodách a obecných účetních zásadách a způsobech oceňování**Způsob ocenění:**

- zásob nakupovaných:* nakupované zásoby jsou oceňovány pořizovací cenou
zásob vytvářených ve vlastní režii: jsou vytvářeny publikace (sborníky) a jsou evidovány jako výrobky. Ocenění bylo provedeno způsobem B dle kalkulace vlastních nákladů.
- hmotného a nehmotného majetku vytvářeného vlastní činností:*
ve vlastní režii není majetek vytvářen
- hmotného a nehmotného majetku pořízeného nákupem:* ocenění v pořizovacích cenách
- cenných papírů a majetkových účastí*
způsob není stanoven, neboť firma nemá tento majetek v účetní evidenci
- příchovků a přírůstků zvířat:* způsob není stanoven, nejsou v účetní evidenci

Způsob stanovení reprodukční pořizovací ceny: RPC nebyla k ocenění majetku použita.
Změny způsobů oceňování, postupů odepisování a postupů účtování: nebyly

Způsob stanovení odpisových plánů pro dlouhodobý majetek: společnost má v evidenci dlouhodobý majetek. Odpisové plány jsou stanovovány individuálně na každý jednotlivý majetek rozhodnutím statutárního orgánu. Drobný dlouhodobý majetek, který je na základě individuálního rozhodnutí společnosti účetně odpisován. Ve srovnání s minulým účetním obdobím nedošlo k žádným podstatným změnám ve způsobu oceňování a postupů účtování.

Společnost účtuje o pohybu zásob způsobem B.

Účetní data jsou vedena a uschována na technickém nosiči dat a řídí se zákonem č. 563/1991 Sb. O účetnictví a účetními osnovami a postupy. Účetnictví je vedeno na PC – účetním SW POHODA firmy Stormware s.r.o.

Způsob uplatněný při přepočtu údajů v cizích měnách na českou měnu:

Při přepočtu účetních zápisů v cizích měnách na českou měnu byl použit aktuální směnný kurz vyhlášený Českou národní bankou, a to k datu uskutečnění účetního případu. K datu sestavení účetní závěrky byl proveden přepočet majetku a závazků kurzem ČNB, platným k datu 31.12.2010.

Doplňující informace k rozvaze a výkazu zisků a ztráty

Ve výkazech jsou uvedeny všechny významné položky, podstatné pro hodnocení finanční, majetkové a důchodové pozice společnosti. Mezi datem účetní závěrky a datem jejího schválení nedošlo k žádným rozhodným skutečnostem ve stavu aktiv a pasiv.

Rozpis hmotného majetku, který je zatížen zástavním právem, popř. u nemovitostí věcným břemenem, a uvedení povahy a formy tohoto zajištění: Nejsou

Pohledávky:

Souhrnná výše pohledávek k 31.12.2009: 6.540 tis. Kč

Pohledávky po splatnosti 5 let:

K datu 31.12.2010 nejsou evidovány žádné pohledávky starší pěti let.

Pohledávky zajištěné ručením jiného subjektu:

K datu 31.12.2010 nejsou evidovány žádné pohledávky zajištěné ručením jiného subjektu.

Pohledávky kryté dle zástavního práva: nejsou

K datu 31.12.2010 nejsou evidovány žádné pohledávky zajištěné zástavním právem.

Vlastní jmění:

Ke změnám vlastního jmění v průběhu roku 2009 došlo z titulu vyúčtování hospodářského výsledku za rok 2009 – ztráty v celkové výši 322.417,12 Kč a to na účet 932 Nerozdělený zisk minulých let.

Vlastním jměním je také na účtu 901 evidována dotace na pořízení dlouhodobého majetku v zůstatku 254.420 Kč.

Závazky:

Souhrnná výše závazků k 31.12.2010: 3.557 tis. Kč

Závazky po splatnosti 5 let:

K datu 31.12.2010 nejsou evidovány žádné závazky starší pěti let.

Závazky kryté podle zástavního práva:

K datu 31.12.2010 nejsou evidovány žádné závazky zajištěné zástavním právem.

Závazky vůči státu:

- Daň z příjmů zaměstnanci 45 tis.
- Odvod DPH 200 tis.

Závazky vůči MSSZ a zdravotním pojišťovnám:

- MSSZ 176 tis.
- Zdravotní pojišťovny 76 tis

Jedná se o odvody pojistného za zaměstnance za období 12/20009, splatné v 01/2010.

Odvody pojistného byly uhrazeny v řádném termínu do 31.1.2012.

Závazky vůči zaměstnancům: 445 tis. Kč

Přijaté dary: Společnost v roce 2010 nepřijala žádné dary.

Veřejné sbírky: Společnost v roce 2010 neuspořádala žádnou veřejnou sbírku.

Rezervy: V roce 2010 nebyly tvořeny ani čerpány rezervy.

Členění výsledku hospodaření:

Společnost v účetním období 2010 dosáhla pouze příjmů z hlavní činnosti. Neprováděla žádnou hospodářskou činnost.

Výnosy podle hlavních činností v tis.:

Druh činnosti – výnosů (tržeb)	Hlavní činnost	Hospodářská činnost
Tržby za vlastní výrobky (publikace)	140	0
Tržby z prodeje služeb	11.112	0
Tržby ostatní	15	0
Změna stavu zásob výrobků (publikace)	-87	0
Kurzové zisky	6	0
Zúčtování fondů dotací	3.649	0
Úroky	2	0
Zúčtování opravných položek	12	0
Celkem	14.849	0

Provozní dotace:

V roce 2010 činily přijaté provozní dotace celkovou částku 3.649 tis Kč. Tato částka není dle ustanovení zákona předmětem daně z příjmů právnických osob. Současně jsou vylučovány z daňových nákladů výdaje spojené s účelem, na který byla provozní dotace určena. Investiční část dotace činila 273 tis. Kč a je evidována na účtu 901. Tato bude postupně zúčtovávána do výnosů ve výši nákladů s investicí spojenými (odpisy předmětného hmotného majetku).

GRANTY - provozní dotace 2010

Název grantového projektu	Přijata částka	Výdaje spojené s grantovým projektem
„Vývoj domovního bloku Velký Špalíček v Brně“ (poskytovatel: Grantová agentura ČR)	364.000,- Kč	364.000,- Kč
„Internetová encyklopedie dějin Brna“ (poskytovatel: Statutární město Brno)	30.000,- Kč	30.000,- Kč
„Internetová encyklopedie dějin Brna“ (poskytovatel: Masarykova Univerzita)	3.255.192,- Kč	2.741.674,- Kč
Celkem	3.649.192,- Kč	3.135.674,- Kč

Výzkum a vývoj:

V roce 2010 nebyly vynaloženy žádné náklady na výzkum a vývoj.

Způsob zjištění základu daně:

Při zjištění základu daně vycházíme z hospodářského výsledku. V roce 2009 bylo dosaženo ztráty 322.417,- Kč a byl vyměřen základ daně 0,- Kč. V roce 2010 bylo dosaženo ztráty 222.222,- Kč. Výdaje přesahují výdaje, proto je při stanovení základu daně postupováno dle ustanovení § 18/4/a zákona o daních z příjmů. Příjmy i výdaje za hlavní činnost nejsou předmětem daně a daňovým přiznáním je vyměřen daňový základ 0,- Kč.

Zpracoval: Ing. Šárka Mertová

Za ARCHAIA Brno, o.p.s. Mgr. Jaroslav Podliska, PH.D – předseda správní rady

7) KONTAKTY

pracoviště Brno

Česká 156/6, 602 00 Brno
tel.: + 420 545 214 069
e-mail: brno@archaiabrno.cz

pracoviště Jihlava

Židovská 26, 586 01 Jihlava
tel.: + 420 567 210 021
e-mail: archaiajihlava@volny.cz

pracoviště Opava

Bezručovo náměstí 1147/1, 746 01 Opava-Předměstí
tel.: + 420 553 714 441

Bc. Štěpán Černoš
+420 777 239 037
archaiajihlava@volny.cz

Michal Daňa, DiS.
+420 777 239 047
archaiajihlava@volny.cz

Petr Duffek
+420 777 239 433
archaiajihlava@volny.cz

Mgr. Petr Hejhal, Ph.D.
+420 777 239 061
archaiajihlava@volny.cz

Mgr. Petr Holub
+420 777 239 052
pholub@archaiabrno.cz

Anna Hoffmanová
+420 777 239 331
ahoffmanova@archaiabrno.cz

Mgr. Petr Hrubý, PhD.
+420 777 239 053
archaiajihlava@volny.cz

Mgr. Václav Kolařík
+420 777 239 074
vkolarik@archaiabrno.cz

Lenka Kosová
+420 777 239 048

Mgr. Peter Kováčik, Ph.D.
+420 777 239 050
pkovacik@archaiabrno.cz

David Merta
+420 777 239 044
dmerta@archaiabrno.cz

Mgr. Soňa Mertová
+420 773 292 268
smertova@archaiabrno.cz

Mgr. Marek Peška
+420 777 239 045
mpeska@archaiabrno.cz

PhDr. Rudolf Procházka, CSc.
+420 777 239 051
rprochazka@archaiabrno.cz

Mgr. Lenka Sedláčková
+420 777 239 552
lsedlackova@archaiabrno.cz

PhDr. Hedvika Sedláčková, CSc.
+4917422786579
hedvika.glass@seznam.cz

Mgr. Anežka Slavíková
+420 602 645 701
aslavikova@archaiabrno.cz

Bc. Šárka Trávníčková
stravnickova@archaiabrno.cz

Mgr. Dana Zapletalová
+420 777 239 054
dzapletalova@archaiabrno.cz

Mgr. Antonín Zůbek
+420 777 239 046
azubek@archaiabrno.cz

Bc. Vilém Walter
+420 777 239 141
vwalter@archaiabrno.cz

